

ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA – DECEMBAR 2015. GODINE

STAV GRAĐANA SRBIJE PREMA RADU POLICIJE

VIII istraživački ciklus

OEBS SRBIJA

Mišljenja izneta u ovom izveštaju su mišljenja autora izveštaja i ne predstavljaju nužno stanovište Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS)

**** Svi pojmovi koji se u ovom istraživanju koriste u muškom rodu obuhvataju iste pojmove u ženskom rodu.***

Celine

1. Metodološke napomene	3
2. Opis uzorka	4
3. Sažetak	5
4. Problemi koji ugrožavaju bezbednost građana	10
4.1. Tri glavna problema na nacionalnom, lokalnom i ličnom nivou	10
4.2. Nivo ozbiljnosti problema sa kojima se građani Srbije suočavaju	13
4.3. Percepcija bezbednosnih pretnji – poboljšanje ili pogoršanje?	14
4.4. Odgovornost za poboljšanje i pogoršanje	16
4.5. Borba države protiv organizovanog kriminala i korupcije	17
4.6. Prijava kriminalne aktivnosti od strane građana	19
5. Poverenje u institucije	21
5.1. Poverenje u MUP/policiju	23
6. Kontakt građana sa policijom i policajcima	23
7. Stavovi građana prema radu policije	31
8. Stav građana prema postojanju korupcije unutar policije	48
9. Reforma u policiji – percepcija građana o postojanju reforme i njenim nosiocima	50
10. Bezbednost i lokalna samouprava	54
11. Policija i osećaj sigurnosti građana	56
11.1. Procena rada policije	58
12. Stavovi građana prema ministru unutrašnjih poslova	60
13. Mediji i policija	64
14. Srbija i migrantska kriza	66

1. Metodološke napomene

Istraživanje realizovali	Agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID i Misija OEBS u Srbiji
Terenski rad	U periodu između 7. i 17. decembra 2015. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 1500 punoletnih građana Republike Srbije (bez KiM)
Okvir uzorka	Teritorija biračkog mesta kao najpouzdanija registarska jedinica
Odabir domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene – u okviru biračkog mesta, svaka druga kućna adresa od početne tačke
Odabir ispitanika u okviru domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene – izbor ispitanika metodom prvog rođendana u odnosu na dan anketiranja
Istraživačka tehnika	Licem u lice u okviru domaćinstva
Istraživački instrument	Upitnik

Istraživanje javnog mnjenja, koje sprovedeni CeSID i Misija OEBS u Srbiji, sprovedeno je u periodu između 7. i 17. decembra 2015. godine na teritoriji Republike Srbije, bez Kosova i Metohije.

Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1473 građana Republike Srbije.

Kao istraživački instrument je korišćen upitnik, formiran u saradnji sa klijentom, koji se sastojao od 140 pitanja. Dizajn upitnika je bio u skladu sa prethodnim talasima istraživanja u cilju praćenja trendova i beleženja promena.

Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom. Prilikom obuke anketara, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja, osim samog uzorka, značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – poštovanje koraka i pravilo prvog rođendana. Poštovanjem koraka se obezbeđuje da anketar sveobuhvatno pokrije kompletan istraživački punkt, dok se pravilom prvog rođendana isključuje mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata domaćinstva anketaru. Naime, od anketara se zahtevalo da u domaćinstvu anketira osobu stariju od 18 godina kojoj je prvog rođendan u odnosu na dan posete. Tako je obezbeđena polna, obrazovna i starosna reprezentativnost ispitanika.

2. Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

Polna struktura ispitanika: 50% žena i 50% muškaraca.

Starosna struktura ispitanika: 18-29 godina (15%), 30-39 (18%), 40-49 (16%), 50-59 (18%), 60-69 (21%), više od 70 godina (12%).

Obrazovna struktura ispitanika: osnovna škola i manje 16% ispitanika, dvogodišnja/trogodišnja srednja škola 16% ispitanika, četvorogodišnja srednja škola 40% ispitanika, viša škola/fakultet 25% ispitanika, učenik/student 3% ispitanika.

Zanimanje ispitanika: domaćica (13%), poljoprivrednik (5%), NK ili PK radnik (9%), KV ili VKV radnik (25%), tehničar (16%), službenik (10%), učenik/student (5%), stručnjak (17%).

Prosečna primanja po članu domaćinstva (u domaćinstvima koja su bila obuhvaćena istraživanjem): do 10.000 rsd (21%), 10.000-20.000 (25%), 20.000-40.000 (22%), 40.000-60.000 (8%), 60.000-100.000 (3%), više od 100.000 rsd (1%), ne želi da kaže (20%).

Nacionalnost ispitanika: srpska 86%, mađarska 3%, bošnjačka 3%, romska 2%, hrvatska 1%, slovačka 1%, ostali 3%.

Region stanovanja ispitanika: Beograd 23%, Vojvodina 27%, Centralnozapadna Srbija 33%, Jugoistočna Srbija 18%.

Tip naselja: selo 34%, manji grad 18%, grad 49%.

3. Sažetak

Decembarsko istraživanje Misije OEBS u Srbiji i CeSID-a o stavovima građana Srbije prema policiji predstavlja osmi istraživački ciklus i priliku da se napravi retrospektiva percepcije građana o policiji, bezbednosnim problemima, stavovima prema policiji i njenom radu.

- **Percepcija najvećih problema** koji bitno utiču na nivo bezbednosti građana bitan je indikator osećaja sigurnosti građana i stabilnosti i jačine države. Kao osnovni nalazi koji obuhvataju bezbednosne probleme građana Srbije izvajaju se:
 - *Građani kao najveće probleme na nacionalnom nivou navode korupciju, organizovani kriminal, narkomaniju i trgovinu drogom;*
 - *Problem narkomanije kao nečega što ugrožava bezbednost na nacionalnom nivou u poslednjem istraživačkom ciklusu posebno dobija na značaju – u odnosu na 2013. i 2014. godinu broj građana koji su kao prvi odgovor naveli narkomaniju gotovo da se udvostručio;*
 - *Lokalni i lični nivo u prvi plan ističu probleme vandalizma, korupcije i bezbednosti u saobraćaju, odnosno sitnog kriminala i razbojništva (uz upotrebu sile);*
 - *Porast korupcije kao problema koji ugrožava bezbednost građana Srbije postaje sve frekventniji odgovor - postoji sve izraženija svest o korupciji kao nečemu što ugrožava bezbednost građana na nacionalnom, lokalnom i ličnom nivou;*
 - *Preko polovine ispitanika navelo je da sledeći problemi predstavljaju ozbiljan/veoma ozbiljan problem po njihovu bezbednost: korupcija, sitan kriminal, narkomanija, trgovina drogom, bezbednost u saobraćaju, razbojništvo, organizovani kriminal i privredni kriminal;*
 - *Značajno smanjenje pogoršanja kod pojedinačnih problema beleži se kod vršnjačkog nasilje, maloletničke delinkvencije i krađa automobila;*
 - *Pozitivnu ocenu građani posebno daju kada je reč o bezbednosti u saobraćaju– od svih navedenih problema, ovaj problem dobija najveću frekvenciju za ocenu poboljšanja u poslednjih pet godina;*
 - *Najviše zasluga za poboljšanje u nekoj od problematičnih oblasti ispitanici daju Ministarstvu unutrašnjih poslova (44%), Vladi Republike Srbije (18%), ali i samim građanima (15%);*
 - *Kao najodgovornija institucija za pogoršanje u bezbednosnim problemima, već tradicionalno se javlja celokupno društvo.*
- Kada je reč o **borbi protiv organizovanog kriminala**, građani Srbije iz jednog u drugi istraživački ciklus iskazuju trend koji izražava pre svega podeljenost mišljenja:
 - *Četvrtina ispitanih smatra da se država ozbiljno bori sa organizovanim kriminalom, dok 30% zastupa mišljenje da država nije ozbiljna u ovoj borbi;*

- Najveći broj ispitanih (43%) misli da borba protiv organizovanog kriminala postoji ali da se ne sprovodi dosledno, odnosno da se država najčešće obračunava samo sa nekim od vođa organizovanog kriminala, ali ne sa svima;
 - Sa porastom starosti ispitanika raste i vera u ozbiljnost borbe protiv organizovanog kriminala, i obrnuto.
- Građani Srbije postaju sve više spremni da aktivno uzmu **učešće u borbi protiv kriminalnih aktivnosti**:
- 63% građana Srbije bi prijavilo kriminalnu aktivnost, dok 27% to ne bi učinilo, što je svakako najbolji rezultat u dosadašnjim ispitivanjima;
 - među građanima koji ne iskazuju spremnost da prijave kriminalne aktivnosti, najveći je broj onih koji razlog za svoju nespremnost nalaze u nepoverenju da je država u stanju da garantuje sigurnost od osвете kriminalaca.
- **Poverenje u institucije** beleži blagi rast poverenja za gotovo sve institucije koje smo merili – izuzeci su crkva (ali je pad mali, a poverenje je bilo na visokom nivou) i političke stranke:
- Najveći porast poverenja beležimo u slučaju Vlade, MUP-a/policije i Narodne skupštine;
 - Na dnu liste po nepoverenju se nalaze političke stranke i pravosudni sistem;
 - Ministarstvo odbrane/vojska je institucija koja je u kontinuitetu zadržala visok obim poverenja, dok se u slučaju MUP-a i policije smanjio procenat anketiranih koji iskazuju nepoverenje, uz povećanje obima poverenja za 8%.
- **Kontakt građana sa policijom i policajcima**:
- Građani policiju doživljavaju kao instituciju koja im pruža red, sigurnost, bezbednost;
 - Primetan je rast negativnih asocijacija i to pre svega onih koje se tiču potencijalnog kriminalnog ponašanja pripadnika policije i njihove neorganizovanosti;
 - Procenat ispitanika koje na policiju asocira reč korupcija od 2011. godine na ovamo beleži konstantan rast;
 - Kontakt koji građani Srbije ostvaruju sa policijom i policajcima, on je najizraženiji prilikom pribavljanja ili obnavljanja dokumenata poput ličnih karata ili pasoša;
 - Građani u prethodnih dvanaest meseci zadovoljniji radom službi u čijem je opisu izdavanje dokumenata i kontrola saobraćaja, a da su nešto manje zadovoljni službom koja u opisu posla ima zaštitu građana i njihove imovine;
 - Po pitanju percepcije promena u radu policije nema većih promena - nešto više od polovine ispitanika (51%) nije primetilo nikakve promene u radu policije u odnosu na prethodni period;

- *Raste procenat građana koji policajce vide kao veoma/donekle nepristupačne, što je povezano sa nešto većim procentom građana čija je prva asocijacija na policajca loša komunikacija.*

➤ **Stavovi građana prema radu policije:**

- *Građani i dalje veruju da je policija najefikasnija u zaštiti javnih okupljanja (57%) i u očuvanju javnog reda i mira (50%);*
- *Porast osećaja da policija efikasno obavlja poslova uočava se u dve oblasti: bezbednost saobraćaja - sa 39% 2014. godine na 49% 2015. godine i zaštita javnih okupljanja (sa 55 na 57%). Najznačajniji pad u percepciji efikasnosti beleži se u slučaju rešavanja ubistava i pokušaja ubistava: sa 41% na 24%;*
- *Rast zadovoljstva radom policije prisutan je u oblasti sprečavanja kriminala u školama;*
- *Utocaj politike i političara na operativni rad policije prepoznaje dve trećine građana (67%), a odbacuje tek svaki dvadeseti građanin;*
- *Porastao je broj onih koji smatraju da policija prvenstveno služi kao sredstvo za zaštitu interesa Vlade i kao sredstvo za zaštitu ličnih interesa pojedinaca;*
- *Nepravedno postupanje policije uočljivo je u najvećem obimu prema građanima nejednakog materijalnog statusa, a zatim prema građanima različitih političkih orijentacija. Natpolovična pozitivna percepcija uočava se praktično u tri od šest kategorija (nacionalnost, vera i pol);*
- *85% građana smatra nevažnim nacionalnost policajca dok obavlja dobar posao, dok tek svaki dvadesetpeti ispitanik podržava suprotnu tvrdnju;*
- *Postavljanje rukovodećeg kadra u policiji se, po mišljenju građana, najviše odvija putem političkih odluka i političke pripadnosti (u 38% slučajeva), a zatim kroz korišćenje veza, porodičnih i prijateljskih veza (u 17% slučajeva);*
- *Nešto manje od 45% građana veruje da je postavljanje na rukovodeći kadar sigurno i uglavnom dostupno i ženama, što je izuzetno značajan i pozitivan skok u percepciji ovog pitanja – ovakvo mišljenje je delilo svega 21% građana pre godinu dana, odnosno 26% pre dve godine;*
- *Da je policija u Srbiji adekvatno obučena (trenirana) smatra 55% ispitanika, dok 27% veruje u suprotno.*

➤ **Stav građana prema postojanju korupcije unutar policije:**

- *U ovogodišnjem istraživačkom ciklusu percepcija građana o postojanju korupcije unutar policije je nešto veća (za 9%) nego u ranijim talasima istraživanja;*
- *Percepcija korupcije u policiji je iznadprosečno izražena unutar mlađe grupe ispitanika između 18 i 39 godina;*
- *Korupcija se u znatno većoj meri percipira u Beogradu u odnosu na ostatak Srbije;*

- *Korupcija je, prema mišljenju nešto više od jedne četvrtine građana (27%), veoma rasprostranjena unutar saobraćajne policije, što čini ovu policijsku službu najkorumpiranijim delom institucije;*
- *Svaki dvadeseti građanin je uveren da su policajci zaduženi za javni red i mir korumpirani dok tek svaki dvadeset peti to isto misli za osobe koje su zaposlene u službi upravnih poslova;*
- *Visok stepen percepcije korupcije unutar policije je donekle kompenzovan podatkom da je više od polovine građana (58%) uvereno da u policiji postoji volja i želja da se efikasno bore protiv ove pojave u svojim redovima.*

➤ **Percepcija građana o postojanju reforme i njenim nosiocima**

- *U ovom istraživačkom ciklusu beležimo najmanji procenat građana koji tvrde da su primetili promene i reforme u radu policije u poslednja tri istraživanja;*
- *Građani Srbije prepoznaju republičku Vladu kao instituciju koja svojim uticajem može najviše doprineti reformi policije;*
- *Reforme unutar policije, kao i nešto veću ulogu ministra u njihovom sprovođenju, percipiraju građani jugoistočne i severozapadne Srbije. Vidljivost reformi u Beogradu i Vojvodini, a i sama uloga resornog ministra u njihovom sprovođenju je nešto niža od republičkog proseka;*
- *Kada je reč o pripadnicima policije, među građanima je izražen stav da se kao nosioci reformi mogu javiti policijske starešine;*
- *Građani Srbije žele pre svega efikasnu policiju, policiju koja će biti jaka, sposobna, dosledna i disciplinovana;*
- *Građani već tradicionalno iskazuju želju za postojanjem efikasne, poštene i profesionalne policije.*

➤ **Bezbednost i lokalna samouprava:**

- *Polovina ispitanih građana smatra da organi lokalne samouprave i građani imaju ili veoma malo ili nemaju uopšte uticaja na bezbednost u svojim opštinama;*
- *2015. godine beležimo porast nezadovoljstva kada je u pitanju uključenost lokalne samouprave i građana u pitanja bezbednosti na nivou opština;*
- *Saradnja između policije i građana ostala je nepromenjena u odnosu na 2014. godinu;*
- *Polovina građana smatra da bi policija trebalo da bude u većoj meri (češće) prisutna u zajednici nego sto je to do sada, dok 37% građana smatra da bi prisustvo policije u zajednici trebalo da ostane na istom nivou kao i do sada.*

➤ **Policija i osećaj sigurnosti građana i procena rada policije:**

- *Najveći broj građana (70%) bio bi spreman da prijavi napad na policajca ukoliko bi prepoznali napadača, dok od onih koji to ne bi učinili, najveći broj ne bi prijavio napadača iz straha za svoju sigurnost (16%);*

- 72% građana povećan broj policajaca na ulicama vidi kao dodatnu bezbednost, dok tek 13% smatra da takva situacija doprinosi smanjenju osećaja sigurnosti kod građana;
- Značajan pomak se beleži kod stava da policija svoj posao radi poštujući zakone – preko polovine građana se slaže sa ovom tvrdnjom dok se 19% ne slaže;
- Najveći porast slaganja sa iskazima koji imaju negativan predznak kada je reč o radu policije dobijaju iskazi koji se tiču suzbijanja kriminalnih aktivnosti i diskriminacije manjinskih grupa u društvu.

➤ **Stavovi građana prema ministru unutrašnjih poslova:**

- Među građanima Srbije postoji velika prepoznatljivost trenutnog ministra unutrašnjih poslova (71% ispitanika navodi tačno ime i prezime ministra);
- Prosečna ocena koju građani daju radu ministra je 3,27;
- Najpozitivnije aktivnosti ministra građani vide u : (1) hapšenjima, (2) borba protiv korupcije i kriminala, (3) njegov trud, rad i rešavanje problema i (4) slučaj hvatanja otmičara malog deteta u naselju Braće Jerković;
- Kao najnegativnije aktivnosti ministra građani navode: korišćenje pozicije ministra u stranačke svrhe, neefikasna borba protiv korupcije, a na trećem i četvrtom mestu slede neautoritativnost i preterana zastupljenost u medijima kao i loš medijski nastup.

➤ **Mediji i policija:**

- Prema mišljenju dve petine ispitanih (41%) tema vezanih za policiju je taman onoliko koliko je potrebno da bude u medijskom prostoru;
- Povećao se procenat ispitanih koji misle da je tema vezanih za policiju više nego što je potrebno;
- Više od četvrtine populacije je mišljenja da su predstavnici policije u komunikaciji sa javnošću putem medija dovoljno otvoreni što je najbolji rezultat u prethodne tri godine;
- Procenat anketiranih koji veruju tekstovima ili priložima u medijima o radu policije iznosi 19% što je najveći procenat do sada, ali se ne radi o velikim razlikama u odnosu na 2014. i 2013. godinu.

➤ **Srbija i migrantska kriza:**

- Građani imaju izuzetno pohvalne ocene na odnos izvršne vlasti, policije, građana i NVO/humanitarnih organizacija prema migrantima;
- Ulogu policije u ovom procesu građani vide kao veoma važnu i pozitivnu - tako je 40% građana mišljenja da je policija reagovala odlično; 39% građana misli da su reagovali baš kako je bilo potrebno, dok je samo 4% anketiranih koji negativno ocenjuju ulogu policije i njihov odnos prema migrantima.

4. Problemi koji ugrožavaju bezbednost građana

4.1. Tri glavna problema na nacionalnom, lokalnom i ličnom nivou

Tabela 4.1. Problemi koji predstavljaju najveću opasnost po bezbednost građana (%)

Glavni problemi	Nacionalni nivo					Lokalni nivo					Lični nivo			
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Narkomanija	16	15	14	13	15↑	14	12	11	11	12	8	6	6	7
Trgovina drogom i rasturanje droge	12	11	13	13	11↓	9	9	10	9	9	4	4	4	4
Sitan kriminal (krađe, prevare, džeparenje)	5	4	5	6	5	15	15	16	14	14	20	20	18	20↑
Organizovani kriminal	14	14	15	12	13	5	6	6	5	5	5	3	3	4
Razbojništvo (uz upotrebu sile)	4	5	6	6	5	6	6	7	7	7	11	9	11	12
Krvni delikti (ubistva)	4	3	6	6	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Privredni kriminal	9	10	9	9	8	6	5	5	5	5	3	2	3	3
Korupcija	16	17	14	12	16↑	12	12	13	12	12	9	10	9	9
Navijačko nasilje	2	2	3	3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vršnjačko nasilje	2	1	1	2	2	4	3	2	4	4	2	2	3	1
Nedovoljna bezbednost u školama	-	3	1	2	3	-	4	2	3	4	3	3	3	2
Nasilje u porodici	4	3	3	5	4	5	4	3	5	4	2	2	3	3
Maloletnička delinkvencija	2	2	2	2	2	5	4	3	3	3	3	2	3	2
Trgovina ljudima	3	3	1	2	3	1	1	0	1	1	2	1	1	1
Prostitucija	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	0		0
Seksualno nasilje	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Krađe automobila	1	1	0	0	1	2	2	2	1	1	4	4	3	3
Bezbednost u saobraćaju	3	3	2	3	3	6	6	4	5	7↑	12	8	12	14
Vandalizam (uništavanje imovine)	2	2	1	1	2	5	6	3	3	6↑	8	6	6	9
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* Mogućnost više odgovora na ovom pitanju (maksimum tri). Odgovori ispitanika su sabrani i procenat zastupljenosti pojedinih problema je uzet u odnosu na ukupan broj odgovora.

Percepcija najvećih problema koji bitno utiču na nivo bezbednosti građana bitan je indikator osećaja sigurnosti građana i stabilnosti i jačine države. Građani su imali mogućnost da navedu po tri problema za koje smatraju da ugoržavaju njihovu bezbednost i to na nacionalnom, lokalnom i ličnom nivou.

Tabela 4.1 nudi pregled odgovora građana u komparaciji sa prethodnim istraživačkim ciklusima. Bitno je napomenuti da su građani davali po tri odgovora za svaki posmatrani nivo, a da smo u Tabeli 1 dali zbirni pregled dobijenih odgovora. Ono što je uočljivo na prvi pogled jeste da u petom istraživačkom ciklusu ne dolazi do značajnijih promena kada je reč o tome koje probleme građani navode kao najveće, a koji ugrožavaju njihovu bezbednost.

Građani kao najveće probleme na nacionalnom nivou navode korupciju (16%), organizovani kriminal (13%), narkomaniju i trgovinu drogom (11%). Među građanima postoji sve izraženija svest o korupciji kao nečemu što ugrožava njihovu bezbednost na nacionalnom nivou, pa tako u proteklih godinu dana beležimo porast ovog problema za 4%. Iako je došlo do blagog pada percepcije problema trgovine i rasturanja droge (sa 13% na 11%), istovremeno među građanima dolazi do blagog porasta percepcije narkomanije kao problema koji ugoržava bezbednost na nacionalnom nivou (sa 13% 2014. godine na 15% 2015. godine).

Lokalni i lični nivo u prvi plan ističu probleme vandalizma, korupcije i bezbednosti u saobraćaju, odnosno sitnog kriminala i razbojništva (uz upotrebu sile). Ovi problemi se iz ciklusa u ciklus javljaju kao najzastupljeniji na nivou lokala i lične bezbednosti. Ipak, to ne iznenađuje jer je reč o problemima sa kojima građani mogu imati najviše neposrednog iskustva (razbojništvo, sitan kriminal, bezbednost u saobraćaju...) što utiče i na njihovu percepciju o zastupljenosti tih problema. Poslednje istraživanje ukazuje posebno na porast vandalizma na lokalnom nivou i porast sitnog kriminala kao problema koji ugrožavaju bezbednost građana na ličnom nivou.

Kako bismo došli do iznijansiraniye prirode navedenih problema na različitim nivoima, posebno nas je interesovalo šta su građani navodili kao prvi pomenuti problem (Tabela 4.2).

Problem narkomanije kao nečega što ugrožava bezbednost na nacionalnom nivou u poslednjem istraživačkom ciklusu posebno dobija na značaju – u odnosu na 2013. i 2014. godinu broj građana koji su kao prvi odgovor naveli narkomaniju gotovo da se udvostručio (sa 17% na 32%). Opadajuću frekvenciju beležimo posebno kod onih građana koji su kao svoj prvi odgovor naveli razbojništvo, krvne delikte i privredni kriminal. Pored narkomanije, korupcija i organizovani kriminal beleže najveću frekvenciju odgovora, što je u skladu sa prethodno iznetim nalazima (Tabela 4.1).

Tabela 4.2. Prvi pomenuti odgovor građana (%)

Glavni problemi	Nacionalni nivo			Lokalni nivo			Lični novo		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Narkomanija	17	17	32 ↑	14	11	23 ↑	8	8	11 ↑
Trgovina drogom i rasturanje droge	11	13	12	13	9	11	3	4	4
Sitankriminal/krađe, prevare, džeparjenje	3	7	5	20	14	22 ↑	36	28	33 ↑
Organizovani kriminal	19	17	15	7	5	5	4	3	4
Razbojništvo (uz upotrebu sile)	6	6	3 ↓	5	7	6	12	10	11
Krvni delikti (ubistva)	6	6	2 ↓	2	2	1	1	1	1
Privredni kriminal	8	9	5	4	5	3	2	3	2
Korupcija	20	13	14	20	12	9 ↓	12	12	7 ↓
Navijačko nasilje	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Vršnjačko nasilje	1	1	1	1	4	2	1	3	2
Nedovoljna bezbednost u školama	1	1	2	2	3	3	2	2	2
Nasilje u porodici	2	3	1	1	5	2 ↓	2	2	2
Maloletnička delinkvencija	1	1	1	1	3	2	1	1	2
Trgovina ljudima	1	1	1	0	1	0	0	1	1
Prostitucija	0	0	0	0	1	0	1	0	0
Seksualno nasilje	0	1	0	1	1	0	2	1	1
Krađe automobila	1	0	0	4	1	1	6	2	1
Bezbednost u saobraćaju	1	2	2	3	5	5	3	11	11
Vandalizam (uništavanje imovine)	17	0	1	1	3	3	3	4	5
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Problem narkomanije beleži porast i među prvim navođenim odgovorima i na lokalnom i na ličnom nivou – na lokalnom nivou ovaj problem je najčešće navođen (23%) i njegova frekvencija se udvostručuje u odnosu na prethodni istraživački ciklus, dok je na ličnom nivou on drugi najčešće navođeni problem čija frekvencija odgovora takođe beleži porast u odnosu na 2014. godinu (sa 8% na 11%). Kada je reč o sitnom kriminalu (krađe, prevare, džeparjenje...), situacija je obrnuta – na lokalnom nivou je drugi problem po učestalosti navođenja, dok je na ličnom nivou prvi a na oba nivoa ovaj problem građani navode češće nego pre godinu dana. Pored nasilja u porodici koje kao prvi navođeni problem beleži blagi pad u odnosu na prethodne istraživačke cikluse, blagi pad beleži i korupcija kao najučeteliji odgovor građana. Značajno je primetiti da se bezbednost u saobraćaju i u ovom istraživačkom ciklusu pojavljuje kao jedan od najčešćih prvih datih odgovora na pitanje koji problem predstavlja opasnost po njihovu ličnu bezbednost i da frekvencija odgovora stagnira (11% u poslednja dva ciklusa istraživanja).

4.2. Nivo ozbiljnosti problema sa kojima se građani Srbije suočavaju

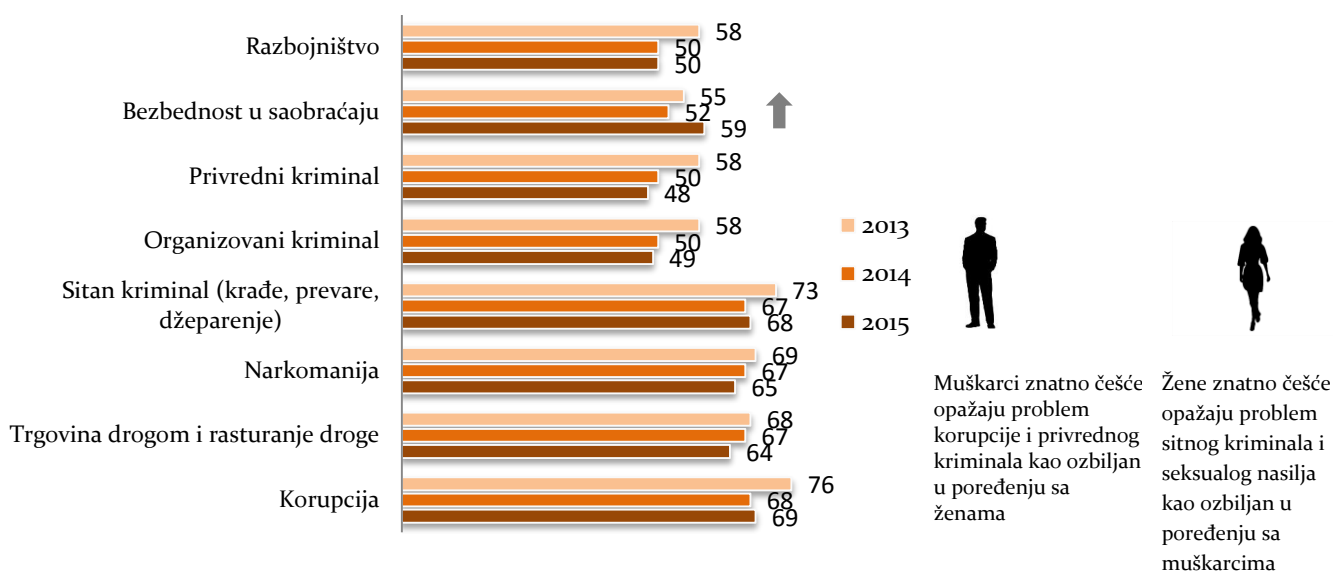
Nakon što su građani naveli koji su to najveći problemi koji ugrožavaju njihovu bezbednost na nacionalnom, lokalnom i ličnom nivou, interesovalo nas je koliki je zapravo nivo ozbiljnosti problema sa kojima se građani Srbije suočavaju. Sa ponuđene liste problema građani su za svaki pojedinačni problem ocenjivali nivo ozbiljnosti navedenog problema. Radi veće preglednosti, izdvojili smo u Grafikonu x samo one probleme za koje su građani naveli da predstavljaju ozbiljan ili veoma ozbiljan problem. Kao što se može videti na Grafikonu 4.1 (radi veće preglednosti, prikazani su samo problemi koje su građani najčešće navodili kao (veoma) ozbiljan problem), za sledeće probleme je oko polovine ispitanih građana ili više od polovine navelo da ti problemi predstavljaju ozbiljan ili veoma ozbiljan problem po bezbednost građana: korupcija (69%), sitan kriminal (68%), narkomanija (65%), trgovina drogom (64%), bezbednost u saobraćaju (59%), razbojništvo (50%), organizovani kriminal (49%) i privredni kriminal (48%).

Primetno je da u poređenju sa prethodna dva talasa istraživanja, svaki problem koji je ocenjen od strane građana kao ozbiljan, i dalje beleži ili stagnaciju ili pad u odnosu na 2013. godinu.

Zapravo, kod navedenih problema, samo 9% ispitanih građana smatra da se svaki pojedinačni problem poboljšao u odnosu na proteklih pet godina, polovina ili više od polovine ispitanika da je stanje ostalo nepromenjeno. Detaljnije o percepciji poboljšanja/pogoršanja u Tabeli 4.3.

Kao problemi kod kojih građani navode da uopšte ne predstavljaju problem ili ne predstavljaju ozbiljan problem, najzastupljeniji su: trgovina ljudima (43%), krvni delikti (39%), prostitucija (38%), seksualno nasilje (35%), navijačko nasilje (35%) i krađe automobila (31%).

Grafikon 4.1. - Da li po vašem mišljenju, navedene pojave, predstavljaju problem u Vašem gradu, mestu u kom živite? Ozbiljan + veoma ozbiljan problem (%)

Iako navedeni problemi pokazuju tendenciju opadanja, kao problem koji ponovo dolazi u centar pažnje i čija frekvencija raste, za razliku od svih ostalih, javlja se problem bezbednosti u saobraćaju (Grafikon 4.1). Takođe, kao i u prethodnim ciklusima muškarci znatno češće opažaju problem korupcije i privrednog kriminala kao ozbiljan problem u poređenju sa ženama, dok žene znatno češće opažaju problem sitnog kriminala i seksualnog nasilja kao ozbiljan problem u poređenju sa muškarcima. Ovakva raspodela odgovora među muškim i ženskim ispitanicima određena je kulturološkim i rodno uslovljenim podelama.

4.3. Percepcija bezbednosnih pretnji – poboljšanje ili pogoršanje?

Tabela 4.3. Percepcija promena bezbedonosnih pretnji (%)

Glavni problemi	POBOLJŠANJE					POGORŠANJE				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Narkomanija	6	6	5	13	8	51	40	45	39	37
Trgovina drogom i rasturanje droge	6	6	6	14	8	46	40	45	38	36
Sitan kriminal (krađe, prevare, džeparenje)	9	7	9	14	9	45	44	49	40	40
Organizovani kriminal	11	8	12	16	9	33	26	38	27	25
Razbojništvo (uz upotrebu sile)	11	8	11	15	9	31	27	39	34	25
Krvni delikti (ubistva)	11	9	7	19	10	16	20	33	35	17
Privredni kriminal	6	8	12	16	9	39	30	37	29	25
Korupcija	6	9	9	15	8	52	42	43	37	38
Navijačko nasilje	12	6	6	13	8	25	23	45	39	18
Vršnjačko nasilje	9	6	7	13	7	34	28	41	38	28
Nedovoljna bezbednost u školama	-	-	11	17	13	-	-	34	33	23
Nasilje u porodici	9	6	8	14	8	30	26	37	33	27
Maloletnička delinkvencija	7	5	7	11	6	35	30	40	40	29
Trgovina ljudima	12	6	10	18	8	16	15	30	26	11
Prostitucija	9	4	7	14	6	17	13	31	32	14
Seksualno nasilje	7	5	7	12	7	15	13	29	36	11
Krađe automobila	17	12	8	15	16	22	21	35	25	17
Bezbednost u saobraćaju	17	9	9	20	21	37	33	41	30	27
Vandalizam (uništavanje imovine)	10	6	6	13	9	31	29	46	41	26

Percepcija promena bezbednosnih pretnji (Tabela 4.3) odgovara kako percepciji najvećih problema koji ugrožavaju bezbednost građana, tako i oceni nivoa ozbiljnosti pojedinačnih problema.

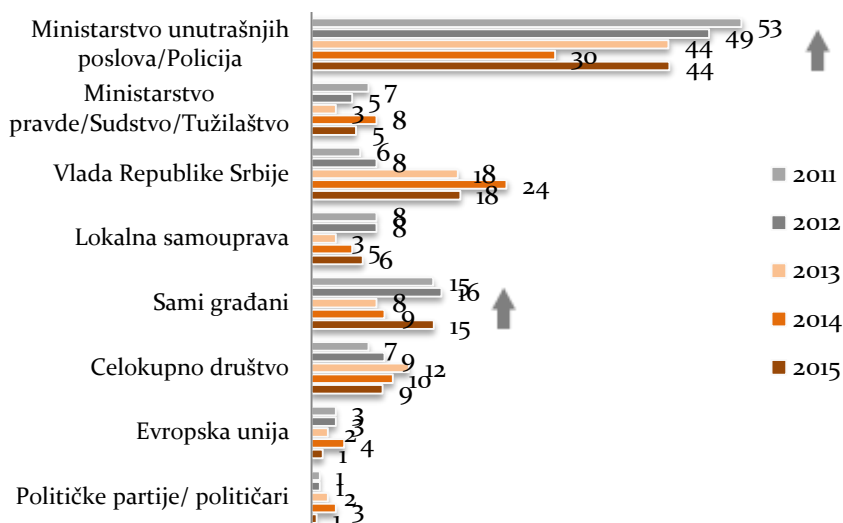
Potpuno u skladu sa goreiznetim najvećim problemima na različitim nivoima, građani ističu da **najveće pogoršanje postoji kada je reč o sledećim problemima: sitan kriminal (40%), korupcija (38%), narkomanija (37%) i trgovina drogom i rasturanje droge (37%)**. Generalno posmatrano, svi navedeni problemi su zapravo usko povezani sa problemima koji građani u svim istraživanjima navode kao najveće – nezaposlenost i loš životni standard, što dalje uslovljava i porast bezbednosnih problema koje su građali istakli. Iako građani smatraju da problem vanadilzma beleži rast na lokalnom nivou (sa 3% 2014. na 6% 2015.), takođe je značajno podvući da se broj građana koji smatraju da se ovaj problem pogoršao znatno smanjio (41% ispitanika je 2014. godine tvrdilo da se ovaj problem pogoršao, dok je 2015. godine to reklo 26% građana). Takođe, **značajno smanjenje pogoršanja kod pojedinačnih problema beleži se kod vršnjačkog nasilje, maloletničke delinkvencije i krađa automobila**.

Kada je reč o bezbednosnim problemima kod kojih je došlo do poboljšanja u proteklm godinama, posebnu pažnju privlači problem bezbednosti u saobraćaju. Tabela 1 i posebno Grafikon x pokazali su da dolazi do blagog porasta broja građana koji navode ovaj problem na lokalnom i ličnom nivou i da nivo ozbiljnosti ovog problema beleži porast u odnosu na prethodne talase istraživanja. **Rezultati Tabele 4.3 prikazuju pozitivnu ocenu kada je reč o bezbednosti u saobraćaju** – od svih navedenih problema, ovaj problem dobija najveću frekvenciju za ocenu poboljšanja u poslednjih pet godina. Reč je o tome da građani, zahvaljujući promovisanim medijskim kampanjama kojima se podiže svest o značaju bezbednosti u saobraćaju, kao i periodu u kojem je rađeno istraživanje (period slava i proslava, kada se tradicionalno beleži veći porast saobraćajnih nesreća/nezgoda), pokazuju svest o postojanju problema ali istovremeno primećuju da se po tom pitanju nešto radi.

Krađe automobila (16%) i bezbednost (13%) u školama takođe su problemi koji su dobili najviše glasova građana kada je reč o poboljšanju ovih bezbednosnih pretnji. Sa druge strane, opao je broj građana koji uočavaju pozitivne promene za sledeće probleme: trgovina i rasturanje droge, nasilje u porodici i trgovina ljudima.

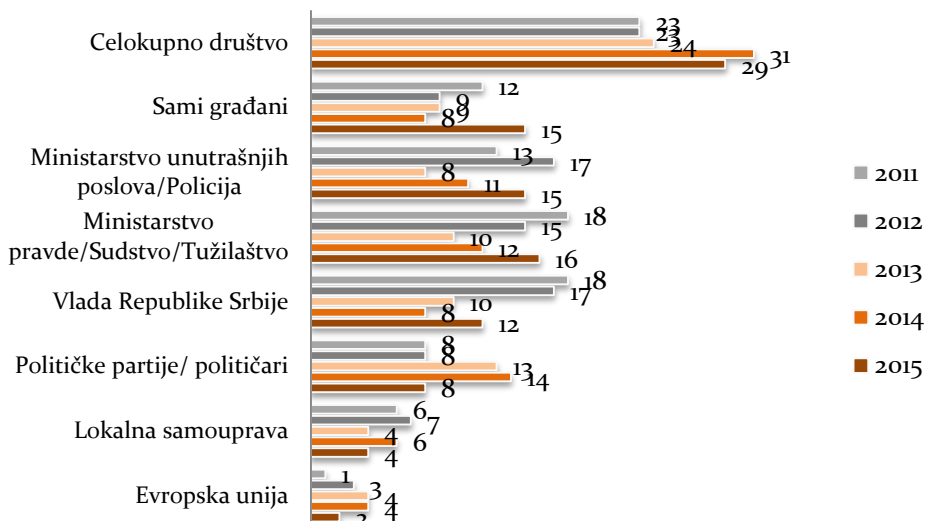
4.4. Odgovornost za poboljšanje i pogoršanje

Grafikon 4.2. – Koju instituciju smatrate najzaslužnijom za to poboljšanje (%)

Najviše zasluga za poboljšanje u nekoj od navednih problematičnih oblasti ispitanici daju **Ministarstvu unutrašnjih poslova (44%)**, **Vladi Republike Srbije (18%)**, ali i **samim građanima (15%)**. Posebno je značajno primetiti da *Ministarstvo unutrašnjih poslova* beleži značajan porast (od 14%) u odnosu na prethodnu godinu, i da ovu instituciju građani Srbije smatraju jednom od najzaslužnijih za poboljšanje u različitim bezbednosnim problemima. Pored Ministarstva unutrašnjih poslova, bitno je uočiti i percepciju građanskog aktivizma kao jednog od činitelja koji su doprineli poboljšanju navedenih problema (15%, što je nivo zabeležen 2011. godine).

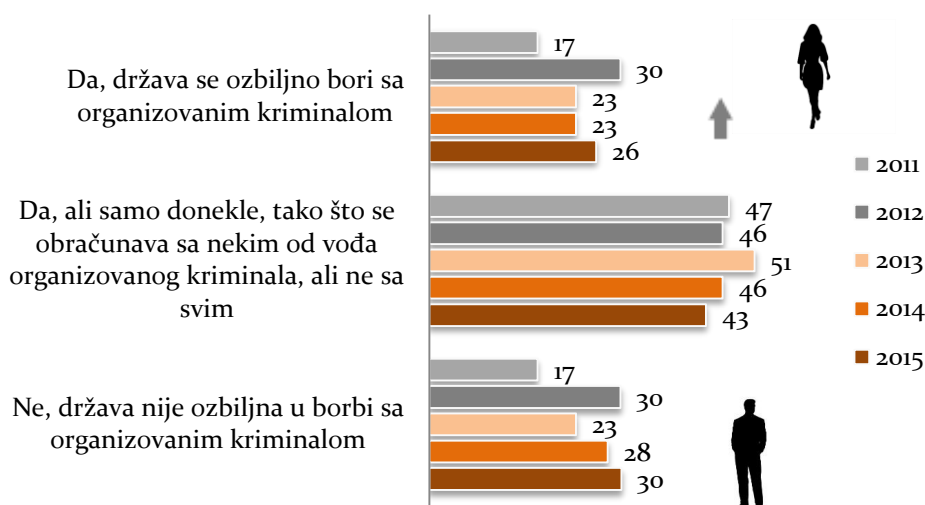
Grafikon 4.3. – Koju instituciju smatrate najzaslužnijom za to pogoršanje (%)

Kao najodgovornija institucija za pogoršanje u bezbednosnim problemima, već tradicionalno se javlja celokupno društvo (29%). Iako procenat građana koji krivca nalaze u celokupnom društvu nešto opada u odnosu na prethodnu 2014. godinu, ovo je pokazatelj koji govori da su građani spremni i da preuzmu deo odgovornosti, kao pripadnici društva, a ne da smo odgovornost pripisuju raznim društvenim institucijama. U tom smislu, iako same građane za poboljšanje navodi 15% ispitanika, isto toliko njih same građane navodi i kao najzaslužnije za pogoršanje u datim problemima. Ovo je sa strane građanskog aktivizma, kao sastavnog dela demokratskih tradicija, veoma pozitivan nalaz, jer se među građanima razvija svest o postojanju delatnog potencijala među njima samima. Pored celokupnog društva i samih građana, Ministarstvo unutrašnjih poslova je viđeno kao odgovorno za pogoršanja (15%), kao i Ministarstvo pravde/Sudstvo/Tužilaštvo (15%).

4.5. Borba države protiv organizovanog kriminala i korupcije

Grafikon 4.4. – Da li se država ozbiljno bori sa organizovanim kriminalom? (%)

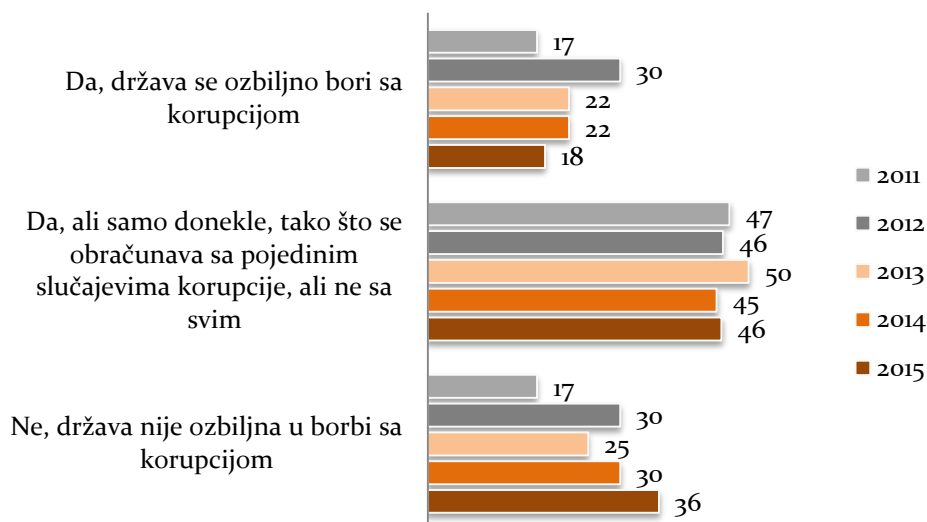

Kada je reč o borbi protiv organizovanog kriminala, građani Srbije iz jednog u drugi istraživački ciklus iskazuju trend koji izražava pre svega podeljenost mišljenja (Grafikon 4.4). Četvrtina ispitanih smatra da se država ozbiljno bori sa organizovanim kriminalom, dok 30% zastupa mišljenje da država nije ozbiljna u ovoj borbi.

Najveći broj ispitanih (43%) misli da borba protiv organizovanog kriminala postoji ali da se ne sprovodi dosledno, odnosno da se država najčešće obračunava samo sa nekim od vođa organizovanog kriminala, ali ne sa svima. Statistička obrada podataka pokazala je da postoji sledeća pravilnost – **sa porastom starosti ispitanika raste i vera u ozbiljnost borbe protiv organizovanog kriminala**, i obrnuto. Takođe, ženski

ispitanici pokazuju veći stepen poverenja – ispitanice će pre reći da se država ozbiljno bori sa organizovanim kriminalom, dok će muški ispitanici pre iskazati sumnjičavost.

Grafikon 4.5. – Da li se država ozbiljno bori sa korupcijom? (%)

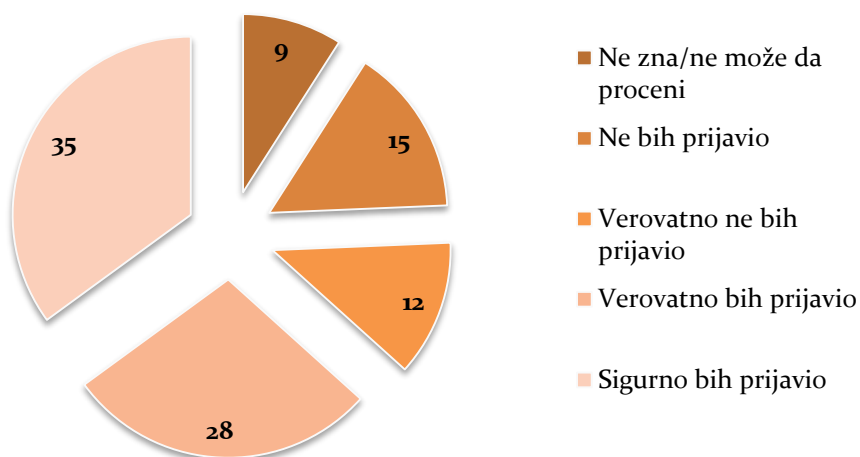
Istraživanja javnog mnjenja koje CeSID sprovodi godinama uz podršku Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) o stavovima građana Srbije prema korupciji pokazuju da od 2012. godine građani postaju svesni problema korupcije, kao i posledica koje ova pojava ima po državu u celini. **Korupcija, uz nezaposlenost postaje jedan od prioriternih problema građana Srbije.** Takođe, zbirni nalazi ukazuju na to da se politika, zdravstveni sistem i policija izdvajaju kao „kritična mesta“ i oblasti u kojima je potencijal za korupciju najveći. U tom smislu, posebno nas je zanimalo na koji način u državi postoji borba sa korupcijom.

Grafikon 4.5. pokazuje saglasnost sa istraživanjima javnog mnjenja i percepcijom korupcije od strane građana Srbije. Naime, nalaz da je korupcija (pored nezaposlenosti i ekonomskih problema građana) jedan od najvećih problema u Srbiji, potvrđuju i rezultati – **dok 18% građana Srbije smatra da se država ozbiljno bori sa korupcijom, duplo veći je broj onih koji smatraju da država nije ozbiljna u borbi sa korupcijom.** Ipak, nešto manje od polovine ispitanih (46%) mišljenja je da svojevrsna borba u ovoj oblasti postoji, ali da je ona samo delimična.

4.6. Prijava kriminalne aktivnosti od strane građana

Iako bez sumnje među građanima Srbije postoji svest o štetnosti kako korupcije, tako i kriminalnih aktivnosti, aktivizam građana, odnosno spremnost da aktivno deluju i suprotstave se ovakvim aktivnostima neophodan je korak u bilo kakvom napretku u ovoj oblasti. Stoga smo pitali građane koliko je verovatno da bi prijavili neku kriminalnu aktivnost ukoliko bi bili svedok neke kriminalne aktivnosti ili imali saznanje o tako nečemu (Grafikon x).

Grafikon 4.6. – Kada bi se desilo da budete svedok neke kriminalne aktivnosti ili da saznate o tako nečemu, koliko je verovatno da biste to prijavili? (%)

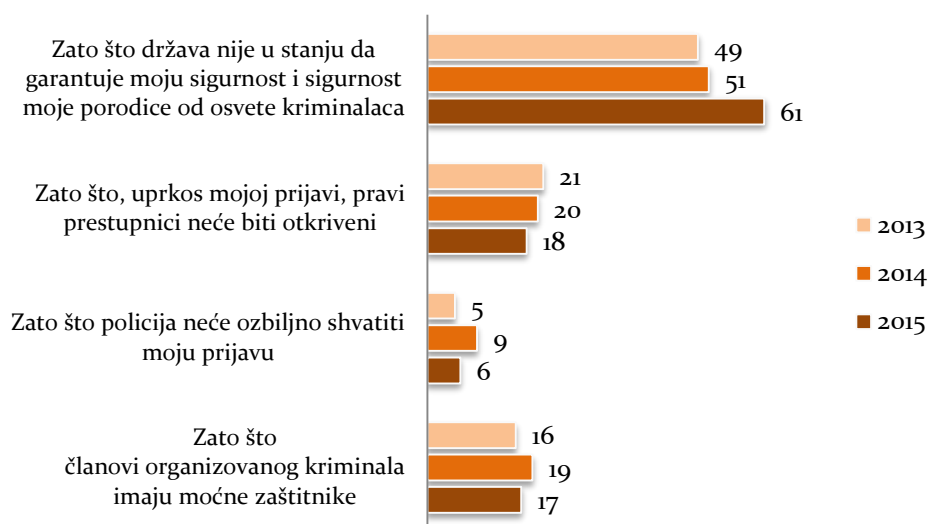
Dok je 2014. godine spremnost da sigurno prijavi kriminalnu aktivnost izrazila tek četvrtina ispitanih građana, 2015. godine se udeo građana koji bi sigurno prijavili ovakvu aktivnost povećao za 10% i iznosi 35% (Grafikon 4.6). Posebno je značajno primetiti da se na suprotnom polu, odnosno među onim građanima koji sigurno ne bi prijavili kriminalnu aktivnost, nalazi tek 15% ispitanih građana, dok 9% građana nije moglo da proceni kako bi reagovalo u datoj situaciji.

Tabela 4.4. – Spremnost građana da prijave kriminalnu aktivnost 2012.-2015. (%)

PERIOD	PRIJAVIO BIH	NE BIH PRIJAVIO
2012	56%	44%
2013	48%	42,6%
2014	53%	37%
2015	63% 	27%

Tabela 4.4. nam daje komparativni prikaz sa nalazima dobijenim u prethodnim talasima istraživanja. Zbirno posmatrano (oni građani koji bi sigurno i verovatno prijavili kriminalnu aktivnost, odnosno to ne bi učinili), 2015. godine građani pokazuju do sada najveću spremnost da prijave kriminalnu aktivnost – **63% građana Srbije bi prijavilo kriminalnu aktivnost, dok 27% to ne bi učinilo, što je svakako najbolji rezultat u dosadašnjim ipitivanjima.** Drugim rečima, građani Srbije postaju sve više spremni da aktivno uzmu učešće u borbi protiv kriminalnih aktivnosti. Konačno, mlađi muškarci iskazuju veću spremnost da prijave kriminalnu aktivnost od žena generalno.

Grafikon 4.7. – Ako ne biste prijavili, zašto ne biste to učinili? (%)

Grafikon 4.7. pokazuje odgovore samo onih građana koji ne bi prijavili kriminalnu aktivnost, a posedovali bi saznanja o njoj ili bili svedoci iste. Vidimo da među građanima koji ne iskazuju spremnost da prijave kriminalne aktivnosti, najveći je broj onih koji razlog za svoju nespremnost nalaze u nepoverenju da je država u stanju da garantuje sigurnost od osвете kriminalaca (61%). **Pored straha od osвете kriminalaca, što je ubedljivo najfrekventniji odgovor, ispitanici najviše navode i sumnju da će pravi prestupnici biti otkriveni (18%), kao i uverenje da članovi organizovanog kriminala imaju moćne zaštitinike (17%).** Tek 6% ispitanih navodi da policija ne bi ozbiljno shvatila prijavu građana. Iz navedenog jasno se da uočiti da jedan deo građana Srbije (koji je, ne treba zaboraviti, manji do onog koji bi prijavili kriminalne aktivnosti) veruje da kriminalci imaju veću moć od državnog sistema, zahvaljujući ulivanju straha i moćnim zaštitnicima, kao i da je institucija policije ne nespremna, već pre nemoćna da se izbori sa kriminalcima.

5. Poverenje u institucije

Pitanje poverenja u institucije je jedno od najznačajnijih indikatora legitimnosti sistema. U ovom istraživanju nastavljamo praksu iz ranijih ciklusa i ispitujemo odnos građana prema 11 najznačajnijih institucija, poredeći podatke (onde gde je moguće) za prethodnih pet godina.

Tabela 5.1. Poverenje u institucije (%)¹

** U zagradama su prikazane razlike u odnosu na 2014. godinu.*

Institucija	Godina	Ne znam	Nema poverenja	Niti imam, niti nemam	Ima poverenja
Vlada Srbije	2015	3	32 (-8)	26	39 (+9)
	2014	3	40	26	30
	2013	2	38	32	27
	2012	6	36	29	29
	2011	3	47	30	20
Narodna skupština	2015	4	41 (-1)	28	27 (+5)
	2014	4	42	32	22
	2013	4	46	32	19
	2012	6	41	30	23
	2011	3	53	28	16
Obrazovni sistem	2015	3	27 (-1)	31	39 (+3)
	2014	4	28	32	36
	2013	2	32	34	32
	2012	4	30	26	40
	2011	4	28	28	40
Zdravstveni sistem	2015	1	36 (+2)	31	32 (+2)
	2014	3	34	33	30
	2013	2	40	33	25
	2012	2	38	25	35
	2011	1	36	26	37
Pravosudni sistem (sudovi i tužilaštvo)	2015	4	53 (+1)	25	18 (+1)
	2014	5	52	27	17
	2013	2	58	26	14
	2012	5	55	24	16
	2011	4	52	26	18
Ministarstvo odbrana i vojska	2015	6	18 (-1)	26	50 (0)
	2014	4	19	27	50
Ministarstvo unutrašnjih poslova i policija	2015	2	28 (-4)	27	43 (+8)
	2014	3	32	31	35
Crkva	2015	5	20 (+1)	23	52 (-1)
	2014	5	19	23	53
	2013	3	20	24	53
	2012	5	20	20	55
	2011	4	19	18	59

¹Nema poverenja je zbir odgovora 1+2 (uglavnom + uopšte nemam poverenja); Ima poverenje je zbir odgovora 4+5 (uglavnom imam poverenja + imam puno poverenje).

Lokalna samouprava	2015	4	39 (-5)	36	21 (+1)
	2014	5	44	32	20
	2013	4	47	34	15
	2012	5	38	32	25
	2011	4	42	29	25
Političke stranke	2015	5	65 (-3)	21	9 (-1)
	2014	5	68	18	10
	2013	3	66	21	10
	2012	6	60	24	10
	2011	4	66	21	9
Udruženja građana	2015	13	39 (-6)	32	16 (+2)
	2014	11	45	30	14
	2013	8	44	33	15
	2012	14	33	33	20
	2011	10	43	29	18

Na vrhu liste institucija sa najviše poverenja nalaze se crkva (52%) i ministarstvo odbrane/vojska (50%). Poverenje u crkvu od 2011. iskazuje više od polovine populacije, s tim što je primetan blagi pad za prethodnih pet godina (poverenje je 2011. bilo 59%). Ovo su, inače, dve institucije koje se godinama nalaze na vrhu ovakvih lista, menjajući se na prvom mestu u zavisnosti od konteksta u kome se sprovodi istraživanje.

Na trećem mestu se nalazi MUP/policija u koje veruje 43% anketiranih uz 27% građana koji i imaju i nemaju poverenja i 28% građana koji ne veruju ovoj instituciji.

Među političkim institucijama beležimo rast poverenja u Vladu (sa 30% u 2014. na 39% u 2015.) i Narodnu skupštinu – sa 22% prošle, na 27% ove godine. Pao je i obim nepoverenja u izvršnu vlast (sa 40% na 32%), tako da prvi put od 2011. imamo veći obim poverenja u rad vlade nego nepoverenja. Bez obzira na solidno poverenje u ove dve političke institucije (posebno u Vladu), kod političkih stranaka nema nikakvih promena – one se nalaze na dnu liste sa 9% poverenja i 65% nepoverenja čime su nastavljeni raniji negativni trendovi (koji sa malim odstupanjima traju od uvođenja višestranačja).

Pri dnu liste se nalaze još i udruženja građana (u njih veruje 16% ispitanih), pravosudni sistem (18%) i lokalne samouprave (21%). U slučaju pravosudnog sistema beležimo i natpolovičan procenat ispitanih (53%) koji ne veruju radu pravosuđa u Srbiji – tužilaštava i sudova.

Pri sredini liste poverenja u institucije, nalaze se obrazovni i zdravstveni sistem, sa blagim rastom u odnosu na ciklus iz 2014. godine. Obrazovnom sistemu veruje 39% ispitanih naspram 27% ispitanih koji iskazuju nepoverenje. U slučaju zdravstvenog

sistema, nepoverenje (36%) je veće od poverenja (32%) bez obzira što je poverenje za 2% veće u odnosu na 2014. odnosno za 7% u odnosu na 2013. godinu.

5.1. Poverenje u MUP/policiju

U odnosu na 2014. godinu, za 8% se povećao procenat anketiranih koji veruju MUP-u/policiji (sa 35% na 43%), dok se za 4% smanjio obim nepoverenja - sa 32% na 28%. Zbog nešto drugačije postavljene pitanja², ne možemo uraditi poređenje sa ostalim godinama od kada se rade merenja, ali na nivou indikacija možemo da konstatujemo da je sadašnje poverenje jedno od najvećih od kada radimo merenja odnosno da je poverenje na nivou 2011. i 2012. kada je iznosilo 42% i da je veće u poređenju sa 2010 (31%) i 2013. godinom (30%).

Posmatrano socio-demografski, u MUP/policiju više od proseka iskazuju poverenje stariji građani (od 60 do 69 i sa više od 70 godina), građani sa nižim obrazovanjem (srednja škola i niže) i žitelji seoskih sredina. Prema polu se ne uočavaju bitnije razlike.

6. Kontakt građana sa policijom i policajcima

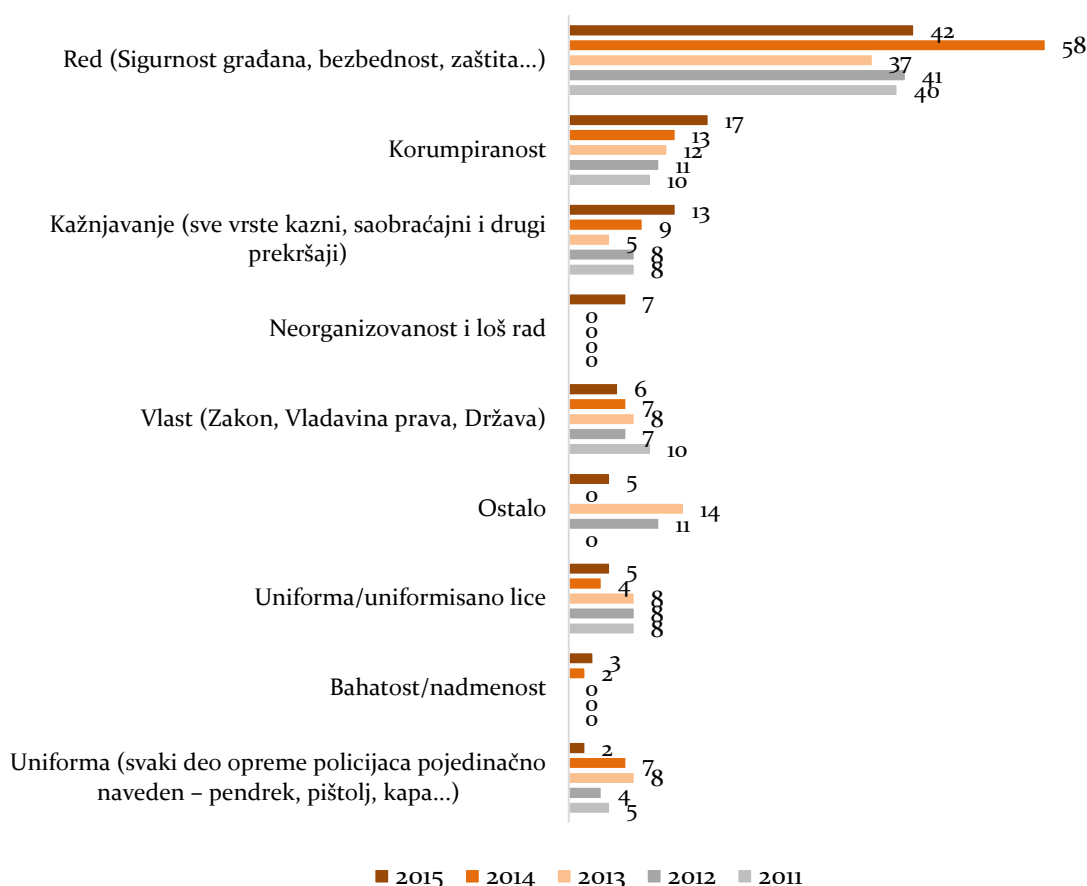
Kontakt građana sa policijom smo ispitivali kroz korišćenje asocijacija koje građani imaju prema ovoj instituciji i njenim pripadnicima, intenzitet kontakta građana sa različitim policijskim službama kao i zadovoljstvom istim.

Pored toga, pred građane smo postavili pitanja o percepciji eventualnih promena kada je u pitanju rad policije kao i o tome koliko su prosečni policajci pristupačni građanima prilikom svakodnevnog kontakta.

Građani policiju doživljavaju kao instituciju koja im pruža red, sigurnost, bezbednost. Ovo su, iz godine u godinu, primarne asocijacije kojima prosečni građanin Srbije opisuje instituciju policije. Ova pozitivna asocijacija je i ove godine prva na listi brojnih asocijacija građana prema policiji. U odnosu na prethodni istraživački ciklus, red je u vezu sa policijom doveo nešto manji procenat ispitanika – 42% (Grafikon 6.1).

² Do 2014. godine, odvojeno smo merili MUP i policiju, dok od prošle godine MUP i policiju merimo kao jednu instituciju (kao i Ministarstvo odbrane i vojsku). Tako da smo u ovom poređenju naveli podatke za MUP/policiju od 2014. (gde možemo da imamo direktno poređenje jer je pitanje bilo identično postavljeno) a samo za MUP do 2014. godine.

Grafikon 6.1 - Kada pomislite na policiju, šta vam prvo pada na pamet, šta je vaša prva asocijacija? (%)

RED je asocijacija sa kojom policiju u većoj meri povezuju žene (46%) u odnosu na muškarce (38%). Muškarci su u svojim asocijacijama u većoj meri potenciraju KORUPCIJU (19%) i KAŽNJAVANJE (13%) spram žena koje su u ovim ocenama nešto blaže – 15% KORUPCIJA i 11% KAŽNJAVANJE.

Nasuprot redu, kao pozitivnoj asocijaciji građana na policiju koja beleži pad u odnosu na period od pre dvanaest meseci, **primetan je rast negativnih asocijacija i to pre svega onih koje se tiču potencijalnog kriminalnog ponašanja pripadnika policije i njihove neorganizovanosti.**

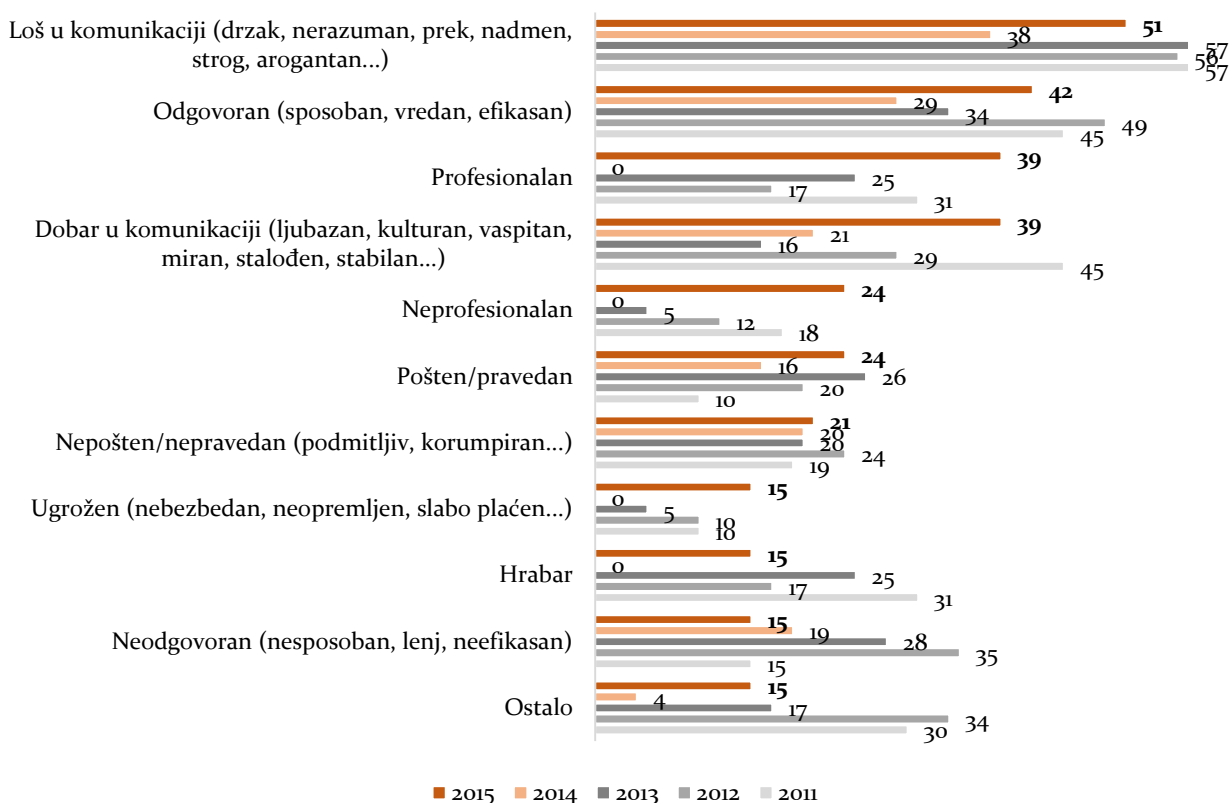
Procenat ispitanika koje na policiju asocira reč *korupcija* od 2011. godine na ovamo beleži konstantan rast. U ovogodišnjem istraživanju je procenat građana koji su reč policija povezali sa korupcijom porastao na 17%. Treća asocijacija kojom građani „definišu“ policiju je kazna i kažnjavanje. Na osnovu dobijenih nalaza, može se zaključiti da se kažnjavanje u najvećoj meri odnosi na saobraćajne prekršaje i kazne koje su usledile kroz pojačan sistem kontrole građana od strane pripadnika saobraćajne policije. Osim građana koji reaguju pozitivno na pojačanu aktivnost „saobraćajaca“, pronalazimo dobar deo ispitanika koji nisu zadovoljni pojačanom kontrolom saobraćaja i čija je reakcija na nju krajnje negativna.

Zanimljivo je da se kroz ovo istraživanje iskristalisala nova asocijacija na policiju - neorganizovanost i loš rad i to kod 7% građana uključenih u istraživanje.

Pored toga što se red kao asocijacija javlja u nešto većoj meri kod žena u odnosu na muškarce, ovu asocijaciju češće srećemo kod ispitanika starije dobi u odnosu na mlade koje policija asocira na kazne i kažnjavanje. Kada nalaze o asocijacijama na policiju propustimo kroz regionalni filter uočavamo da je red asocijacija koja je zastupljenija u Centralnozapadnoj i Jugoistočnoj Srbiji dok je u Beogradu procenat ispitanika koji policiju povezuju sa korupcijom iznad proseka (22%). Prema dobijenim nalazima, dalo bi se zaključiti da su policajci u Vojvodini najrigorozniji po pitanju kažnjavanja jer je upravo u ovom regionu najviše onih koje policija asocira na kazne, celih 17%.

Građani svoje asocijacije prema instituciji policije formiraju u skladu sa svojim doživljajem prosečnog policajca sa kojim su najčešće u kontaktu (Grafikon 6.2). **Među primarnim utiscima prosečnog građanina o prosečnom policajcu dominiraju asocijacije koje u svojoj osnovi imaju lošu komunikaciju.** Više od polovine asocijacija na prosečnog policajca (51%) se odnose na njegovo loše ophođenje prema građanima. Neke od asocijacija koje su uvrštene u ovu negativnu grupu su *drskost, prekost, nadmenost, bespotrebna strogoća...*

Grafikon 6.2. – Asocijacije na prosečnog policajca koji je u kontaktu sa građanima – mogućnost davanja do tri odgovora (%)

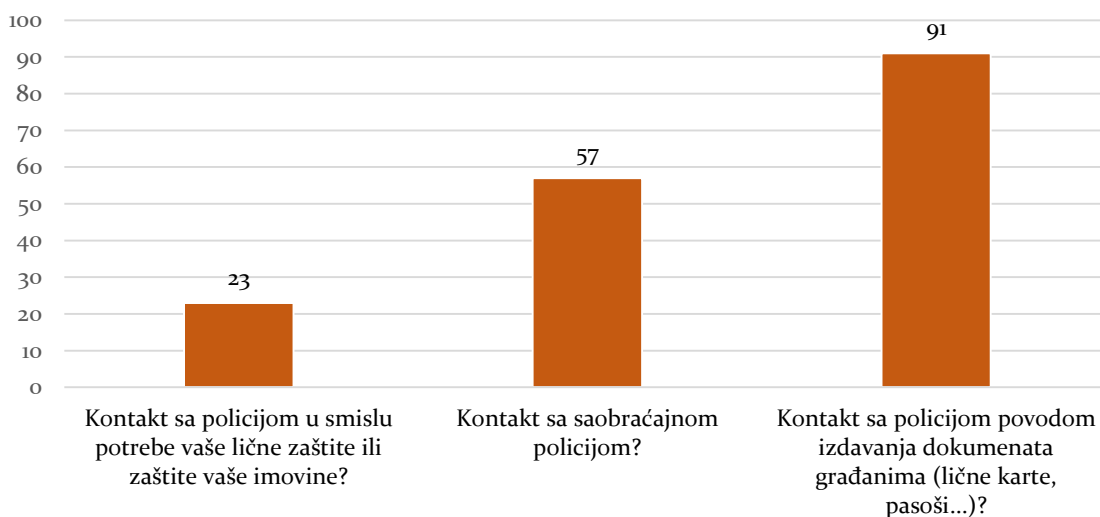
Iza ove negativne asocijacije slede tri pozitivne: odgovoran (42%), profesionalan (39%), i dobar u komunikaciji (39%). Teško je kroz asocijaciju na prosečnog policajca napraviti uzorak za sve ljude koji rade u policiji. Kao što smo već istakli, *asocijacije se u najvećoj meri vezuju za lični kontakt pojedinca sa policijom, i upravo se kroz različita lična iskustva i diferenciraju dijametralne asocijacije na prosečnog policajca.*

U ovom treba tražiti razlog zbog koga je moguće pronaći skoro četvrtinu (24%) odgovora u kojima se policajac vezuje za poštenje i naspram njih nešto više od jedne petine (21%) onih u kojima je asocijacija na policajca da je nepošten ili nepravedan.

Po 15% odgovora kojima su naši ispitanici definisali prosečnog policajca se mogu svrstati u kategoriju hrabar i ugrožen što nam ukazuje da među građanima ima onih koji su svesni teškog položaja u kome se nalazi prosečni policajac i ozbiljnosti posla koji obavlja.

Kada je u pitanju **kontakt koji građani Srbije ostvaruju sa policijom i policajcima, on je najizraženiji prilikom pribavljanja ili obnavljanja dokumenata poput ličnih karata ili pasoša**. Sledi kontakt sa saobraćajnom policijom i na poslednjem mestu, ali ništa manje važan, kontakt sa policijom u slučajevima u kojima se od policije očekuje lična zaštita i zaštita imovine – Grafikon 6.3.

Grafikon 6.3. – Da li ste imali kontakt sa...(%)

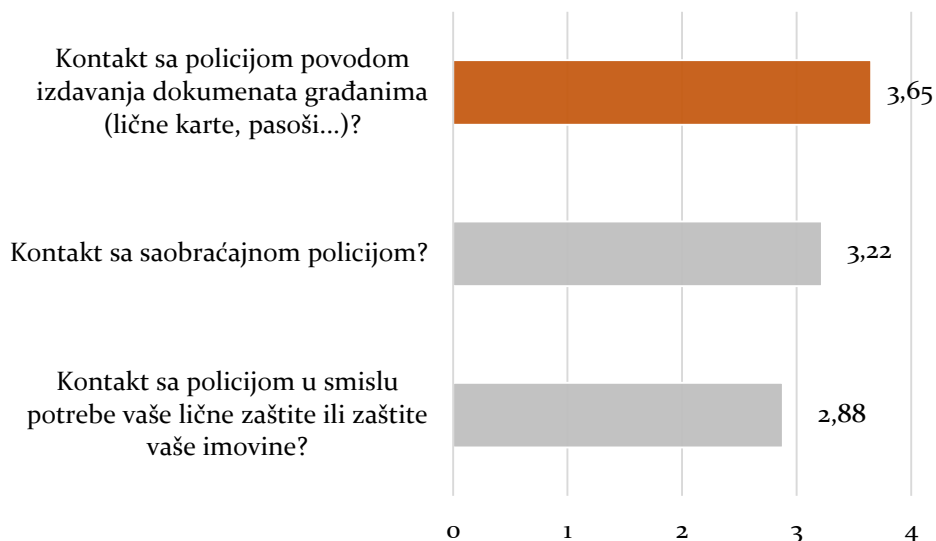
41% žena je
bilo u
kontaktu sa
saobraćajnom
policijom

72% muškaraca
je bilo u
kontaktu sa
saobraćajnom
policijom

Ispitanicima je omogućeno da na osnovu kontakta koji su ostvarili sa policijom i službama u okviru policije, na skali od 1=veoma nezadovoljan do 5=veoma zadovoljan, ocene njihov rad – Grafikon 6.4.

Grafikon 6.4. – Prosečna ocena kontakta sa službama u okviru policije (%)

Rad policijskih službi, bilo da se radi o izdavanju ličnih dokumenata ili zaštiti ličnosti i imovine, je ocenjen prilično dobro. Tradicionalno, građani nešto boljim vrednuju kontakt koji je ostvaren prilikom obezbeđivanja ličnih dokumenata, pa je tako i ovoga puta on ocenjen sa vrlo dobrih 3,65.

Sasvim je dobro ocenjen i kontakt koji su građani ostvarili sa saobraćajnom policijom – 3,22, dok je nešto lošijim ocenjen kontakt ostvaren u slučajevima zaštite ličnosti i imovine građana – 2,88. Razloge za nešto lošiju ocenu kontakta ostvarenog u situacijama u kojima je bio ugrožen pojedinac i njegova imovina treba tražiti u složenosti situacije koju sa sobom nosi ova vrsta problema. Naime, očekivanja građana u ovakvim situacijama su često veća od realnih, pa je samim tim i reakcija policije i njenih službi ponekada ocenjena nešto lošijom upravo zbog tog subjektivnog utiska građana da su zaluzili bolji tretman.

Uporednom analizom nivoa zadovoljstva kvalitetom kontakta sa policijskim službama u ovoj godini i prethodne četiri godine dolazimo do zaključka da su **građani u prethodnih dvanaest meseci zadovoljniji radom službi u čijem je opisu izdavanje dokumenata i kontrola saobraćaja, a da su nešto manje zadovoljni službom koja u opisu posla ima zaštitu građana i njihove imovine** – Tabela 6.1.

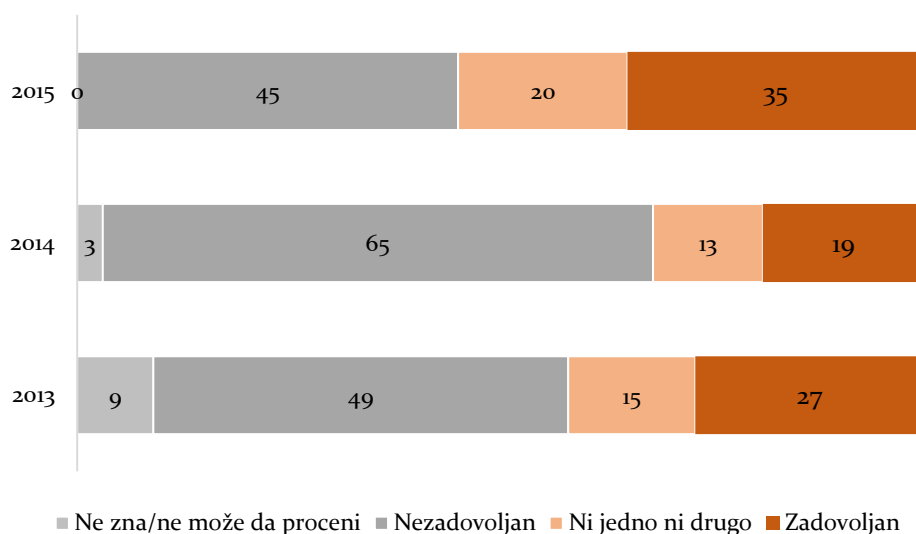
Tabela 6.1 – Upredni podaci zadovoljstva građana kontaktom sa policijom (%)

		Nezadovoljan	Ni zadovoljan, ni ne	Zadovoljan	Ne znam	Uk.
Lična zaštita ili zaštita imovine	2015	37 (+5)	32 (+12)	31 (-5)	/	0
	2014	42	20	36	2	100
	2013	41	25	30	5	100
	2012	13	78	9	/	100
	2011	30	32	38	/	100
Saobraćajna policija	2015	24 (-8)	32 (+4)	44 (+7)	/	100
	2014	32	28	37	3	100
	2013	32	30	34	5	100
	2012	19	54	27	/	100
	2011	27	29	44	/	100
Izdavanje dokumenata građanima (lične karte, pasoši...)	2015	16 (-2)	22 (-1)	62 (+7)	/	100
	2014	18	23	55	5	100
	2013	17	28	52	4	100
	2012	22	25	53	/	100
	2011	21	21	58	/	100

Nivo zadovoljstva kontaktom ostvarenim u situacijama lične zaštite i zaštite imovine je „vraćen“ na 2013. godinu. Sa druge strane, procenat građana koji iskazuju zadovoljstvo kontaktom koji su ostvarili sa saobraćajnom policijom i službama za izdavanje dokumenata je veći za po 7%.

U ovom istraživačkom ciklusu beležimo i nešto **bolje nalaze po pitanju zadovoljstva radom policije u situaciji kada je građanin žrtva krivičnog dela** – Grafikon 6.5.

Grafikon 6.5. - Ocenite Vaš prvi kontakt sa policijom u situaciji u kojoj ste bili žrtva krivičnog dela (%)

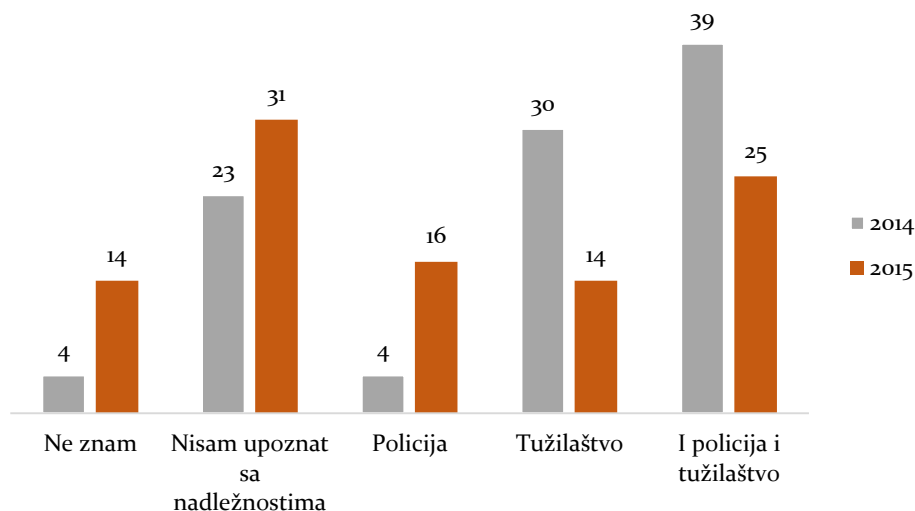
Procenat ispitanika koji su zadovoljni reakcijom policije u za njih veoma teškoj situaciji u kojoj su bili žrtve krivičnog dela je za celih 16% veći u odnosu na prethodnu godinu, a za 8% u odnosu na 2013. godinu kada je zabeležen do sada najbolji rezultat.

U istraživanju je pronađeno 13% ispitanika koji su komunicirali sa policijom iz perspektive žrtve krivičnog dela (N=190). Unutar ove grupe se jasno raspoznaje da su žene, stariji ispitanici i ispitanici iz seoskih područja zadovoljniji radom policije u odnosu na muškarce, mlađe osobe i one koji žive u gradu.

Takođe, značajno je napomenuti i da je *nivo zadovoljstva značajno niži na jugoistoku Srbije u odnosu na ostatak države*. Tako je na jugoistoku zemlje procenat građana zadovoljnih kontaktom sa policijom u momentu kada su bili žrtva krivičnog dela tek 19% što je za 16% niže od republičkog proseka.

Povećan nivo zadovoljstva kontaktom sa policijom nije doveo do toga da se poveća spoznaja građana o tome ko je nadležan za dalji tok istrage/slučaja nakon prvog uviđaja – Grafikon 6.6.

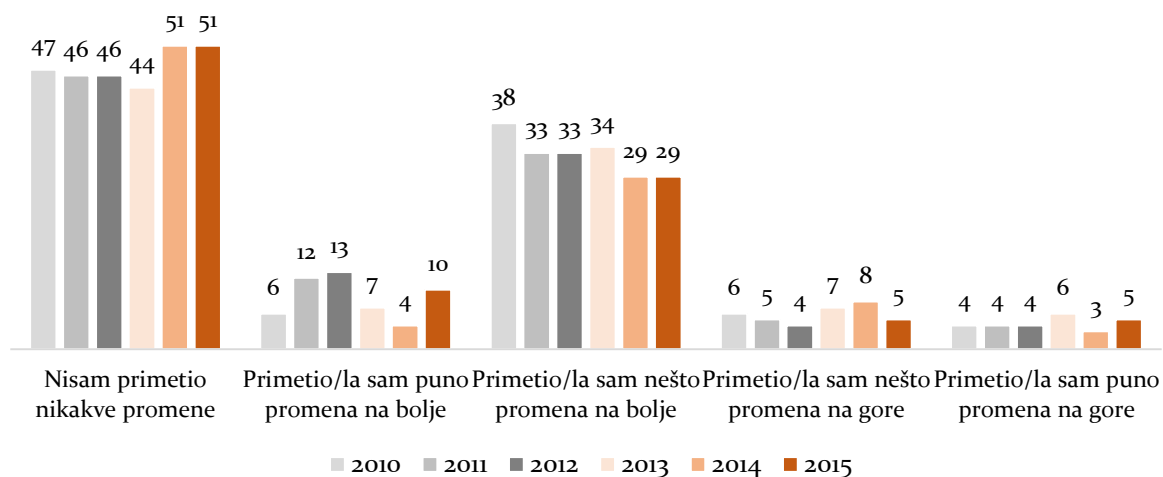
Grafikon 6.6. – Da li ste bili upoznati sa time ko je nadležan za dalji tok istrage/slučaja nakon uviđanja? (%)

Broj ispitanika koji priznaju da nisu upoznati sa nadležnostima o vođenju daljeg toka istrage se povećao za 8% u odnosu na decembar prošle godine, dok se za celih deset procenata povećao procenat građana koji ne znaju šta se dalje dešava sa predmetom u koji su bili direktno uključeni.

Istovremeno, dolazi do povećanja procenta ispitanika koji tvrde da je policija ta koja nastavlja sa daljom istragom dok paralelno sa ovim beležimo smanjivanje unutar grupe građana koji smatraju da tužilaštvo preuzima njihov slučaj u sledećem koraku.

Grafikon 6.7. - Da li ste primetili neke promene u radu policije, bilo na bolje ili na gore?
(%)

Iako se kroz prethodne nalaze uočavaju ohrabrujući podaci po pitanju rada policije i policajaca u prethodnom periodu, **nema veće razlike po pitanju percepcije promena u radu ove institucije od strane građana** – Grafikon 6.7.

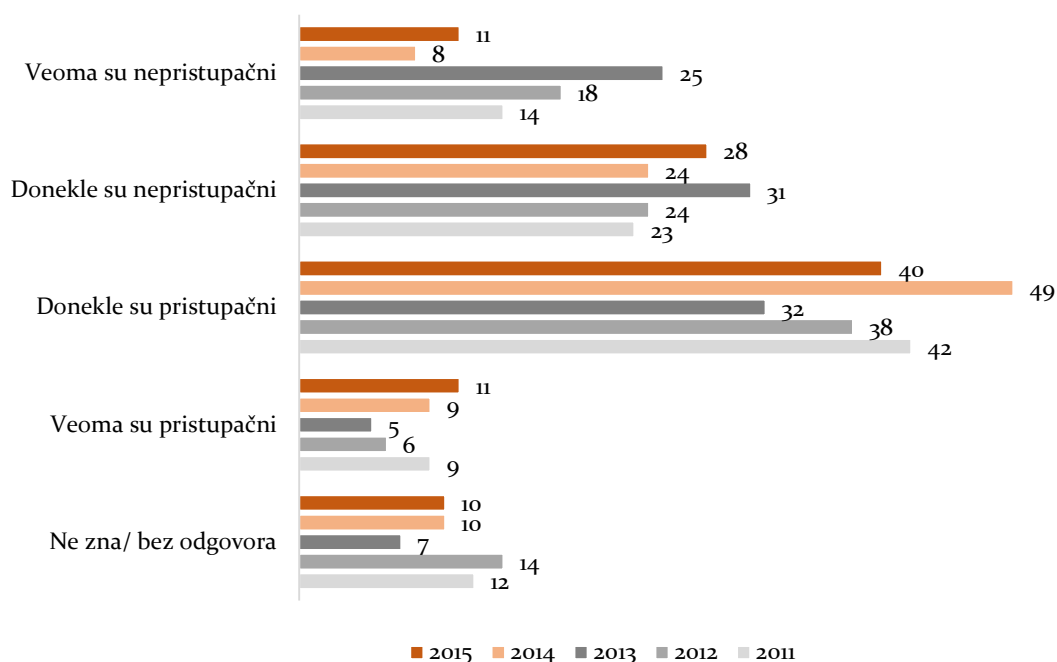
Nešto više od polovine ispitanika (51%) nije primetilo nikakve promene u radu policije u odnosu na prethodni period. Kod onih građana koji su se opredelili po pitanju eventualnih promena u radu ove institucije, primetan je blagi porast unutar grupe onih koji smatraju da se radi o pozitivnim pomacima. *U odnosu na prethodni istraživački ciklus kada je trećina građana (33%) smatralo da su promene u policiji pozitivne, u ovom istraživanju pronalazimo skoro dve petine građana (39% ili za 6% više) koji smatraju da se unutar policije dešavaju pozitivne promene.*

Procenat onih ispitanika koji smatraju da policija radi lošije u odnosu na prethodni period je na istom nivou kao i prethodne godine. Zanimljivo je da, iako je među građanima jugoistočne Srbije najmanje zadovoljni kontaktom sa policijom kad se nalaze u ulozi žrtve krivičnog dela, upravo u ovom regionu beležimo najveći broj onih koji smatraju da se unutar policije dešavaju promene na bolje – skoro polovina ispitanika (48%) u odnosu na republički prosek koji iznosi 39%.

Nešto lošiji podatak u odnosu na prethodni istraživački ciklus pronalazimo kada od građana tražimo da nam navedu koliko su im policajci zaista pristupačni – Grafikon 6.8.

Procenat građana koji policajace vide donekle i potpuno nepristupačnim je veći za 7% u odnosu na prethodnu godinu. Na suprotnom polu, među onima koji smatraju da su policajci pristupačni beležimo proporcionalni pad.

Grafikon 6.8. - Koliko su, po Vašem mišljenju, POLICAJCI pristupačni građanima? (%)

Procenat građana koji smatraju policajce pristupačnim je najniži u području jugoistočne Srbije (44% u odnosu na republički prosek koji iznosi 51%).

Percepcija pristupačnosti je svakako povezana sa nešto većim procentom građana čija je prva asocijacija na policajca LOŠA KOMUNIKACIJA. Koliko god ova ocena predstavljala subjektivni stav prosečnog građanina Srbije, neophodno je raditi na komunikacionim veštinama policajaca kako bi se njihova slika u javnosti, a i doživljaj njihove pristupačnosti kod građana poboljšao.

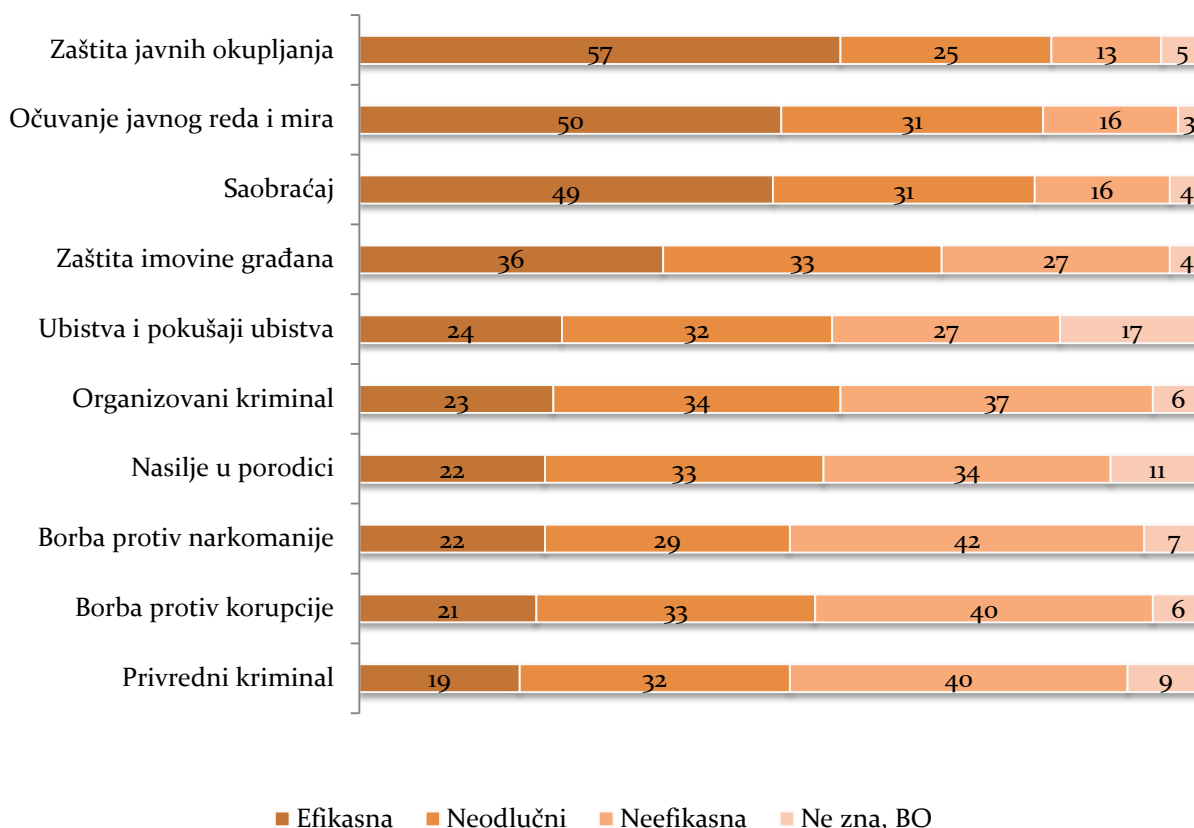
7. Stavovi građana prema radu policije

Ispitivanje efikasnosti policije u zaštiti zakona i hvatanju počinitelja krivičnih dela / prekršaja mereno je kroz set pitanja koja se odnose na 10 oblasti rada. Ispitanici su mogli da rangiraju svoje odgovore na skali od jedan (potpuno neefikasna) do pet (veoma efikasna). Dobijeni nalazi prikazani su kroz grupisanje odgovora u tri kategorije: *neefikasna* (odgovori “potpuno neefikasna” i “neefikasna”), *efikasna* (odgovori “efikasna” i “potpuno efikasna”) i *neodlučni* (odgovor „i da i ne“).

Istraživanje je pokazalo da **građani i dalje veruju da je policija najefikasnija u zaštiti javnih okupljanja (57%) i u očuvanju javnog reda i mira (50%).** Na trećem mestu nalazi se bezbednost u saobraćaju, gde 49% ispitanika veruje da policija efikasno vrši svoj posao. Na „suprotnoj strani“ pozicionirane su borba protiv trgovine narkotika (42% građana ne prepoznaje efikasnost), borba protiv korupcije (40%) i borba protiv

privrednog kriminala (40%). Ipak, poređenjem ovih nalaza sa onim od pre godinu dana uočavaju se neki interesantni pokazatelji.

Grafikon 7.1. - Efikasnost policije u zaštiti zakona i hvatanju počinitelja krivičnih dela i prekršaja (%)

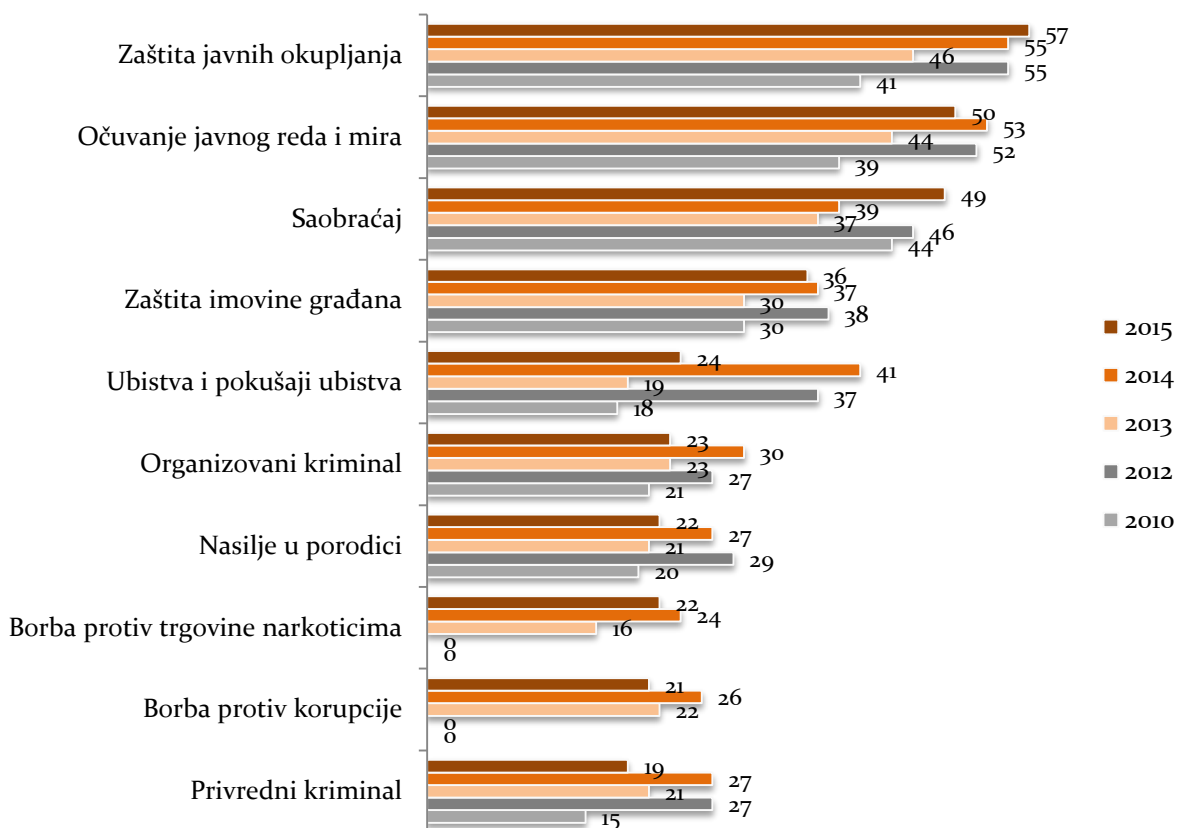
Porast osećaja da policija efikasno obavlja poslova uočava se u dve oblasti: bezbednost saobraćaja - sa 39% 2014. godine na 49% 2015. godine i zaštita javnih okupljanja (sa 55 na 57%). Najznačajniji pad u percepciji efikasnosti beleži se u slučaju rešavanja ubistava i pokušaja ubistava: sa 41% na 24%, što je značajan pad, s tim što u ovom slučaju znatno raste broj onih koji ne mogu da daju odgovor (sa 4% na 17%). Pad je primećen i kod borbe protiv organizovanog kriminala, ali i kod privrednog kriminala (sa 30 na 23%), što su najverovatnije posledice brojnih afera o kojima su građani оформili određenu sliku. Ono što je primećeno kao pozitivan trend u celokupnom setu pitanja jeste izvesno smanjenje osećaja neefikasnosti u praktično svim oblastima, osim kod privrednog kriminala.

Ukrštanjem podataka o starosti, polnoj ili obrazovnoj strukturi ispitanika sa odgovorima na ova pitanja nisu uočene značajne pravilnosti. Jedini izuzetak može biti nešto veći broj pripadnika mlađe i srednje populacije (do 39, odnosno 49 godina) koji smatra da je policija (potpuno) neefikasna u rešavanju problema vršnjačkog nasilja, odnosno nasilja u školama. Ovakav nalaz verovatni je rezultat činjenice da se u ovim

starosnim populacijama nalaze ispitanici koji su roditelji dece koja pohađaju osnovne i srednje škole.

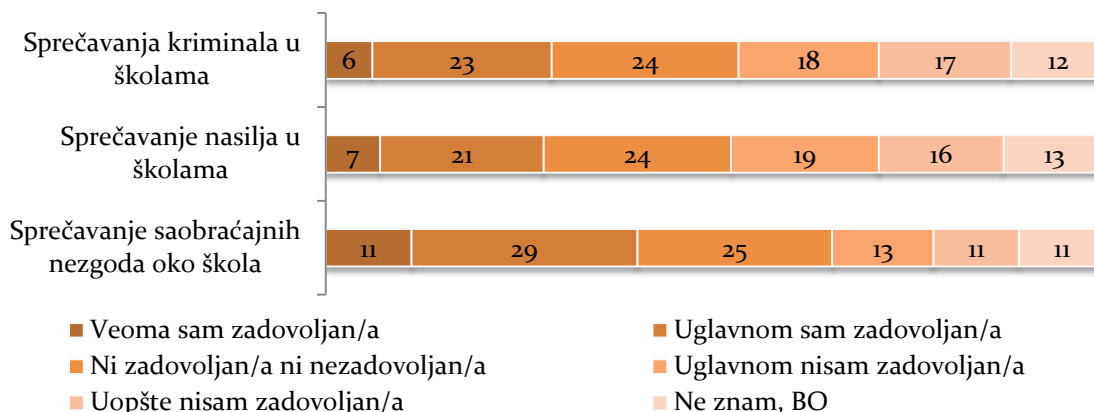
Kako bi se odnos prema efikasnosti potpuno razumeo, u Grafikonu 7.2. prikazana je percepcija efikasnosti za svaku od spomenutih oblasti, u poslednjih pet godina. Pad i rast u najvećem broju slučajeva zavise od situacionih faktora, odnosno od specifičnih događaja koji se izuzetno snažno odražavaju na stavove ispitanika. Na primer, afere oko hapšenja i puštanja na slobodu nekih optuženika za kriminalne aktivnosti rezultirale su „vraćanjem“ percepcije efikasnosti policije u oblastima organizovanog i privrednog kriminala na nivo iz 2010. ili 2013. godine.

Grafikon 7.2. - Efikasnost policije u periodu od 2010. do 2015. godine (%)

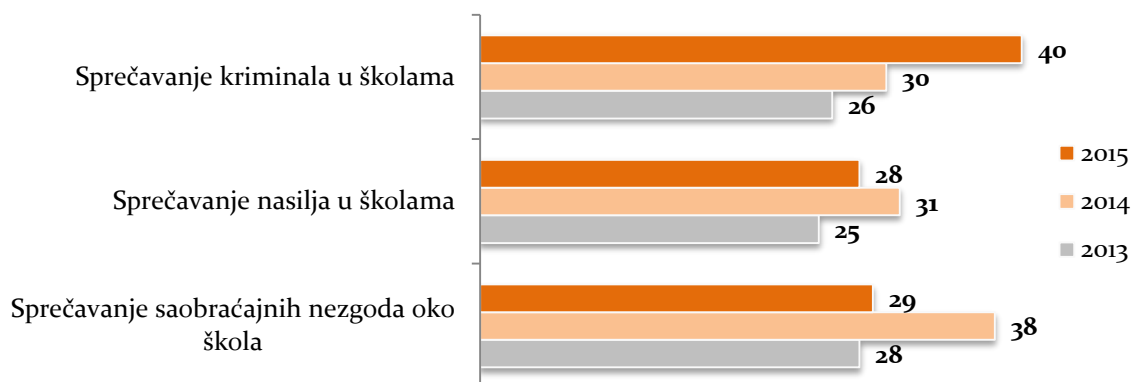
Povezani set pitanja odnosio se na merenje zadovoljstva radom policije u tri oblasti: sprečavanje kriminala u školama (droga, krađe), sprečavanje nasilja u školama (vršnjačko nasilje) i sprečavanje saobraćajnih nezgoda oko škole.

Grafikon 7.3. - U kojoj meri ste zadovoljni radom policije u navedenim oblastima? (%)

Poređenjem stepena zadovoljstva radom policije u ove tri oblasti u poslednje tri godine, **uočava se da je najveći, ali i jedini rast zadovoljstva prisutan u oblasti sprečavanja kriminala u školama: za 10% u odnosu na prethodnu, odnosno 14% u odnosu na 2013. godinu.** Sa druge strane, zadovoljstvo sprečavanjem nasilja i saobraćajnih nesreća oko škola približno je nivou koje je postojalo pre dve godine i ne dostiže ni trećinski nivo. Najveći pad uočljiv je upravo kod sprečavanja saobraćajnih nezgoda u blizini škola – za oko devet procenata.

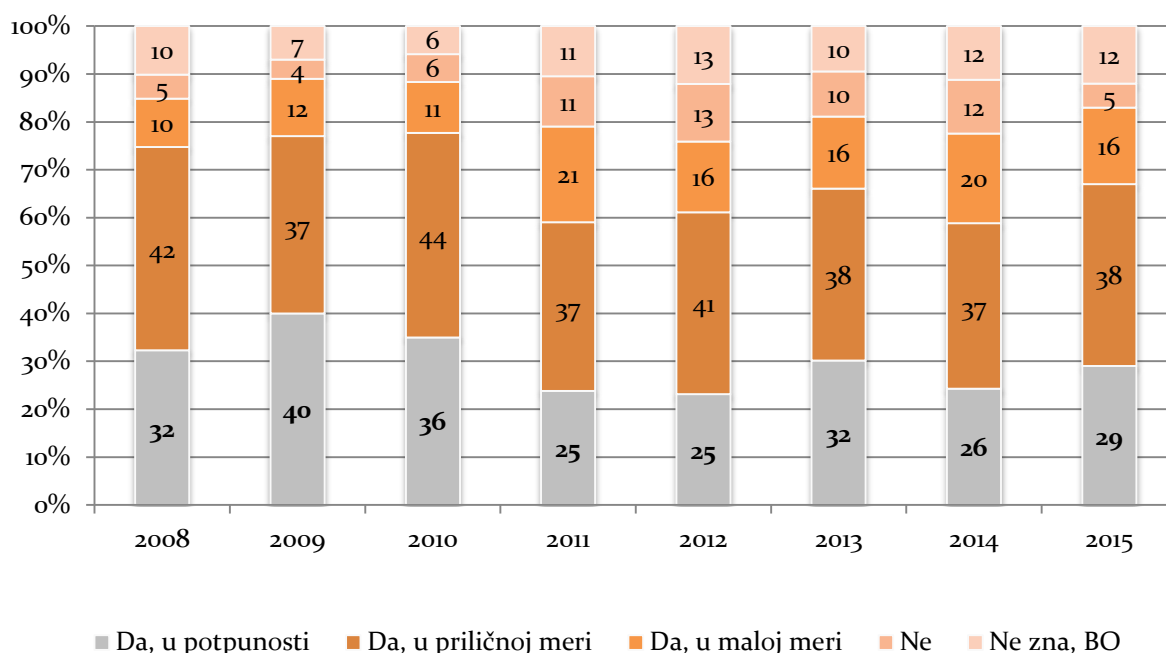
Grafikon 7.4. - Procenat zadovoljnih građana u tri oblasti policijskog rada (2013 – 2015)

Polazeći od pretpostavke da bi policija morala da bude operativno nezavisna, ali i podložna demokratskoj kontroli, metodologija je obuhvatila i procenu nezavisnosti rada policije, odnosno pitanje „*Da li smatrate da političari imaju uticaja na operativni rad policije?*“. Tek svaki dvadeseti građanin dao je negativan odgovor, dok je zbir onih koji veruju da je uticaj prisutan u potpunoj i priličnoj meri dvotrećinski – 67%. Ovakav nalaz ne predstavlja veliko iznenađenje, s obzirom da rezultati iz prethodnih sedam istraživanja pokazuju isti trend. Samo 2011. i 2014. godine broj onih koji veruju da policija nije operativno nezavisna nije prešao 66%, ali je i tada prelazio 60%. Sa druge strane, za razliku od prethodna četiri izveštaja i relativno stabilnog trenda jedva

dvocifrenog broja onih koji odbijaju ovakvu tvrdnju (11, 13, 10 i 12%), taj broj je sada umanjen praktično 2,5 puta - na 5%.

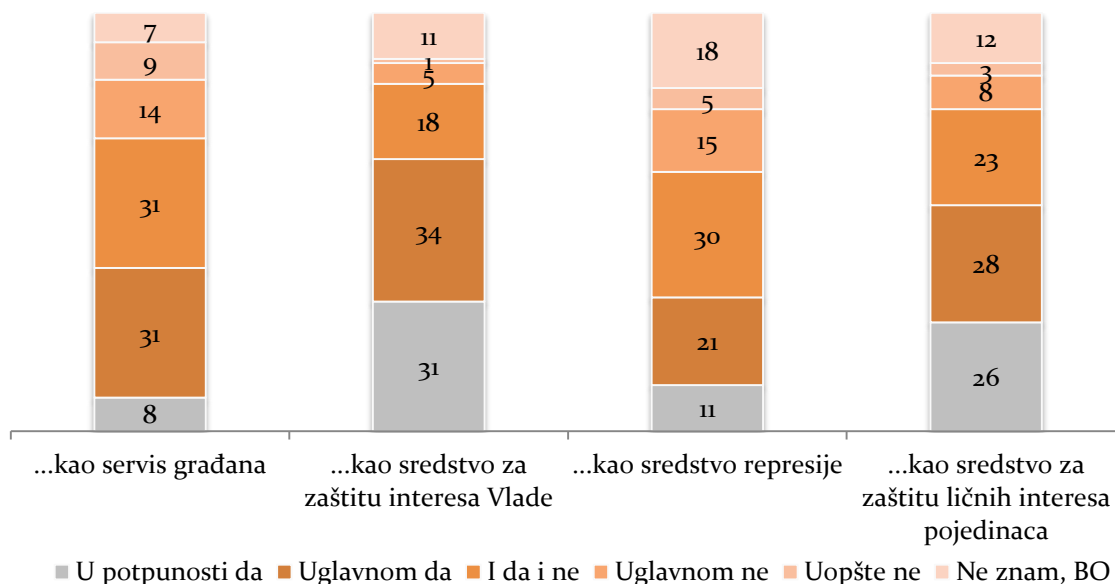
Grafikon 7.5. - Da li smatrate da političari imaju uticaj na operativni rad policije?
(2008 – 2015, %)

Percepcija policije kao servisa građana, sredstva za zaštitu interesa Vlade, sredstva represije i sredstva za zaštitu ličnih interesa pojedinaca (političari, tajkuni), proveravana je odvojenom baterijom pitanja. U odnosu na prethodno istraživanje, za oko 6% je porastao broj onih koji smatraju da policija prvenstveno služi kao sredstvo za zaštitu interesa Vlade (sa 59% na 65%) i kao sredstvo za zaštitu ličnih interesa pojedinaca (sa 48% na 54%). Natpolovično slaganje sa obe tvrdnje ukazuje na izvesnu politizaciju rada policije, mada se mora imati na umu da je ova percepcija konstantno visoka u poslednjih pet godina. Sa druge strane, sa tvrdnjom da policija služi kao servis građana slaže se 39% ispitanika, što je nivo koji je za nijansu promenjen u odnosu na prethodni ciklus; ipak, tvrdnju sada odbacuje manje ispitanika nego ranije, što ukazuje na pozitivni pomak. Konačno, kada je reč o shvatanju policije kao sredstvu represije, situacija je praktično nepromenjena: trećina, odnosno 34% ispitanika prihvata tvrdnju u potpunosti i uglavnom, dok je odbacuje jedna petina (20%).

Interesantno je da su muškarci nešto rigorozniji u procenama ovih tvrdnji, s obzirom da manje njih veruje da policija služi kao servis građana, a više da se kroz policiju ostvaruju interesi Vlade i pojedinaca.

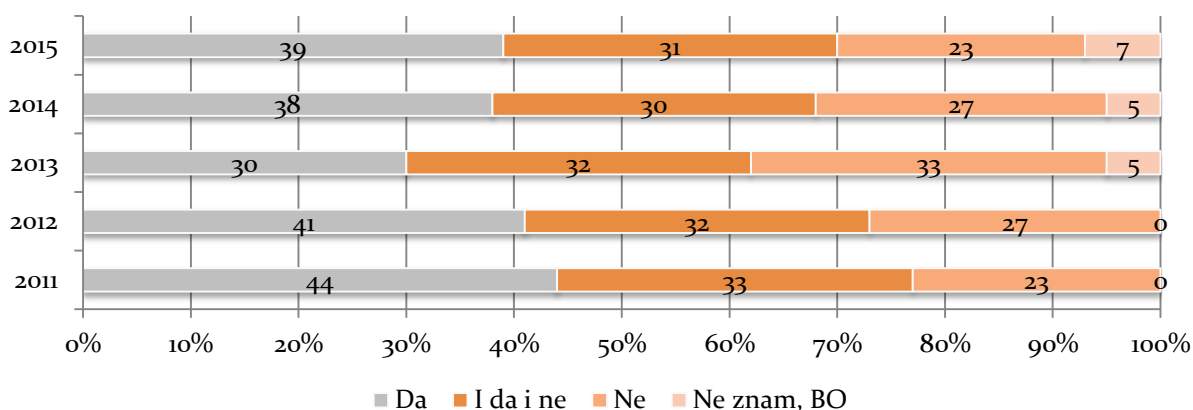
Grafikon 7.6.- Prema Vašem mišljenju, svojim trenutnim delovanjem, koliko policija služi... (%)

U nizu grafikona koji slede (7.7. – 7.10.) predstavljene su promene u percepciji ove četiri tvrdnje u poslednjih pet godina. Rezultati su grupisani u tri kategorije, ne uključujući odgovor “ne znam/bez odgovora”: u zbirnoj kategoriji “da” nalaze se odgovori “u potpunosti da” i “uglavnom da”, dok se u kategoriji “ne” nalaze odgovori “uglavnom ne” i “uopšte ne”.

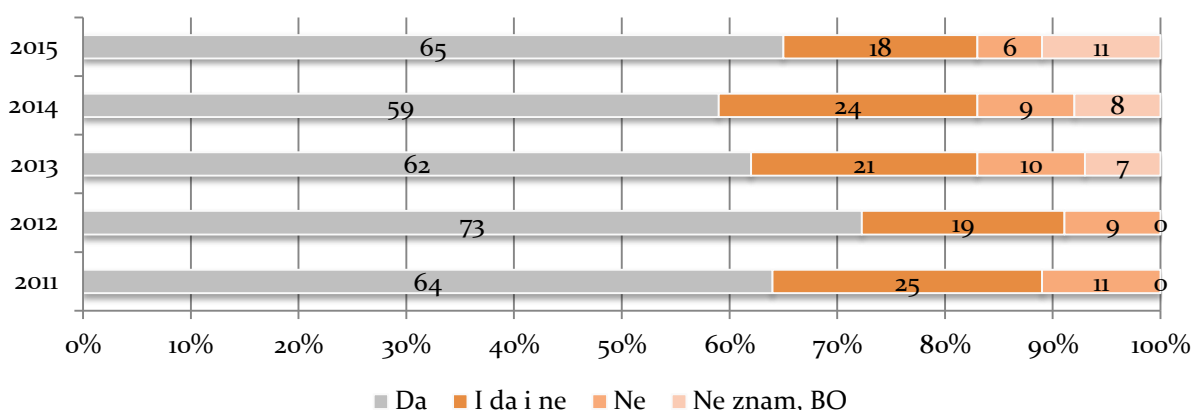
Policiju kao servis građana u ovom momentu prepoznaje 39% građana, što predstavlja nastavak trenda rasta, doduše u znatno manjem obimu. Ipak, ovaj broj je i dalje niži u odnosu na onaj koji je izmeren u istraživanja tokom 2011. i 2012. godine. Sa druge strane, dodatno je smanjen broj ispitanika koji policiju doživljavaju kao servis građana, pa sada iznosi nešto manje od četvrtine (23%). Ovo ukazuje na potrebu jasnijeg i boljeg pozicioniranja uloge policije u društvu, odnosno u svesti građana.

Grafikon 7.7. - Policija kao servis građana (%)

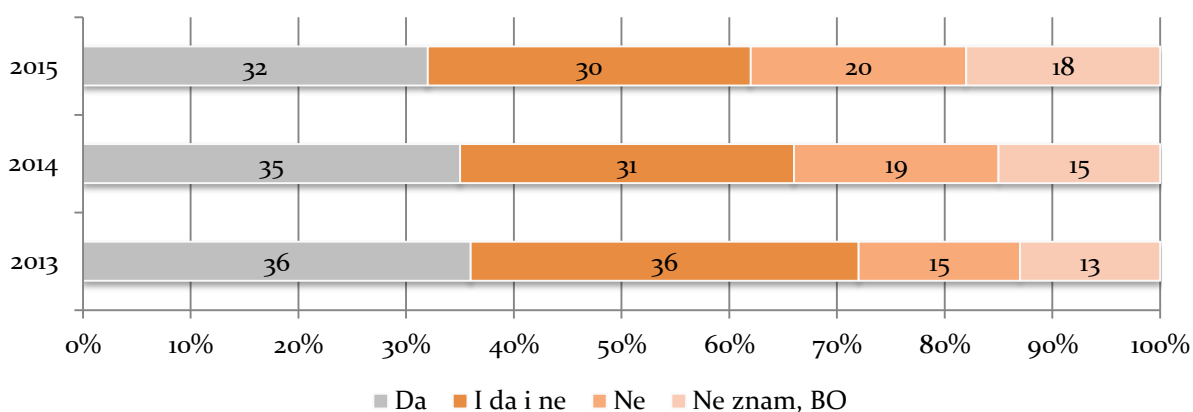
Kada je reč o shvatanju policije kao sredstvu za zaštitu interesa Vlade, primećuje se najviši nivo pristalica ove tvrdnje u poslednje tri godine – 65%, odnosno najniži broj onih ispitanika koji je odbijaju – svega 6%. Čini se da ovaj nalaz potvrđuje tezu o sve izraženijem doživljavanju policije kao politizovane, odnosno nezavisne u svom radu, što predstavlja važan problem sa kojim policija mora da se izbori.

Grafikon 7.8. - Policija kao sredstvo za zaštitu interesa Vlade (%)

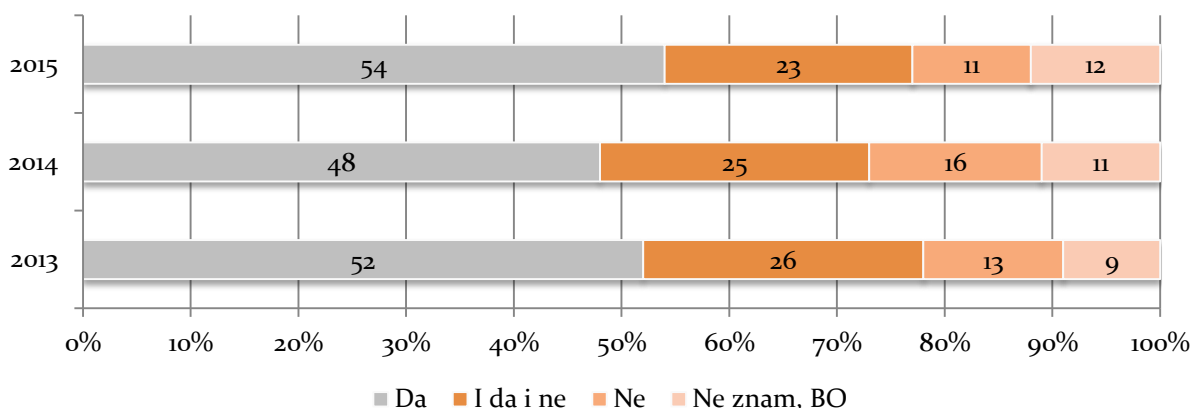
Percepcija uloge policije kao sredstva represije slabi iz godine u godinu i sada je na nivou od 32%, dok je odbijanje ove „negativne“ tvrdnje u stalnom rastu: sa 15% u 2013. godini, na 20% u ovom istraživanju. Može se zaključiti da je ovaj nalaz direktna posledica dobrog rada policije, odnosno činjenice da građani ne uočavaju prekoračenje ovlašćenja, prekomernu upotrebu sile i druge elemente koji bi uticali na povećanje negativnog sentimenta.

Grafikon 7.9. - Policija kao sredstvo represije (%)

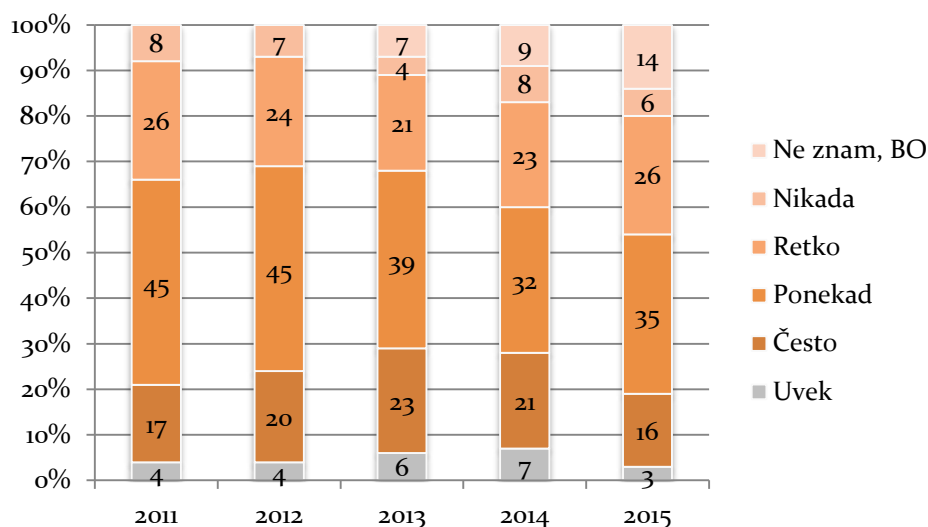
Konačno, poslednji grafikon pokazuje nešto negativniji trend, s obzirom da natpolovičan broj ispitanika veruje da je policija sredstvo za zaštitu ličnih interesa pojedinaca (političara, tajkuna). Drugačije rečeno, tek svaki deveti ispitanik odbija ovu tvrdnju, dok 23% imaju pomešana osećanja. Praktično, uočava se dominacija negativnih tvrdnji u odnosu na pozitivne, što je jedan od važnih pokazatelja u merenju stavova građana prema radu policije.

Grafikon 7.10. - Policija kao sredstvo za zaštitu ličnih interesa pojedinaca (političari, tajkuni), %

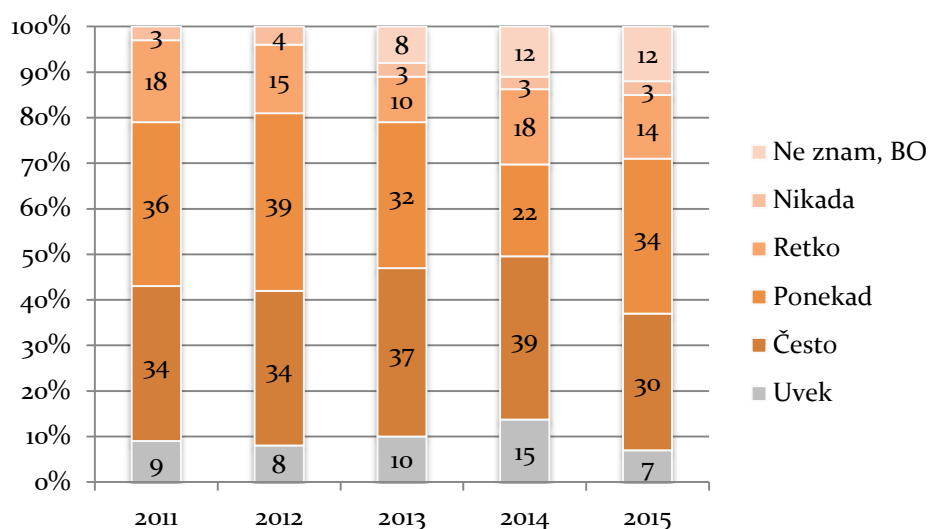
Prekomernu upotrebu sile od strane policije u ovom momentu prepoznaje nešto manje od petine građana (3% uvek i 16% često), što je najmanji zabeleženi procenat u periodu od 2011. godine. Oni ispitanici koji pripadaju starijoj životnoj dobi u nešto većoj meri utriču na ovakav nalaz, dok su oni mlađi nešto skloniji tvrdnji da policija češće upotrebljava prekomernu silu.

Grafikon 7.11.- U kojoj meri policija prekomerno koristi silu? (%)

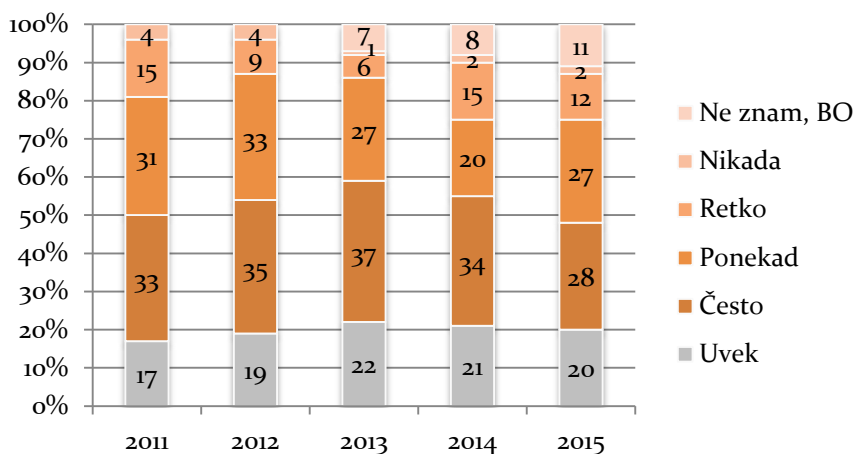
Percepcija korumpiranosti policije takođe je na nešto nižem nivou u poređenju sa prethodnim istraživanjima. Broj ispitanika koji tvrde da policija uvek prima mito prepolovio se u odnosu na prethodnu godinu i najniži je u poslednjih pet godina. Čak i kada se zbirno pogledaju oni koji pripadaju kategorijama „uvek“, „često“ i „ponekad“, uočava se pozitivni pomak od barem pet procenata (u odnosu na 2014. godinu), odnosno 10% u poređenju sa 2012. godinom. Interesantno je i da je broj muškaraca i žena koji veruju da policija prima mito uvek ili često praktično identičan broj muškaraca i žena.

Grafikon 7.12. - U kojoj meri policija prima mito? (%)

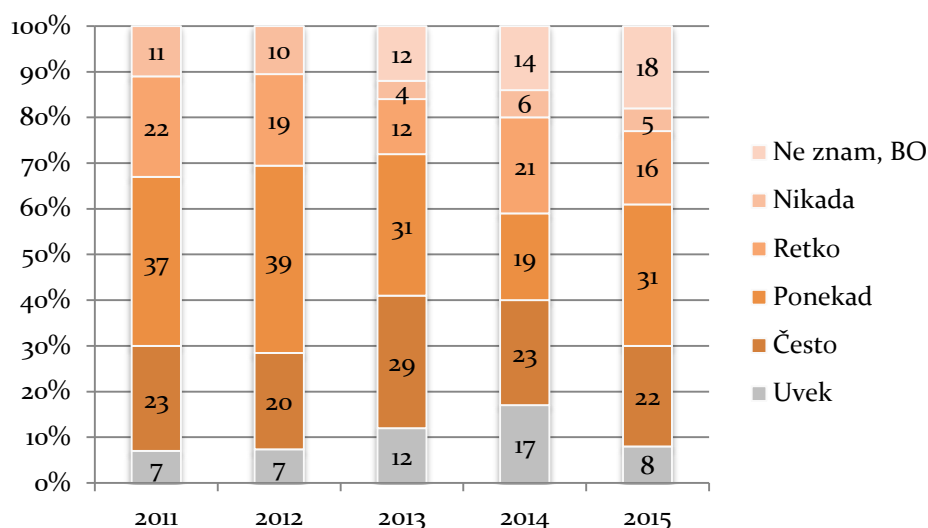
Upotreba policije u interese političkih partija u očima građana na skoro istom nivou je kao u prethodnom istraživanju. I tada i sada ukupno je po tri petine ispitanika koncentrisano u odgovorima „uvek“, „često“ i „ponekad“, iako su se odnosi za nijansu izmenili: porastao je broj onih koji misle da se policija ponekad zloupotrebljava u političke svrhe, dok se značajno smanjio broj ispitanika koji veruju da se to čini često.

Grafikon 7.13. - U kojoj meri policija služi interesima političkih partija? (%)

Osećaj da policija *uvek* sarađuje sa organizovanim kriminalom se praktično prepolovio u odnosu na prethodnu godinu, sa 17 na osam procenata. Ipak, u značajnom je rastu broj onih koji veruju da se to događa *ponekad*: sa 19% na nešto manje od trećine ispitanika.

Grafikon 7.14. - U kojoj meri policija sarađuje sa organizovanim kriminalom? (%)

Stepen korektnosti u ophođenju policije prema građanima koji pripadaju različitim vrednosnim grupama prikazan je u Tabeli 7.1.

Nepravedno postupanje policije uočljivo je u najvećem obimu prema građanima nejednakog materijalnog statusa, u čak 56% slučajeva, a zatim prema građanima različitih političkih orijentacija (u 41%). **Osim nepromenjene percepcije korektnosti postupanja policije prema nacionalnim i verskim manjinama, u slučaju svih ostalih grupacija došlo je do pozitivnog pomaka: građanima se čini da je tretman ovih grupa bolji nego što je bio prethodnih godina, mada se mora imati na umu da je u praktično svim slučajevima ovaj osećaj niži nego što je bio pre tri ili četiri godine.**

Natpolovična pozitivna percepcija uočava se praktično u tri od šest kategorija (nacionalnost, vera i pol), dok je u slučaju preostale tri znatno ispod 50% (materijalni status, seksualna i politička orijentacija). Čini se da na pozitivne stavove u nešto većoj meri utiču stariji građani, s obzirom da u skoro svim kategorijama svoje odgovore grupišu oko stava da policija jednako tretira građane. Sa druge strane, muškarci i žene praktično jednako shvataju stanje, sa blagim izuzecima: na primer, nešto više muškaraca smatra da postoji neravnopravno ponašanje policija prema građanima različitog materijalnog statusa (58% muškaraca u odnosu na 55% žena).

Kada je reč o tretmanu građana različite nacionalne pripadnosti, nejednako postupanje u većoj meri uočavaju Bošnjaci (50%) i Romi (55%), dok pozitivan stav u najvećem obimu iskazuju Crnogorci (80%), Slovaci (73%) i Srbi (57%).

Tabela 7.1. Da li policija jednako tretira građane različite: (%)

	Ciklus	Tretira jednako	Tretira različito	Ne znam, BO
Nacionalnosti	2015	56	30 (-1)	14 (+2)
	2014	56	31	12
	2013	46	36	18
	2012	60	26	14
	2011	64	23	13
Vere	2015	61	25	15
	2014	60	25	15
	2013	49	30	21
	2012	62	24	14
	2011	68	20	12
Pola	2015	59 (+3)	30 (-1)	11 (-1)
	2014	56	31	12
	2013	49	25	26
	2012	58	30	12
	2011	66	24	10
Materijalnog statusa (bogate i siromašne)	2015	34 (+4)	56 (-2)	10 (-1)
	2014	30	58	11
	2013	22	64	14
	2012	33	56	11
	2011	40	52	8
Seksualne orijentacije	2015	44 (+1)	35	21
	2014	43	35	21
	2013	32	41	27
	2012	43	33	24
	2011	51	30	19
Političke orijentacije	2015	43 (+5)	41 (-4)	16 (-1)
	2014	38	45	17
	2013	30	49	21
	2012	43	38	19
	2011	49	36	15

Odnos građana o nivou bezbednosti u slučaju da više policajaca budu pripadnici nacionalnih manjina pozitivniji je nego ranije: smanjio se broj onih koji veruju da bi u tom slučaju njihova bezbednost bila ugrožena (sa 9 na 7%), a za nešto više se povećao broj onih koji imaju suprotno uverenje (sa 4 na 7%), pa je sada broj ispitanika na suprotnim pozicijama istovetan. Najveći broj onih građana koji smatraju da je u cilju podizanja osećaja bezbednosti važno zaposliti pripadnike

nacionalnih manjina pripada bošnjačkoj nacionalnoj manjini (oko 48%), dok druga polovina Bošnjaka veruje da bi sve ostalo isto.

U slučaju povećanog broja pripadnika ženskog pola u policiji, osećaj veće bezbednosti imalo bi 14% ispitanika, odnosno svaki sedmi građanin. Očekivano, nešto je veći broj osoba ženskog pola koje podržavaju ovu tvrdnju, ali ne drastično – 16% u odnosu na 11% muškaraca.

Negativniji trend primenjen je u slučaju povećanog broja pripadnika seksualnih manjina u policiji: jedino u ovom slučaju povećan je procenat ispitanika koji veruje da bi im se opšta bezbednost pogoršala i sada ih je čak 17%, što je najviše u poslednja četiri ciklusa istraživanja. Ovakvoj frekvenciji odgovora za nijansu više doprinose muškarci (19% u odnosu na 16% žena), ali i mlađa populacija, posebno od 18 do 29 godina. Ovakav nalaz ukazuje na izvesnu sklonost ka generalizacijama i stereotipima koju poseduju mlađi građani, što potvrđuje i podatak da je u poređenju sa njima, više starijih ispitanika koji veruju da zapošljavanje seksualnih manjina u policiji ne bi imalo nikakvog efekta na njihovu bezbednost.

Tabela 7.2. Na koji način bi zapošljavanje pripadnika sledećih grupa u policiji uticalo na Vaš osećaj bezbednosti? (%)

	Ciklus	Povećalo bi moju bezbednost	Sve bi ostalo isto	Ugrozilo bi moju bezbednost	Ne znam, BO
Nacionalne manjine	2015	7 (+3)	73 (+1)	7 (-2)	13 (-2)
	2014	4	72	9	15
	2013	3	75	6	16
	2012	10	74	5	12
Žene	2015	14 (+6)	69 (-2)	6 (-2)	11 (-2)
	2014	8	71	8	13
	2013	7	69	9	15
	2012	15	69	6	11
Seksualne manjine	2015	4 (+1)	60 (-4)	17 (+3)	19 (-1)
	2014	3	64	14	20
	2013	2	64	13	21
	2012	6	57	15	22

Izuzetno pozitivni pokazatelji pronađeni su kod merenja slaganja građana sa četiri tvrdnje koje se takođe odnose na položaj žena i nacionalnih manjina u policiji (*žene ne mogu biti dobri policajci u onoj meri u kojoj to mogu biti muškarci; žene mogu da obavljaju svaki posao, pa i posao policajca; nije važno koje je nacionalnosti policajac sve dok dobro obavlja svoj posao i najsigurnije se osećam kada su policajci sa kojima sam u kontakti iste nacionalnosti kao ja*).

Tvrđnju da žene **ne** mogu biti dobri policajci kao što to mogu biti muškarci sada prihvata manje od trećine ispitanika, što je pomak od 6% u odnosu na prethodnu godinu. Očekivano, tvrdnju odbacuje više žena nego muškaraca (43% žena bira odgovor „uopšte se ne slažem“ i 19% „ne slažem se“ u odnosu na 36% muškaraca u slučaju prvog i 15% u slučaju drugog odgovora). Drugu tvrdnju koja se odnosi na žene (o mogućnosti obavljanja svakog posla) sada prihvata velikih 73% ispitanika, što je za 15% više u poređenju sa 2014. godinom, odnosno za 20% u odnosu na period od pre dve godine.

79% žena u odnosu na 67% muškaraca veruje da žene mogu da obavljaju svaki posao, pa i posao policajca.

Dve tvrdnje koje se odnose na pripadnike nacionalnih manjina ukazuju na racionalan i demokratski stav ispitanika: **85% građana smatra nevažnim nacionalnost policajca dok obavlja dobar posao, dok tek svaki dvadesetpeti ispitanik podržava suprotnu tvrdnju.** Sa druge strane, natpolovičan broj ispitanika odbacuje tvrdnju da na njihovu sigurnost u većoj meri utiče komunikacija sa policajcem koji je iste nacionalne pripadnosti, dok 22% tome pridaje značaj.

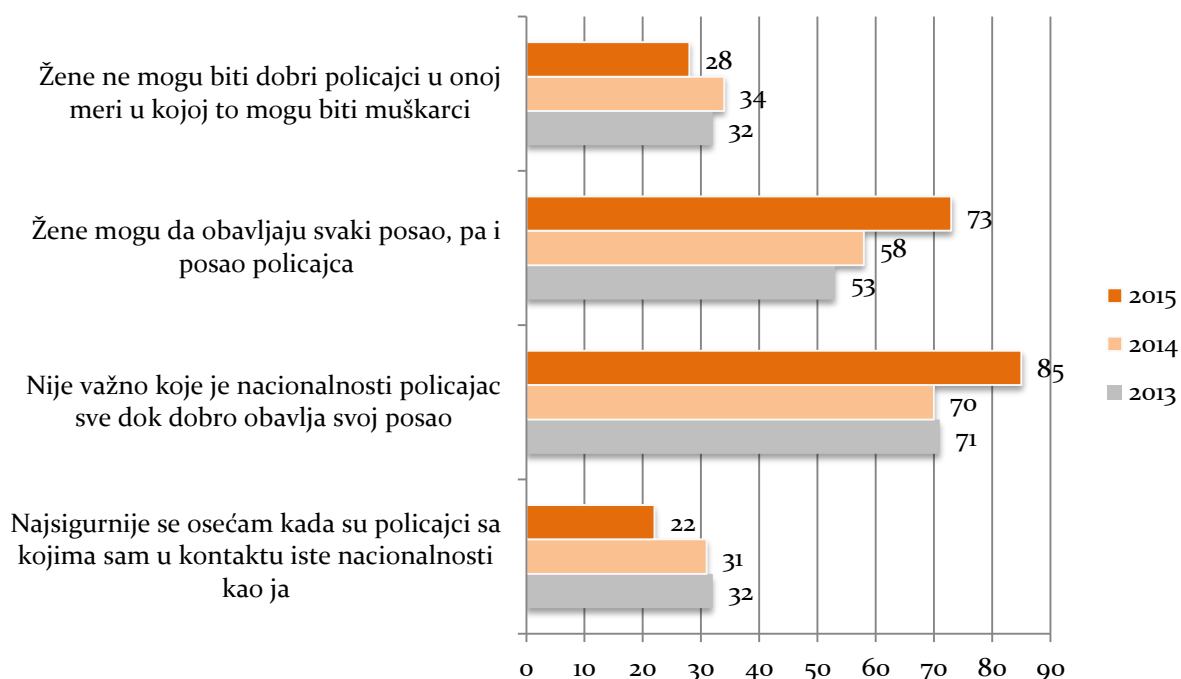
Grafikon 7.15. - U kojoj meri se slažete sa sledećim tvrdnjama?

Poređenje ovih nalaza sa onima od prethodne dve godine izuzetno je važno za razumevanje stava prema radu policije jer ukazuje na opšta uverenja građana kada je reč o odnosu prema ženama i nacionalnim manjinama. U ovom slučaju, pokazalo se da

opada prihvatanje dve negativne tvrdnje, a raste prihvatanje pozitivnih, i to u značajnoj meri: za 20 procenata u slučaju tvrdnje da žene mogu da obavljaju svaki posao, pa i posao policajca; odnosno za oko 15% u slučaju tvrdnje da nije važno koje je nacionalnosti policajac sve dok dobro obavlja posao.

Grafikon 7.16 -. Slaganje (potpuno i donekle) sa sledećim tvrdnjama, 2013-2015 (%)

Postavljanje rukovodećeg kadra u policiji se, po mišljenju građana, najviše odvija putem političkih odluka i političke pripadnosti (u 38% slučajeva), a zatim kroz korišćenje veza, porodičnih i prijateljskih veza (u 17% slučajeva). Iznad 10% se nalaze i zasluge, iskustvo i dužina radnog odnosa kao kategorija, dok sve druge kategorije građani ne prepoznaju u većem obimu: stručnost i obrazovanje (10%), odluka ministra unutrašnjih poslova (9%), odluka Vlade (6%) i tako dalje. S obzirom da se prethodna istraživanja razlikuju od ovog kada je reč o kategorijama koje su ispitivane, uporedivo je samo nekoliko njih.

Političke odluke i politička pripadnost kao način dolaska do rukovodeće pozicije u policiji prepoznaje više od dve trećine građana, za razliku od prethodnog istraživanja, u kome je ovaj problem prepoznavao tek svaki deseti ispitanik. Ovako značajan porast percepcije političkog zapošljavanja direktna je posledica politizacije policije i njenog rada, odnosno nešto negativnije slike u očima građana.

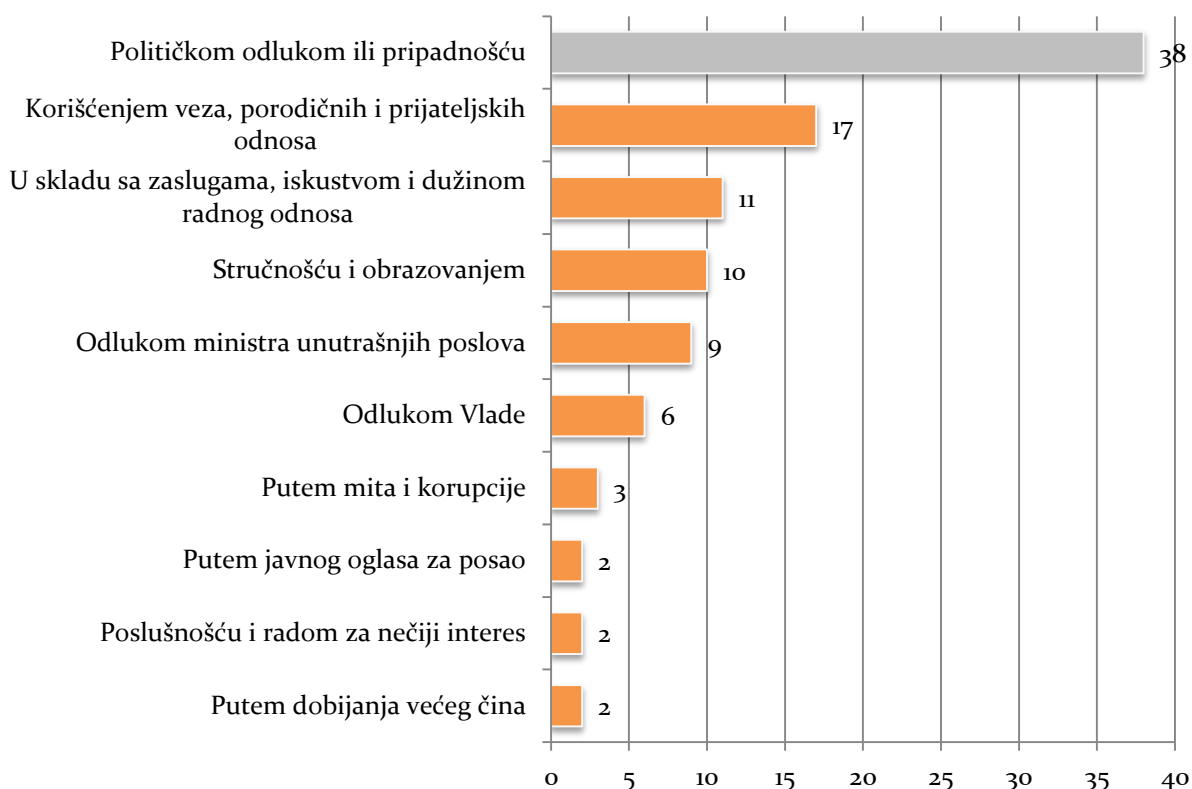
Da su odluke Vlade najvažnije za rukovodeće pozicije u poslednjih pet godina konstantno je verovalo između 15 i 21% ispitanika (maksimalnih 21% pronađeno je u prethodnom ciklusu). U aktuelnom istraživanju razdvojene su kategorije „odluka Vlade“ i „odluka ministra unutrašnjih poslova“ kako bi se odgovori diferencirali i

precizirali. Odluka Vlade prepoznata je od strane 6%, a odluka ministra od strane 9% ispitanika, što zbirno predstavlja 15% građana koji veruju da se do rukovodećih pozicija dolazi ovim putem.

Veze i porodični i prijateljski odnosi kao mehanizam prepoznaje nešto manje od petine ispitanika (17%), što je povećanje u odnosu na prethodna istraživanja. Važno je primetiti da veze imaju uzlaznu putanju u svakom od ciklusa istraživanja: sa 3% 2011. godine, 4% 2012., 6% 2013., 14% 2014., do 17% u ovom istraživanju.

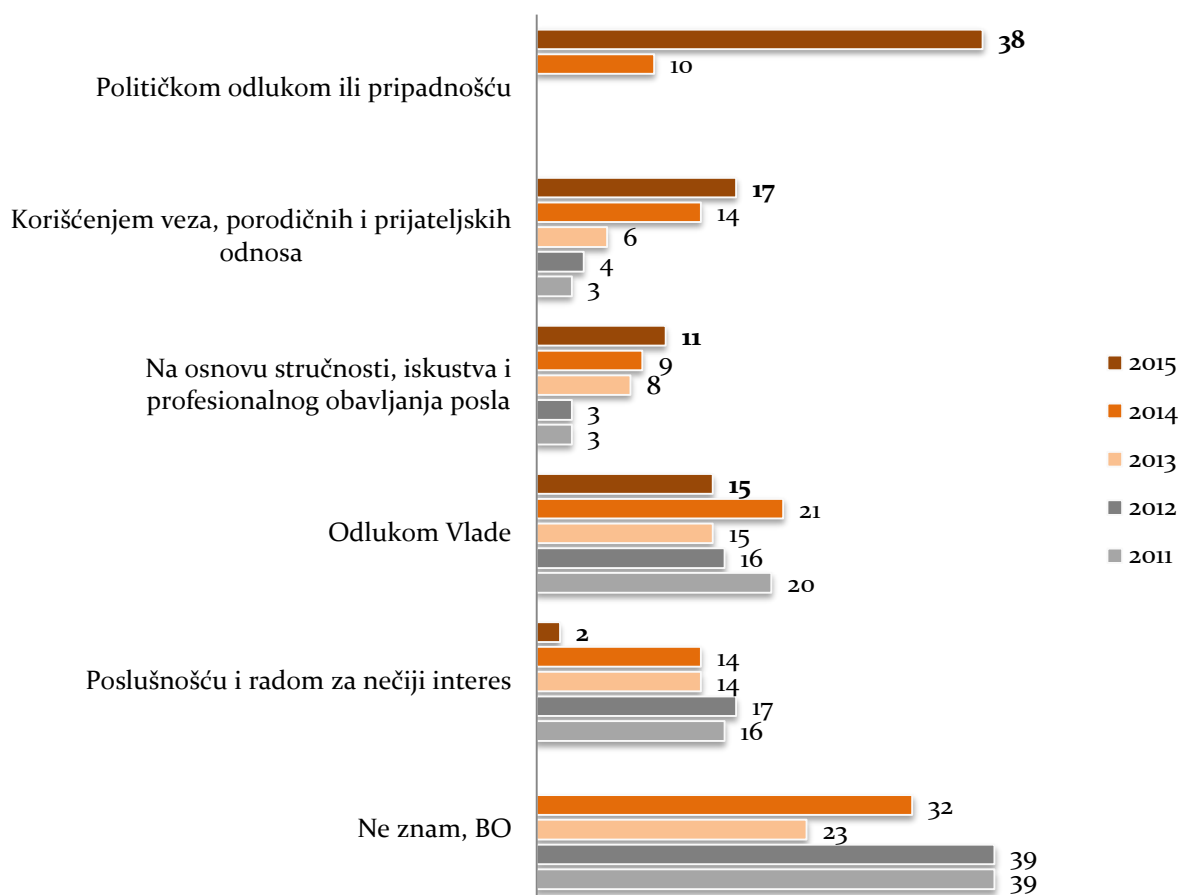
Stručnost, iskustvo i profesionalno obavljanje poslova osnovni je način za postavljanje rukovodećeg kadra u policiji tek za svakog devetog ispitanika. Ipak, iako je procenat onih koji veruju u ovu tvrdnju raltivno mali, on je u stalnom porastu, što predstavlja važan pozitivni trend (sa 3% u 2011. godini, na 11% 2015. godine).

Grafikon 7.17. - Na koji način se vrši postavljanje rukovodećeg kadra u policiji? (%)

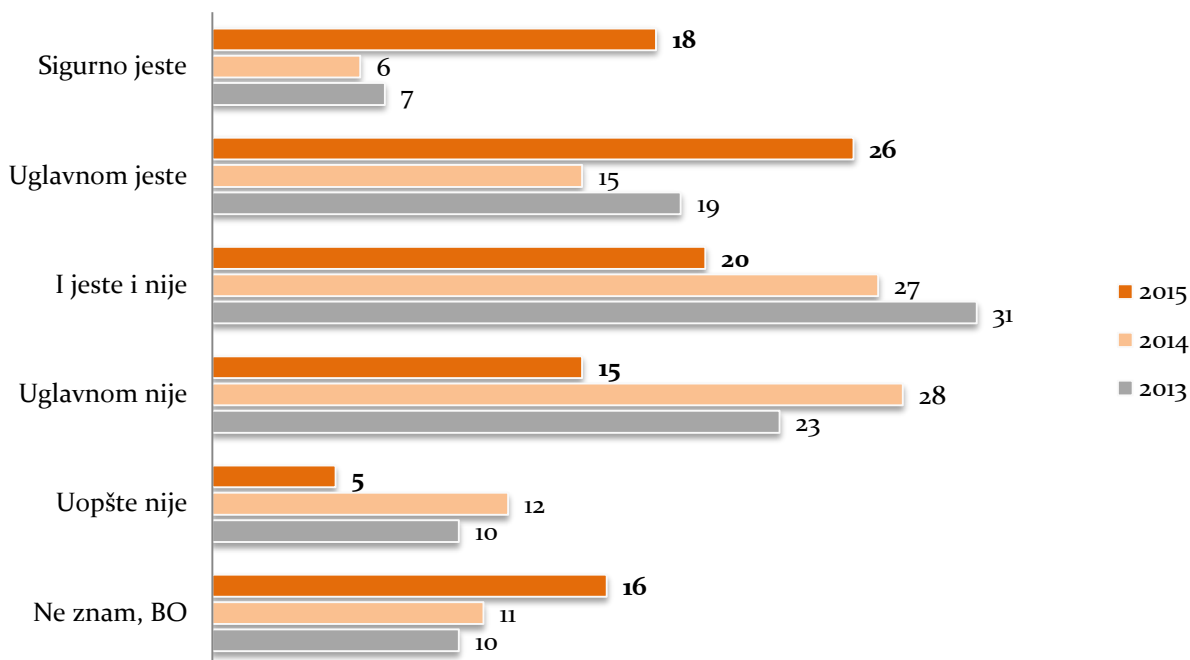
Nešto manje od 45% građana veruje da je postavljanje na rukovodeći kadar sigurno i uglavnom dostupno i ženama, što je izuzetno značajan i pozitivan skok u percepciji ovog pitanja – ovakvo mišljenje je delilo svega 21% građana pre godinu dana, odnosno 26% pre dve godine.

Grafikon 7.18.- Šta mislite na koji način se vrši postavljanje rukovodećeg kadra u policiji, 2011 – 2015? (%)

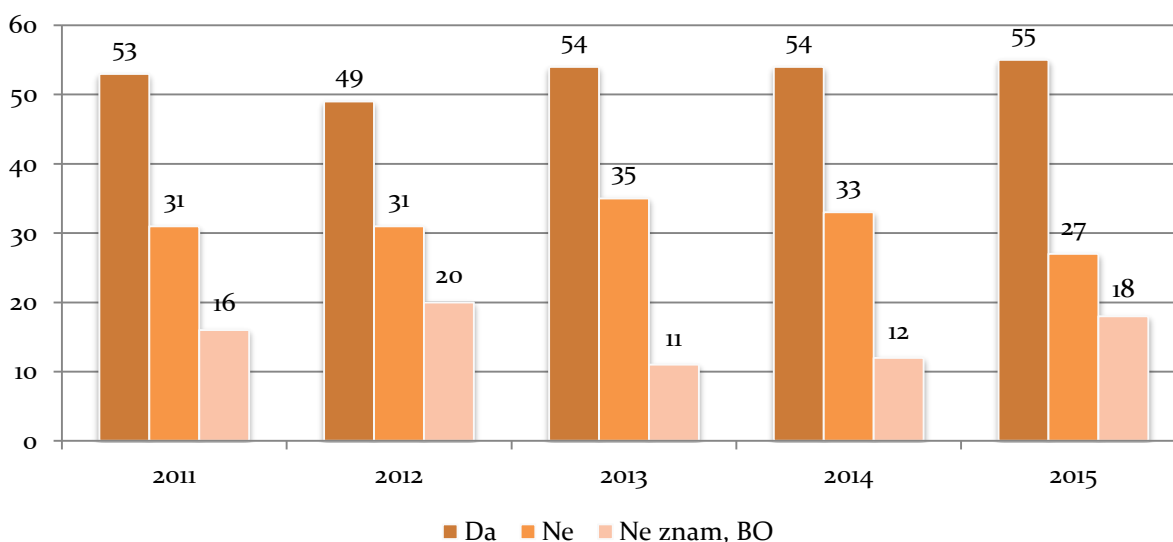
Istovremeno, ovakvu tvrdnju sada odbija ukupno jedna petina ispitanika, duplo manje u odnosu na prethodnu godinu. Interesantno je da na ovakav stav skoro podjednako generišu i muškarci i žene, te da se ne uočavaju značajne razlike u njihovim stavovima o ovom pitanju. Na primer, nešto je više pripadnica ženskog pola koje veruju da postavljanje na rukovodeće pozicije uglavnom nije dostupno ženama (za dva procenta), ali je istovremeno i više muškaraca koji smatraju da im ono uopšte nije dostupno. Sa druge strane, odgovori “uglavnom jeste” i “sigurno jeste” pokazuju potpuno slaganje u odnosu muških i ženskih odgovora.

Grafikon 7.19.- Prema Vašem mišljenju, da li je postavljanje na rukovodeće mesto dostupno i za žene u policiji? (%)

Da je policija u Srbiji adekvatno obučena (trenirana) smatra 55% ispitanika, dok 27% veruje u suprotno.

Grafikon 7.20. - Da li je policija u Srbiji adekvatno obučena (istrenirana)? (%)

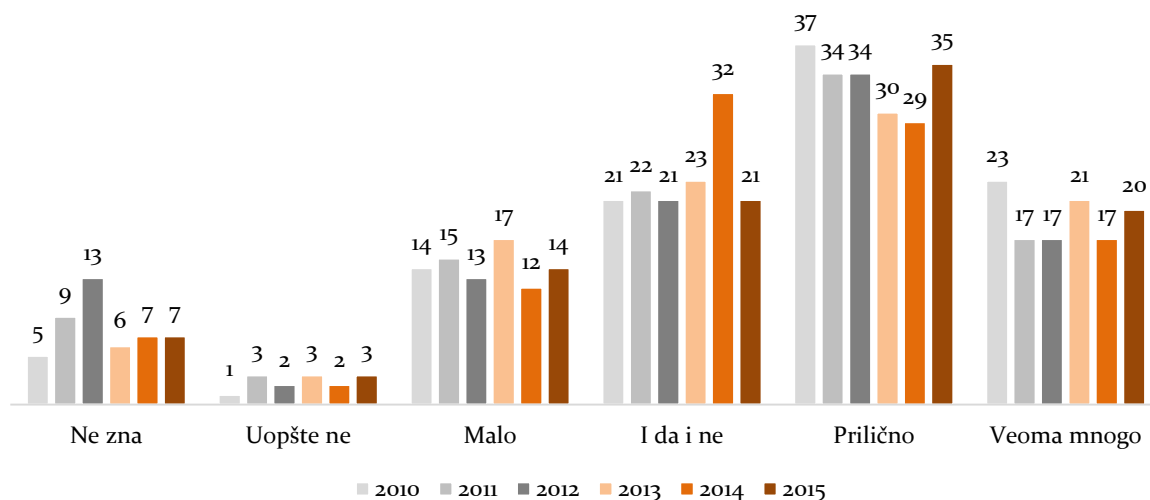
U odnosu na prethodne godine, odnos nije značajno izmenjen. Praktično je isti broj onih koji smatraju da su srpski policajci obučeni na odgovarajući način (55%), pri čemu pada broj onih koji smatraju da policija nije adekvatno istrenirana – sa jedne trećine na 27% ispitanika, što je najniži procenat u poslednjih pet godina. Ipak, mora se primetiti

da se smanjenje nezadovoljnih nije „prelilo“ u povećanje broja zadovoljnih ispitanika, već u broj onih koji nisu mogli ili znali da odgovore na pitanje. Pokazalo se da se u ovoj kategoriji u nešto većem obimu nalaze žene nego muškarci, dok je situacija obrnuta u slučaju tvrdnje da policija nije dovoljno obučena: 30% muškaraca u odnosu na 23% žena. Takođe, stariji ispitanici u značajno većoj meri imaju pozitivan odnos prema ovom pitanju u odnosu na mlađe: manje od polovine ispitanika u starosnoj dobi 18-29, 30-39 i 40-49 veruje u istreniranost policije, dok se u starijim grupama pronalazi preko 60, odnosno 70% građana sa istim uverenjem.

8. Stav građana prema postojanju korupcije unutar policije

Prilikom analize asocijacija koje građani imaju na policiju primetili smo da se u ovom istraživačkom ciklusu u nešto većoj meri insistira na negativnom povezivanju policije sa korupcijom. Ovaj nalaz, koji nam ukazuje da je u ovogodišnjem istraživačkom ciklusu percepcija građana o postojanju korupcije unutar policije nešto veća, je potvrđen i u Grafikonu 8.1.

Grafikon 8.1. – Da li smatrate da u policiji postoji korupcija? (%)

U odnosu na prethodni istraživački ciklus, procenat ispitanika koji smatraju da unutar policije ima prilično i veoma mnogo korupcije je veći za 9%. Dok je u 2014. godini 29% ispitanika tvrdilo da je korupcija u policiji prilično rasprostranjena, a 17% da je rasprostranjena veoma mnogo, ove godine to isto tvrdi 35%, odnosno 20%.

Blagi porast, od 3%, beležimo unutar dve grupe koje smatraju da korupcije u policiji uopšte nema ili da je ima veoma malo. Neophodno je izdvojiti podatak da svega 3% građana Srbije smatra da korupcije u policiji uopšte nema. Iako je u prethodnim istraživačkim ciklusima ovaj podatak padao čak i na 1% (u 2010. godini), ipak je

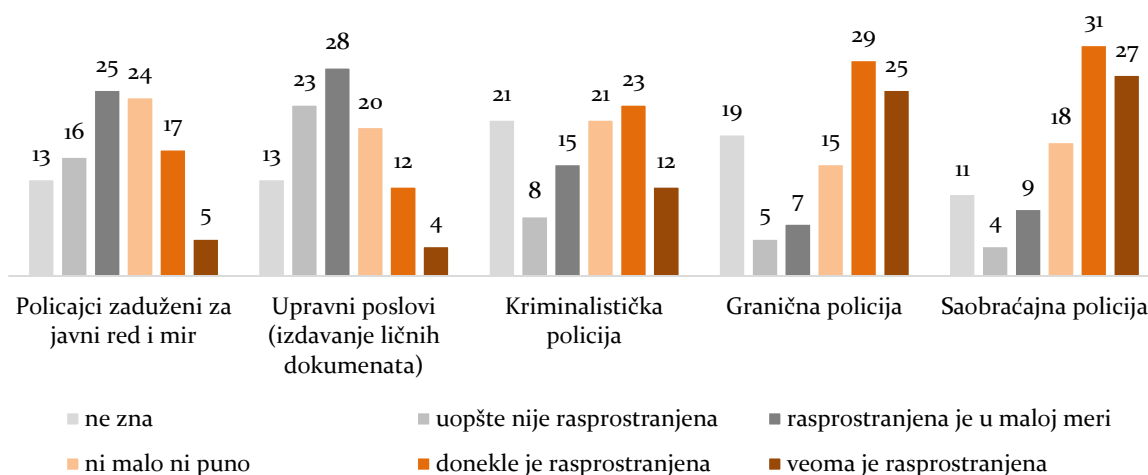
neophodno uložiti dodatne napore kako bi kroz interne procedure, sistem kontrola i sankcija korupcija unutar policije bila svedena na što je moguće manju meru.

Percepcija korupcije u policiji je iznadprosečno izražena unutar mlađe grupe ispitanika između 18 i 39 godina. Kod ispitanika starosti između 18 i 29 godina pronalazimo 67% onih koji tvrde da u policiji ima korupcije. Kod ispitanika starosti između 30 i 39 godina, ovaj procenat je nešto niži i iznosi 64%. Podsećamo da je prosečna percepcija korupcije na nacionalnom nivou 55%.

Sa povećanjem broja godina, smanjuje se uverenje u postojanje korupcije unutar policije.

Korupcija se u znatno većoj meri percipira u Beogradu u odnosu na ostatak Srbije. Tako je u Beogradu procenat ispitanika uverenih da je korupcija u policiji izražena u velikoj i veoma velikoj meri za celih 15% veći od nacionalnog proseka i iznosi 70%.

Grafikon 8.2. – Ko su ključni generatori korupcije u policiji? (%)

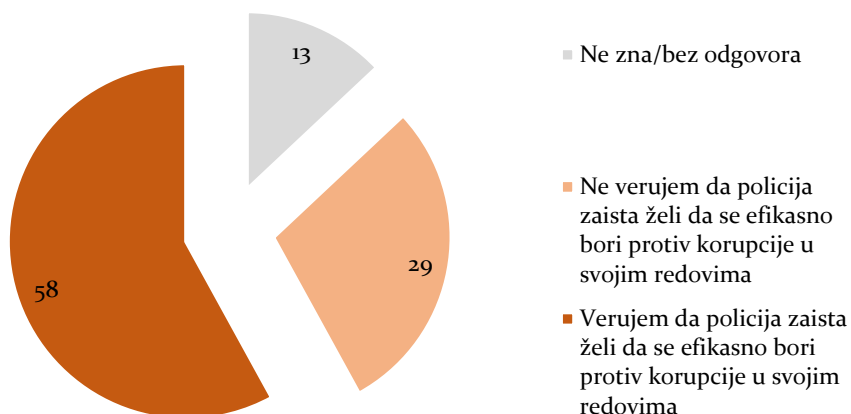

Kroz pitanje o postojanju korupcije unutar različitih policijskih službi, pokušali smo da od građana dobijemo podatak ko je ključni „krivac“ za ovako visok nivo percepcije korupcije u ovoj instituciji – Grafikon 8.2.

Korupcija je, prema mišljenju nešto više od jedne četvrtine građana (27%), veoma rasprostranjena unutar saobraćajne policije, što čini ovu policijsku službu najkorumpiranijim delom institucije. Četvrtina građana (25%) smatra da je unutar granične policije korupcija veoma rasprostranjena, dok je kod ostalih službi ovaj procenat znatno niži.

Svaki dvadeseti građanin je uveren da su policajci zaduženi za јavni red i mir korumpirani dok tek svaki dvadeset peti to isto misli za osobe koje su zaposlene u službi upravnih poslova. Nešto je više ispitanika koji percipiraju korupciju unutar kriminalističke policije (12%), ali opet značajno manje u poređenju sa graničnom i saobraćajnom policijom.

Grafikon 8.3. - Da li verujete da u unutar policije postoji volja za borbom protiv korupcije u policiji? (%)

Visok stepen percepcije korupcije unutar policije je donekle kompenzovan podatkom da je više od polovine građana (58%) uvereno da u policiji postoji volja i želja da se efikasno bore protiv ove pojave u svojim redovima – Grafikon 8.3.

Manje od jedne trećine građana (29%) smatra da policija ne želi da se bavi korupcijom u svojim redovima, dok je 13% onih koji ne mogu da procene namere policije po ovom pitanju,

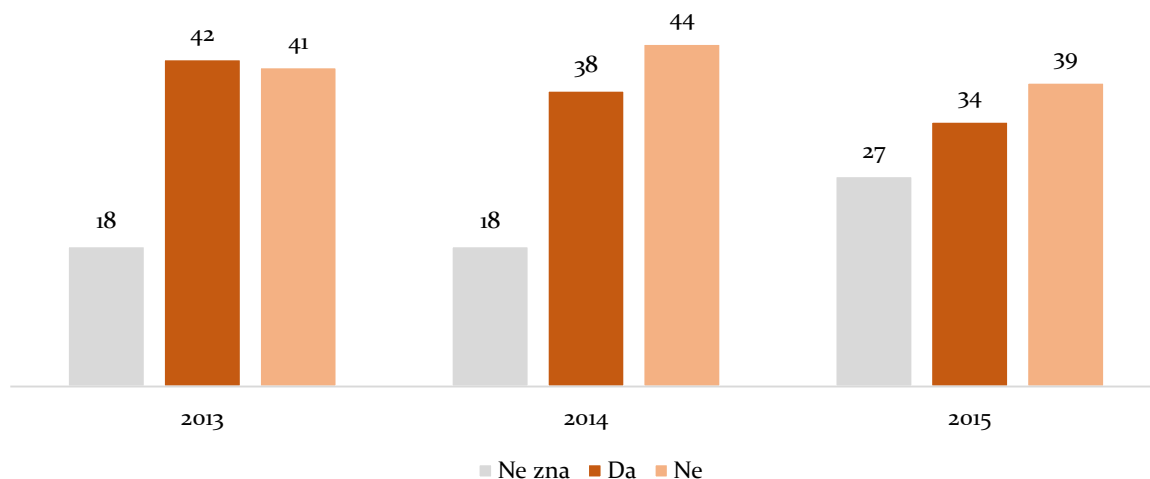
Način na koji građani vide želju policije kao institucije da se razračuna sa postojanjem korupcije u svojim redovima po pitanju starosti ispitanika korelira sa prethodnim nalazom o postojanju korupcije u policiji. Naime, mlađi građani, dakle oni koji iznad proseka doživljavaju policiju korumpiranom, iznad proseka smatraju da unutar ove institucije nema volje za razračunavanjem sa ovom pojavom. Više od jedne trećine građana (36%) mlađih od trideset godina (18-29 godina) smatra da policija ne želi da se razračuna sa svojim korumpiranim pripadnicima. To isto tvrdi i 38% građana koji spadaju u starosnu kategoriju između 30 i 39 godina. Ponavlja se situacija da su stariji građani znatno blagonakloniji ovoj instituciji i da imaju više vere u njene dobre namere i želju da se dekriminalizuje kroz obračun sa korupcijom.

9. Reforma u policiji – percepcija građana o postojanju reforme i njenim nosiocima

Policija kao institucija predstavlja izuzetno složen i obiman sistem u okviru koga je veoma teško sprovoditi korenite promene. Svaka reforma ovako složenog sistema

zahteva izuzetno dug proces promišljanja kako se ne bi usporio ili ugrozio rad institucije koji broj preko 44 000 zaposlenih pojedinaca.

Grafikon 9.1. - Da li je, po Vašem mišljenju, vidljivo sprovođenje reformi u policiji? (%)

Upravo iz toga razloga promene podrazumevaju male korake u okviru pojedinačnih službi, a koja bi u konačnici doveli do unapređenje celog sistema. Međutim, postupene promene često nisu vidljive od strane građana koji su krajnji korisnici usluga ove institucije – Grafikon 9.1.

U ovom istraživačkom ciklusu beležimo najmanji procenat građana koji tvrde da su primetili promene i reforme u radu policije u poslednja tri istraživanja. Tek svaki treći ispitanik (34%) smatra da su reforme unutar ovog sistema vidljive, dok je u prethodnom ciklusu promene percipiralo njih 38%. Istovremeno je povećan broj građana koji ne znaju i ne mogu da procene da li unutar ove institucije postoje određene reforme (sa 18% na 27%).

Dosadašnji istraživački trendovi ukazuju da se procenat ispitanika koji ne vide reforme u policiji kreće oko dve petine ili 40%. U ovom ciklusu je 39% ispitanika potvrdilo da ne vidi bilo kakve promene unutar ove institucije što se ne razlikuje značajno u odnosu na nalaze dobijene u prethodne dve godine.

Građani Srbije prepoznaju republičku Vladu kao instituciju koja svojim uticajem može najviše doprineti reformi policije – Tabela 9.1. Više od dve petine građana (44%) smatra da Vlada veoma mnogo i mnogo utiče na promene unutar policije dok je 18% onih koji smatraju da policija ne trpi uticaj Vlade.

Tabela 9.1 – Koliko su sledeći faktori uticali na reforme u policiji Republike Srbije? (%)

Institucija	Ciklus	Veoma mnogo	Mnogo	Osrednje	Malo	Nimalo	Bez odgovora
Ministar unutrašnjih poslova	2015	15	21	18	10	11	25
	2014	15	23	24	15	10	14
	2013	8	25	22	17	11	17
	2012	20	23	19	12	8	18
Polijske starešine	2015	7	22	25	11	10	25
	2014	7	23	28	17	9	16
	2013	3	17	27	21	14	18
	2012	8	18	25	15	10	24
Policajci	2015	5	16	24	15	16	24
	2014	6	15	25	21	16	17
	2013	3	14	26	19	20	17
	2012	8	16	24	18	15	19
Polijski sindikat	2015	5	17	22	14	13	29
	2014	5	14	28	19	14	20
	2013	3	12	26	21	18	20
	2012	6	17	24	15	13	25
Vlada Republike Srbije	2015	22	22	15	9	9	23
	2014	20	23	21	13	9	15
	2013	8	25	23	14	12	17
	2012	13	20	24	14	10	19
Javnost u Srbiji	2015	5	13	22	15	17	28
	2014	5	13	24	24	17	17
	2013	3	11	29	20	19	18
	2012	6	15	24	16	18	21
Međunarodna zajednica	2015	12	19	19	11	9	30
	2014	10	19	25	15	10	20
	2013	8	16	28	16	12	21
	2012	13	16	20	12	14	25

Ministra unutrašnjih poslova, kao faktor uticaja na reformu institucije na čijem čelu se nalazi, percipira 36% građana što je rezultat ravan prošlogodišnjem. Istovremeno je smanjen broj onih koji ministra ne smatraju bitnim faktorom reformi unutar policije za 4%.

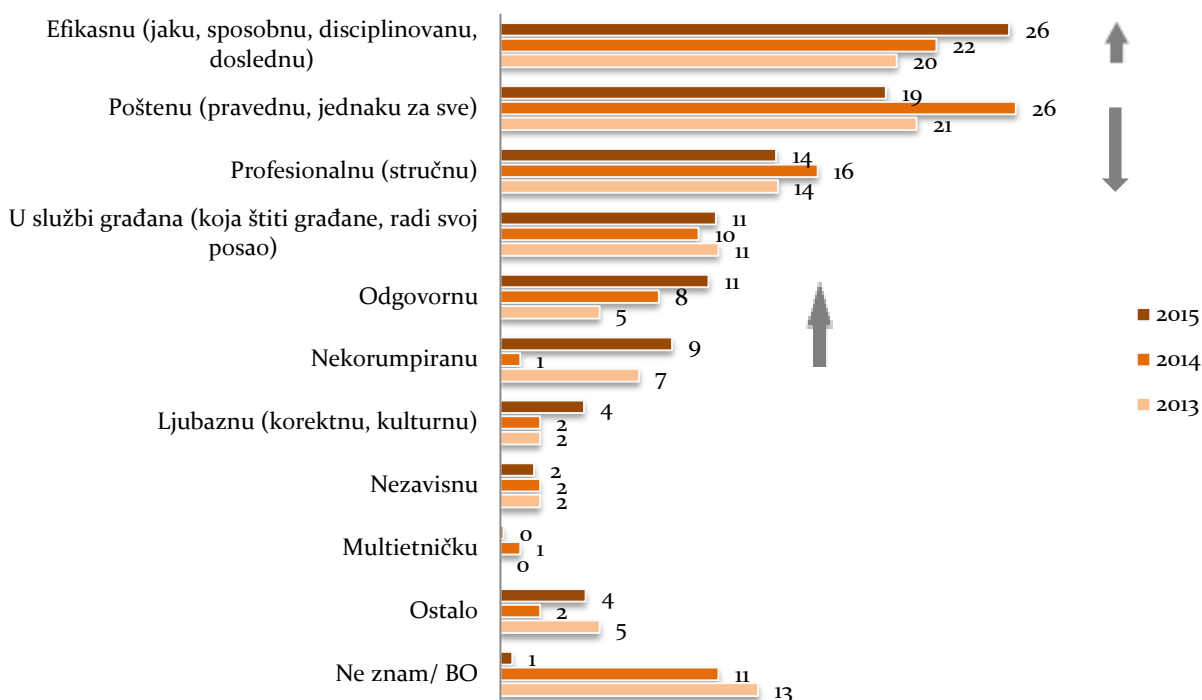
Reforme unutar policije, kao i nešto veću ulogu ministra u njihovom sprovođenju, percipiraju građani jugoistočne i severozapadne Srbije. Vidljivost reformi u Beogradu i Vojvodini, a i sama uloga resornog ministra u njihovom sprovođenju je nešto niža od republičkog proseka.

Tradicionalno visoko mesto u reformskom uticaju na srpsko društvo, pa samim tim i na policiju, ima međunarodna zajednica koju važnim i veoma važnim faktorom u procesu policijske reforme smatra 31% građana naše zemlje. Tek svaki peti ispitanik (20%) nipodaštava domet međunarodnog uticaja na reformu policije.

Kada je reč o pripadnicima policije, među građanima je izražen stav da se kao nosioci reformi mogu javiti policijske starešine (29%) dok to isto za sindikate i same policajce smatra tek nešto više od jedne petine građana.

Sopstveni uticaj, to jest uticaj javnosti, na reformu policije nešto značajnijim smatra tek 18% građana.

Grafikon 9.2. – Kakvu policiju želite? (%)

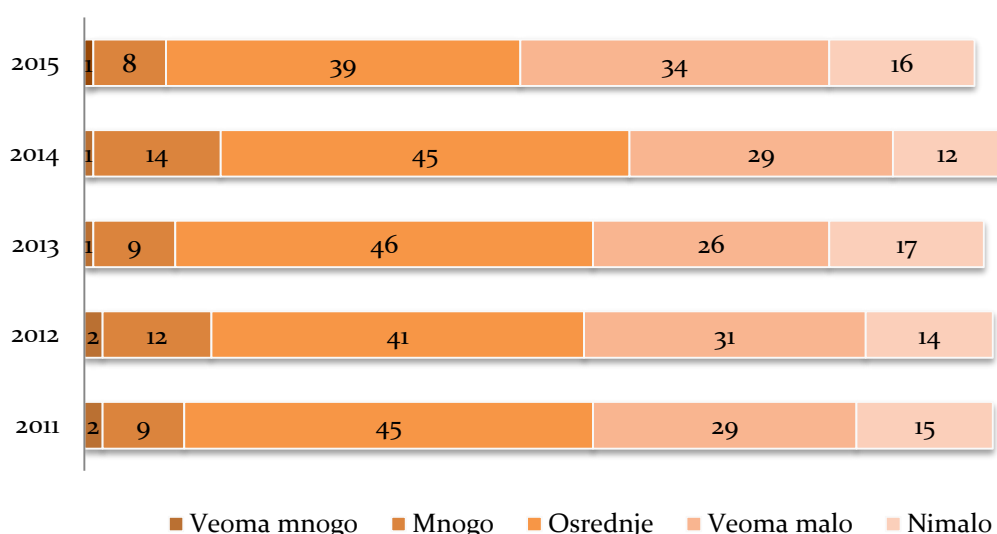
Za razliku od prethodnih godina kada je poštena, pravedna i policija jednaka za sve i prema svima bila prioritet za građane Srbije, 2015. godine se ova kategorija našla na drugom mestu (Grafikon 9.2). Trenutno, **građani Srbije žele pre svega efikasnu policiju, policiju koja će biti jaka, sposobna, dosledna i disciplinovana (26%)**. Pored poštene (19%), građani žele i profesionalnu i stručnu policiju (14%). **Iako je došlo do promena u redosledu prioriteta, bitno je primetiti da građani već tradicionalno iskazuju želju za postojanjem efikasne, poštene i profesionalne policije.** Takođe, raste udeo onih koji žele odgovornu policiju, a poseban porast beleže oni koji su odgovorili da žele nekorumpiranu policiju, što je u skladu sa rezultatima koji ukazuju na osnovne bezbednosne pretnje, gde se korupcija javlja kao jedan od ključnih problema na koje građani ukazuju.

Profesionalnu/stručnu policiju i nekorumpiranu policiju naglašavaju pre svega oni ispitanici sa višim obrazovanjem (završena viša škola ili fakultet), dok mlađi ispitanici žele pre svega efikasnu policiju.

10. Bezbednost i lokalna samouprava

U Izveštaju o ljudskom razvoju Programa za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP) iz 1994. godine stoji da svet može biti miran samo ako su ljudi bezbedni u svom svakodnevnom životu. U tom smislu, po definiciji, jedna od komponenti ljudske bezbednosti je i bezbednost zajednice.³ Da bi se radilo na jačanju ove komponente bezbednosti neophodna je saradnja građana, države i lokalnih zajednica.

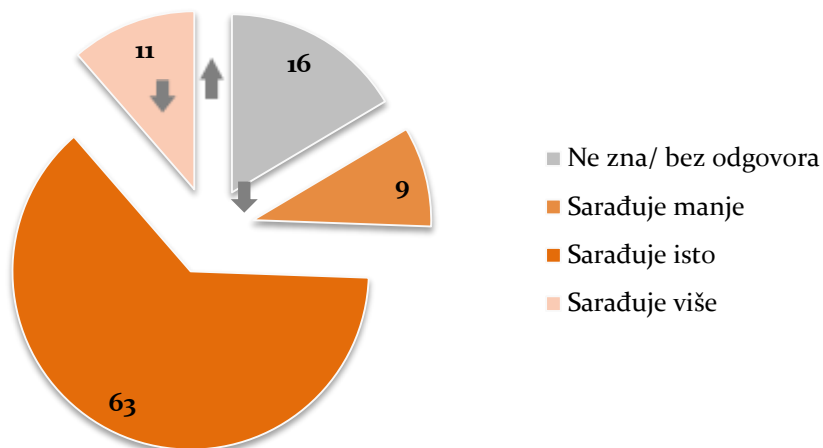
Grafikon 10.1. – U kojoj meri organi lokalne samouprave i građani imaju uticaja na pitanja bezbednosti u Vašoj opštini?(%)

Zbirno posmatrano, **polovina ispitanih građana smatra da organi lokalne samouprave i građani imaju ili veoma malo ili nemaju uopšte uticaja na bezbednost u svojim opštinama** – 34% građana kaže da je uticaj lokalne vlasti i samih građana veoma mali, dok 16% tvrdi da uopšte nemaju uticaj (Grafikon 10.1). Broj onih koji smatraju da je ovaj uticaj osrednji (39%) opada u odnosu na prethodne istraživačke cikluse, a opada i broj građana koji smatraju da lokalne vlasti i građani imaju mnogo ili veoma mnogo uticaja na bezbednost u lokalnoj opštini (zbirno 9%). Dok su prethodnih godina odgovori na ovo pitanje bili uz manja odstupanja istovetni, **2015. godine beležimo porast nezadovoljstva kada je u pitanju uključenost lokalne samouprave i građana u pitanja bezbednosti na nivou opština.**

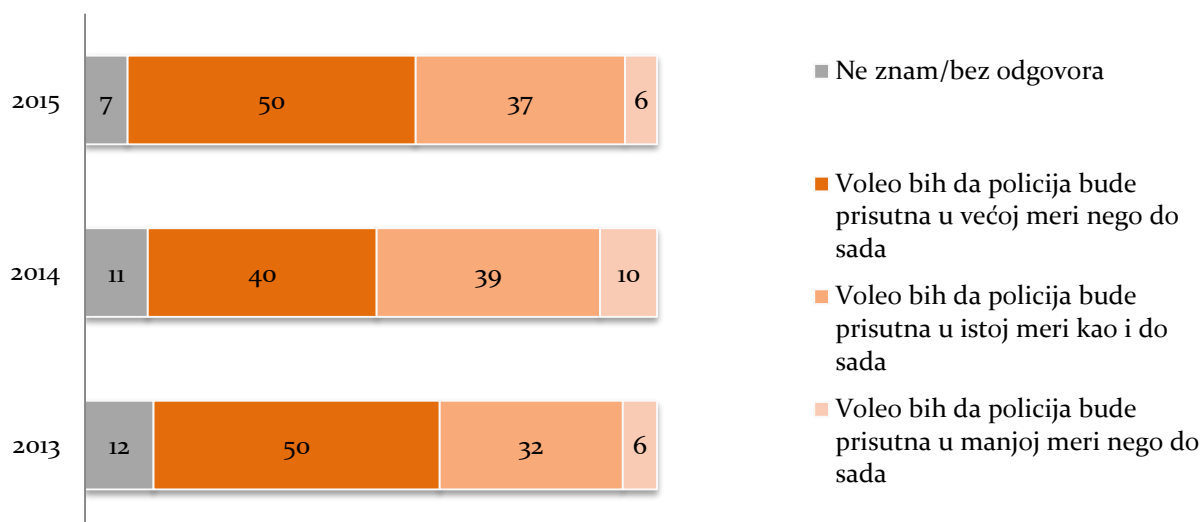
³Human development report 1994, UNDP, dostupno na:
http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf

Grafikon 10.2. – Da li policija sada više ili manje sarađuje sa građanima u Vašoj zajednici u odnosu na prošlu godinu? (%)

Saradnja između policije i građana jedna je od dimanezija uspostavljanja bezbednosti zajednice. **Ispitanici se u najvećem broju slažu da je saradnja između policije i građana ostala nepromenjena u odnosu na 2014. godinu (63%, Grafikon 10.2).** Stav da se saradnja policije i građana poboljšala deli 11% ispitanika, dok je suprotnog mišljenja 9%. Ipak, kada poredimo sa prethodnom godinom, možemo reći da je opao broj onih koji smatraju da policija sarađuje više (2014. godine to je mislilo 19% ispitanih), kao i broj onih koji smatraju da policija manje sarađuje se građanima (16% građana 2014.). Ovo smanjenje spremnosti građana da daju svoju ocenu saradnje policije i građana rezultiralo je porastom neopredeljenih – u ovom istraživačkom ciklusu čak 16% ispitanika nije moglo da proceni/nije znalo da da odgovor.

Grafikon 10.3. – Da li ste zadovoljni prisustvom policije u Vašoj zajednici? (%)

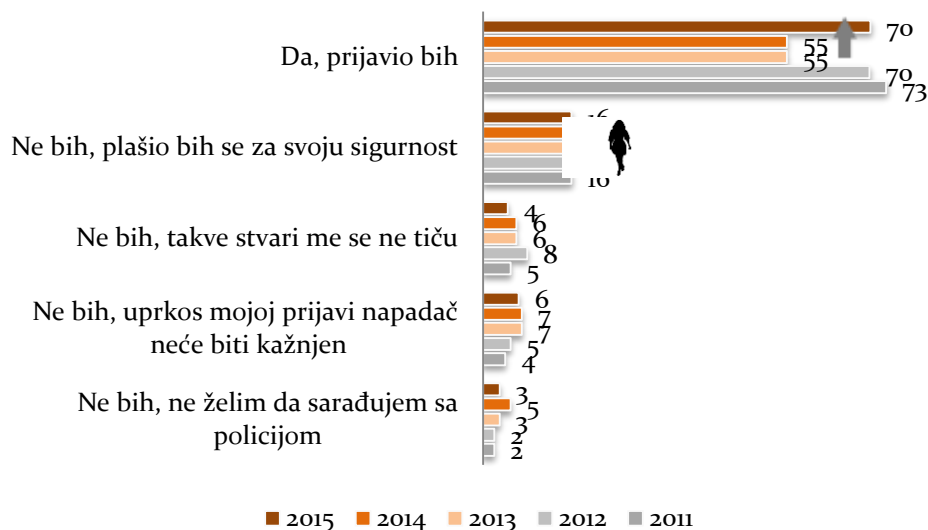

(Ne)zadovoljstvo građana prisustvom policije u svojim opštinama beleži povratak na rezultate iz 2013. godine (Grafikon 10.3). **Polovina građana smatra da bi policija trebalo da bude u većoj meri (češće) prisutna u zajednici nego sto je to do sada, dok 37% građana smatra da bi prisustvo policije u zajednici trebalo da ostane na istom nivou kao i do sada.** Tek 6% ispitanika smatra da bi policija ređe trebalo da bude prisutna u zajednici, dok 7% ispitanika nije bilo spremno da odgovori na ovo pitanje. Ovi rezultati su potpuno razumljivi ukoliko se setimo nalaza sa početka izveštaja i porasta sitnog kriminala (krađe, prevare, džeparenje) na ličnom nivou, što ukazuje na potrebu podizanja osećaja sigurnosti, što se postiže prisutnošću i vidljivošću policije u zajednici. Ovo dodatno potvrđuje i kompatibilno je sa iznetim nalazima i to da su žene te koje iskazuju veću želju za češćim prisustvom policajaca u zajednici, dok se među ispitanicima koji smatraju da bi prisustvo policije trebalo da bude u manjoj meri, čak u 71% slučajeva se za takav stav zalažu muškarci.

11. Policija i osećaj sigurnosti građana

Tradicionalno, policija je jedna od institucija za koju se najčešće vezuje osećaj sigurnosti. Kao jedna od primarnih funkcija ovog organa države javlja se bezbednost države i svih njenih građana, što sa sobom povlači i osećaj sigurnosti koji se vezuje za policiju.

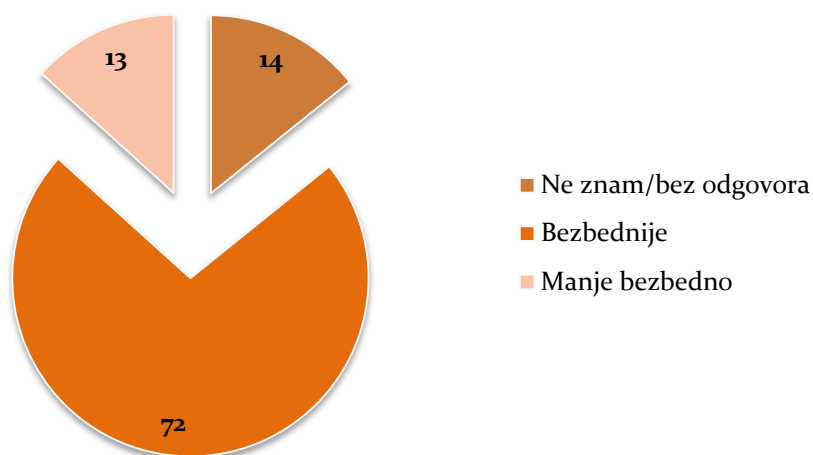
Grafikon 11.1. – Da li biste prijavili napad na policijaca ukoliko prepoznate napadača? (%)

Iako su protekla dva istraživačka ciklusa beležila pad spremnosti da se prijavi napad na policajca (što je rezultiralo nespremnošću ispitanika da uopšte odgovore na pitanje pa je u ovim ciklusima bio značajan i broj onih sa odgovorima „ne znam“), poslednje istraživanje pokazuje povratak na 2011/2012. godinu (Grafikon 11.1). **Najveći broj**

građana (70%) bio bi spreman da prijavi napad na policajca ukoliko bi prepoznali napadača, dok od onih koji to ne bi učinili, najveći broj ne bi prijavio napadača iz straha za svoju sigurnost (16%). Drugim rečima, kao i kod nepostojanja spremnosti da se prijavi neka kriminalna aktivnost, ono što koči delatni potencijal građana jeste pre svega strah od neke vrste osvete. *Od ukupnog broja ispitanika koji ne bi prijavili napad iz straha za svoju sigurnost, dominiraju žene – 63% žena naspram 37% muškaraca je dalo ovakav odgovor.* U svim ostalim kategorijama odgovora, muški ispitanici beleže blagu prednost.

Grafikon 11.2. – Da li povećan broj policajaca na ulicama utiče da se Vi lično osećate... (%)

U skladu sa goreiznetim osnovnim funkcijama policije, rezultati pokazuju da **72% građana povećan broj policajaca na ulicama vidi kao dodatnu bezbednost, dok tek 13% smatra da takva situacija doprinosi smanjenju osećaja sigurnosti kod građana.** Ovakvi rasporedi odgovora ne koreliraju sa polnom strukturom ispitanika već pre svega sa percepcijom policije kao organa represije i kao državnog organa koji prekomerno koristi silu. Naime, među ispitanicima koji smatraju da policija prekomerno koristi silu (uvek ili često), čak 60% njih tvrdi da se oseća manje bezbedno kada je povećan broj policajaca na ulicama.

11.1. Procena rada policije

Građani su rad policije procenjivali, između ostalog, i kroz deset tvrdnji, i za svaku od navedenih tvrdnji su navodili stepen u kojem se slažu odnosno ne slažu sa njima.

Tabela 11.1 – Procena rada policije kroz set od deset iskaza (%)

ISKAZI	Ciklus	Niti se slaže niti se ne slaže	Slaže se	Ne slaže se
Policija svoj posao radi poštujući zakone	2014	34	38	27
	2015	22	53	19
U svom radu policija nije transparentna	2014	45	31	23
	2015	31	37	19
Policija suzbija kriminal jednako štiteći sve građane	2014	30	31	38
	2015	20	37	38
Pojedinci su izuzeti od akcija policije u suzbijanju kriminala	2014	31	50	19
	2015	18	60	14
Policija jednako tretira sve građane	2014	31	28	40
	2015	21	33	42
Neke grupe građana (etničke, seksualne manjine...) policija ne tretira jednako	2014	38	29	33
	2015	23	39	26
Policija dobro sarađuje sa lokalnim zajednicama i građanima	2014	44	35	21
	2015	35	33	19
U svoj rad policija ne uključuje dovoljno potrebe građana	2014	38	35	27
	2015	27	44	17
U svom radu policija poštuje svoje kodekse ponašanja	2014	39	35	25
	2015	28	44	19
Policija ne poštuje privatnost građana	2014	40	23	37
	2015	32	26	28

Poredeći odgovore iz 2014. i 2015. godine, najpre se može primetiti **porast spremnosti građana da iskažu svoj stav u odnosu na pojedinačne iskaze** – udeo onih građana koji se „niti slažu niti ne slažu“ opada kod svih iskaza, što znači da su zbivanja u protekloj godini bila takva da su iznijansirala stavove građana (Tabela 11.1). Tvrdnja kod koje preko trećine ispitanika ipak i dalje nije moglo da izdiferencijara svoj stav jeste ona koja se odnosi na bezbednost lokalne zajednice – 35% građana nije moglo ni da se složi niti da se ne složi sa tvrdnjom da policija dobro sarađuje sa lokalnim zajednicama i građanima.

Iako je opao udeo onih koji nisu imali jasan stav, ujedno je u najvećem broju slučajeva porastao udeo onih ispitanika koji se slažu sa datim iskazima. Ipak, valja primatiti da se povećao udeo ispitanika koji se slažu sa tvrdnjama koje imaju pozitivan predznak o radu policije, ali je ujedno poraslo i slaganje sa tvrdnjama koje imaju negativan predznak o radu policije. **Značajan pomak se beleži kod stava da policija svoj posao radi poštujući zakone** – preko polovine građana se slaže sa ovom tvrdnjom

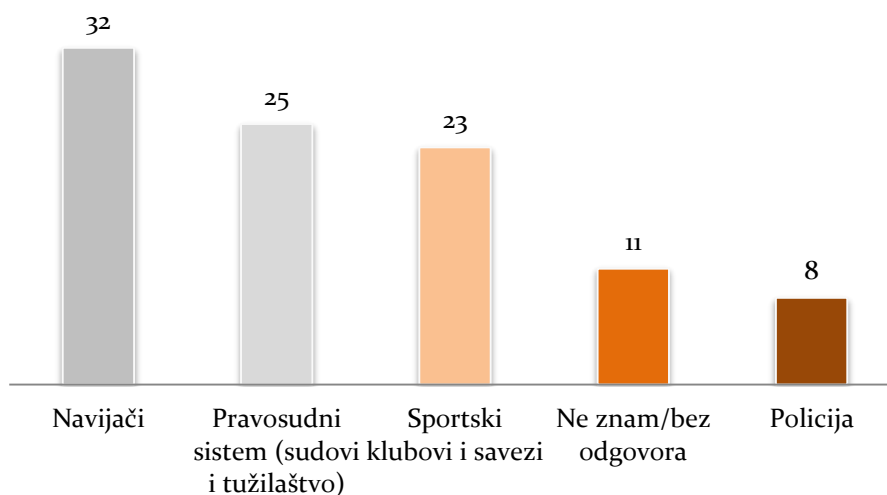
dok se 19% ne slaže. Takođe, iako se generalno sa tvrdnjom da policija jednako tretira sve građane slaže tek trećina ispitanika, dok se ne slaže 42% ispitanika, u prethodnom istraživačkom ciklusu sa ovom tvrdnjom se slagalo 28% ispitanika. Kada je reč o saradnji policije sa lokalnom zajednicom i građanima, iako smo videli da ovde najveći broj građana nije mogao da definiše svoj stav, **trećina građana (33%) se slaže sa iskazom da policija dobro sarađuje sa lokalnom zajednicom i građanima**, dok se 19% ispitanika se ne slaže sa ovim stavom.

Sa druge strane, građani su ipak skloniji da kritički ocenjuju rad policije. *Tako 37% građana smatra da rad policije nije dovoljno transparentan, a 44% ispitanih tvrdi da policija u svoj rad ne uključuje dovoljno potrebe građana.* Najveći porast slaganja sa iskazima koji imaju negativan predznak kada je reč o radu policije dobijaju iskazi koji se tiču suzbijanja kriminalnih aktivnosti i diskriminacije manjinskih grupa u društvu – **čak 60% građana Srbije se slaže sa tvrdnjom da su pojedinci izuzeti od akcija policije u suzbijanju kriminala, dok 39% građana smatra da se neke grupe građana (etničke, seksualne manjine...) ne tretiraju na jednak način od strane policije.** Sa iskazom da policija neke grupe građana ne tretira jednako slažu se pre svega ne-Srbi (pripadnici nacionalnih manjina), kao i mlađi ispitanici (18-29 godina).

Konačno, mišljenja građana su podeljena kada je reč o iskazima da policija suzbija kriminal jednako štiteći sve građane i da policija ne poštuje privatnost građana.

Za razliku od prethodne, 2014. godine, organizacija i sprovođenje Parade ponosa, kao i huliganizam na sportskim terenima nisu bile goruće teme za građane Srbije. Ipak, huliganizam na sportskim događajima jeste nešto što kao opasnost često postoji na organizaciji ovakvih događaja. Stoga smo pitali građane šta misle, ko snosi odgovornost kada je reč o pojavi huliganizma na sportskim terenima (Grafikon x).

Grafikon 11.3. – Ko snosi odgovornost kada je reč o pojavi huliganizma na sportskim terenima? (%)

Podsetimo da je prošlogodišnje istraživanje pokazalo da je dve trećine građana zadovoljno načinom rada policije kada je reč o sprečavanju huliganizma na sportskim terenima, dok 42% iskazuje nezadovoljstvo ovim aspektom, muškarci značajno više (44%) nego žene (39%).

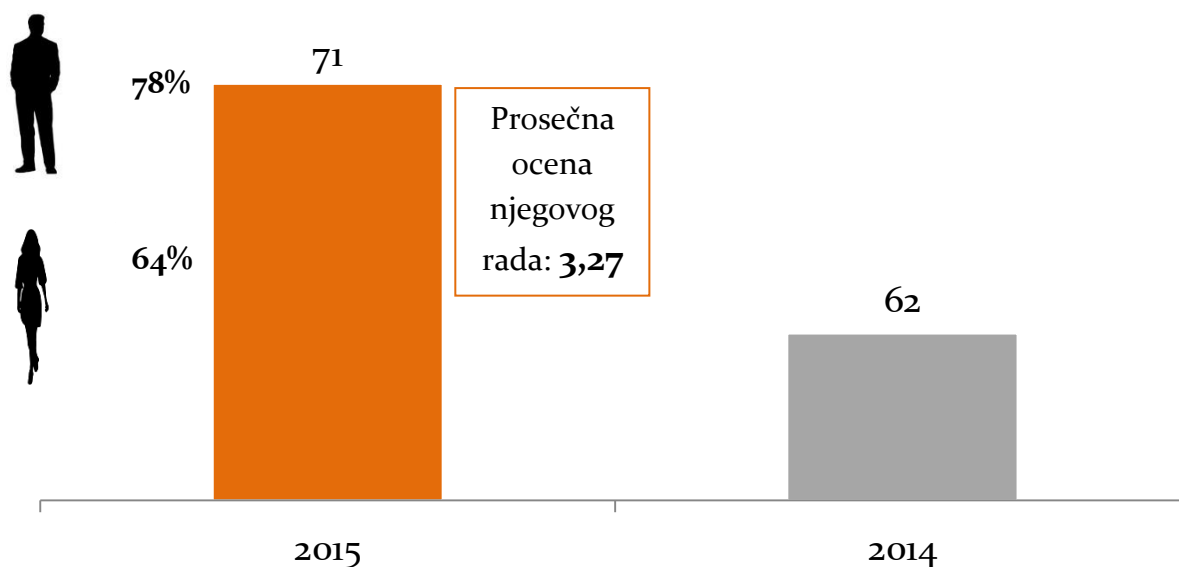
Grafikon x pokazuje da građani najviše odgovornosti pripisuju samim navijačima (gotovo trećina ispitanika), četvrtina ispitanika smatra da je najodgovorniji pravosudni sistem, 23% kaže da su to sportski klubovi i savezi, dok tek svaki trinesti ispitanik odgovornost pripisuje policiji. Iako su manje obrazovani i žene sklonije da ne daju odgovor na ovo pitanje (od ukupnog broja onih koji su rekli da ne znaju odgovor, čak 68% je žena i 32% sa završenom osnovnom školom ili nezavršenom ni osnovnom školom), žene češće od muškaraca tvrde da je odgovornost na pravosudnom sistemu, dok muškarci odgovornost pripisuju ostalim kategorijama odgovora.

12. Stavovi građana prema ministru unutrašnjih poslova

U ovom poglavlju daćemo odgovore na pitanja koliko je prepoznatljiv ministar unutrašnjih poslova, kako građani ocenjuju njegov rad i koje njegove aktivnosti vide kao najpozitivnije odnosno najnegativnije u proteklih godinu dana.

Više od 70% građana (preciznije, 71%) zna da je ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović, što je za 9% više u odnosu na 2014. godinu. Građani koji prepoznaju nadležnog ministra su njegov rad ocenili srednjom prosečnom ocenom od 3,27 (na skali od 1 do 5).

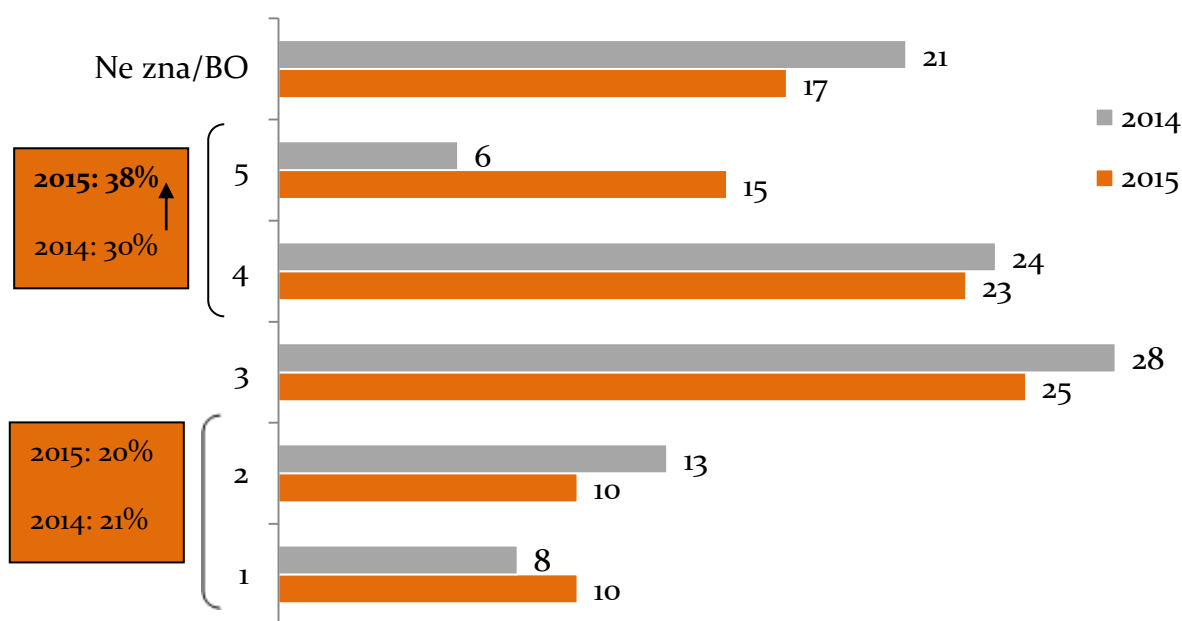
Grafikon 12.1. - Prepoznatljivost ministra unutrašnjih poslova (u %) i ocena njegovog rada (prosečna ocena od 1 do 5)

Ministar je prepoznatljiviji među pripadnicima muškog pola – 78% naspram proseka od 71%. Više od proseka, ministar je prepoznatljiv kod uzrasta 60 do 69 godina (80%), obrazovanih (viša škola ili fakultet - 84%) odnosno u grupi stručnjaka i službenika (po 83%). Regionalno gledano, ministra najviše prepoznaju u jugoistočnoj Srbiji (79%) i Beogradu (76%).

Ako uporedimo (ne)zadovoljstvo radom nadležnog ministra sa 2014. godinom, zaključujemo da je došlo do porasta anketiranih koji su veoma ili uglavnom zadovoljni (ocene 4 i 5) sa 30% u 2014. na 38% u 2015. godini. Procenat građana koji za rad ministra daju ocenu 1 ili 2 je ostao na prošlogišnjem nivou, uz smanjenje procenta građana koji nisu ni zadovoljni, ni nezadovoljni njegovim radom.

Grafikon 12.2.- Ocena rada ministra unutrašnjih poslova (%)

Na pitanje da nam navedu najpozitivniju aktivnost ministra unutrašnjih poslova u protekloj godini, dobili smo odgovor od 529 građana (više od trećine uzorka). Najveći procenat (16%) kaže da su to (1) hapšenja, a potom slede (više od 10% odgovora) – (2) borba protiv korupcije i kriminala (15%), (3) njegov trud, rad i rešavanje problema i (4) slučaj hvatanja otmičara malog deteta u naselju Braće Jerković sa po 13% odgovora.

Svaki 11 ispitanik je mišljenja da u radu Nebojše Stefanovića nema ničeg pozitivnog.

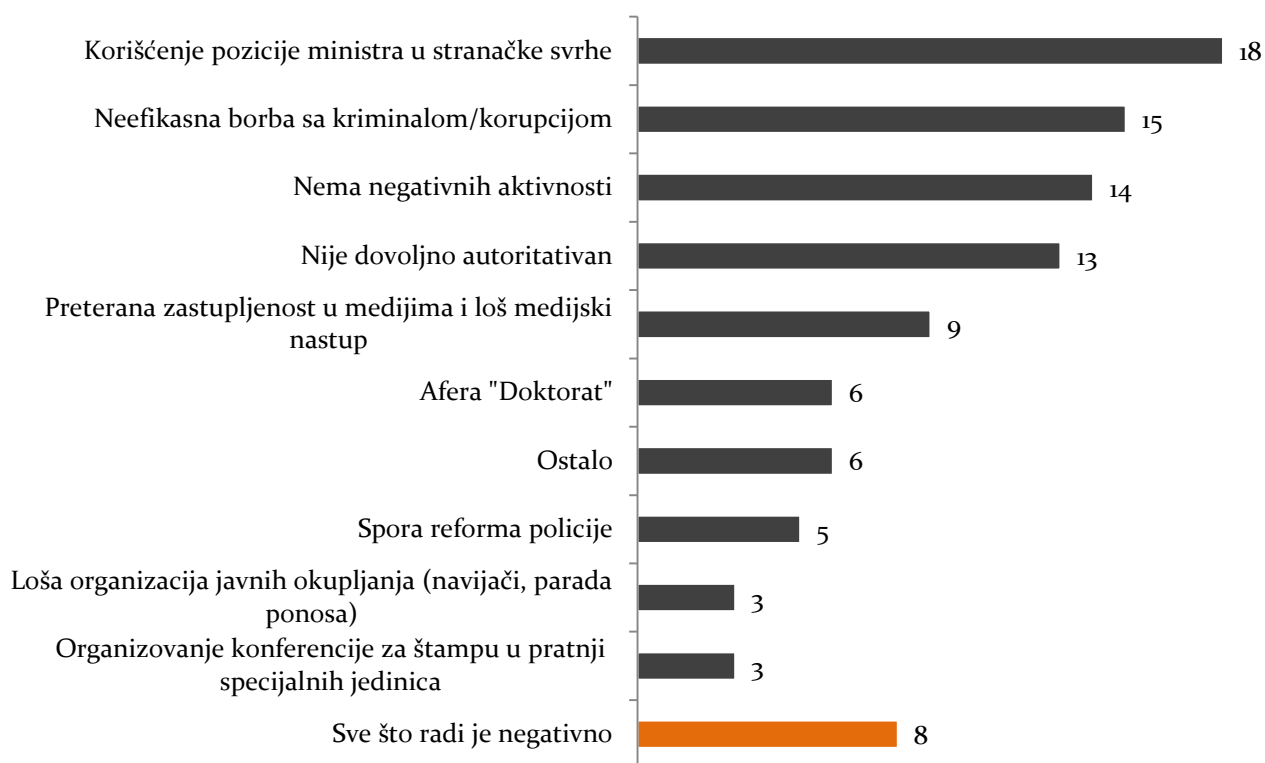
Grafikon 12.3.-Najpozitivnija aktivnost ministra unutrašnjih poslova u prethodnoj godini (%), N=529

Građane smo pitali i da nam navedu najnegativniju aktivnost nadležnog ministra u prethodnoj godini. Dobili smo ukupno 361 odgovora i među njima je najviše anketiranih koji kažu da je to korišćenje pozicije ministra u stranačke svrhe. Na drugom mestu se nalazi neefikasna borba protiv korupcije (15%), a na trećem i četvrtom mestu slede neautoritativnost (13%) i preterana zastupljenost u medijima kao i loš medijski nastup (9%).

Da nije uradio ništa negativno ocenjuje 14% ispitanih a 6% manje smatra da sve ono što on radi jeste negativno.

Grafikon 12.4. - Najnegativnija aktivnost ministra unutrašnjih poslova u prethodnoj godini (%), N=361

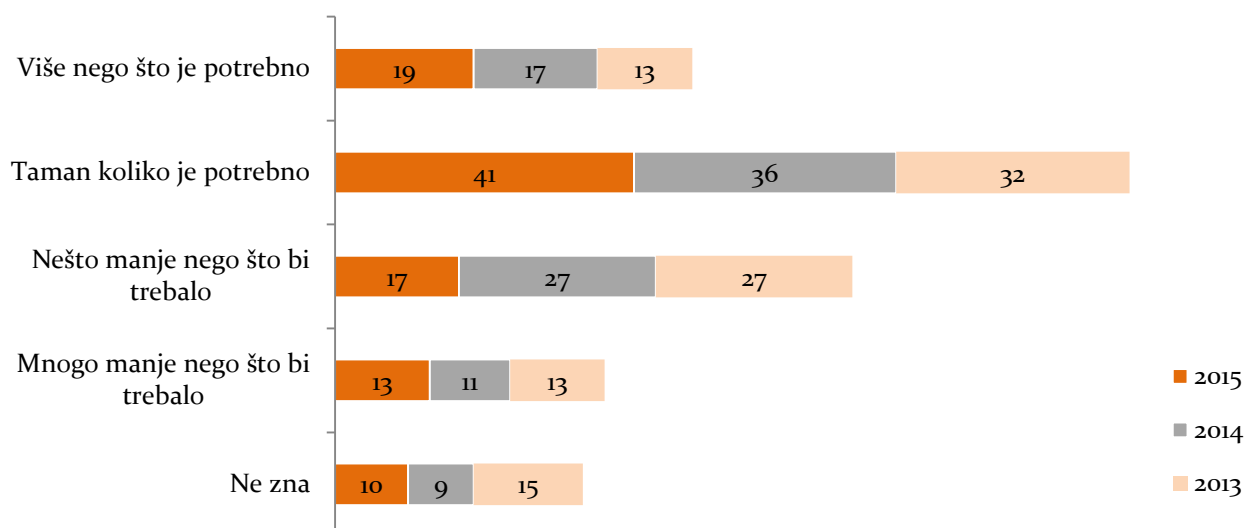
13. Mediji i policija

Kao i u ranijim izveštajima, ukazaćemo na percepciju građana kada je reč o odnosu medija prema MUP-u i policiji.

Pitanje kojim otvaramo poglavlje je da li su teme koje su vezane za policiju dovoljno zastupljene u medijima. Prema mišljenju dve petine ispitanih (41%) ovih tema je taman onoliko koliko je potrebno. Povećao se procenat ispitanih koji misle da je tema vezanih za policiju više nego što je potrebno (sada tako misli 19%), i to za 2% u odnosu na 2014. i 6% u odnosu na 2013. godinu. Građani koji misle da je previše tema o policiji u medijima dolaze, iznad proseka, iz Vojvodine i Beograda.

U korelaciji sa glavnim nalazima je i podatak da 17% građana smatra da je ovih tema manje nego što je potrebno, što je za 10% manje u poređenju sa 2013. i 2014. godinom.

Grafikon 13.1.- Medijska zastupljenost tema vezanih za policiju (%)

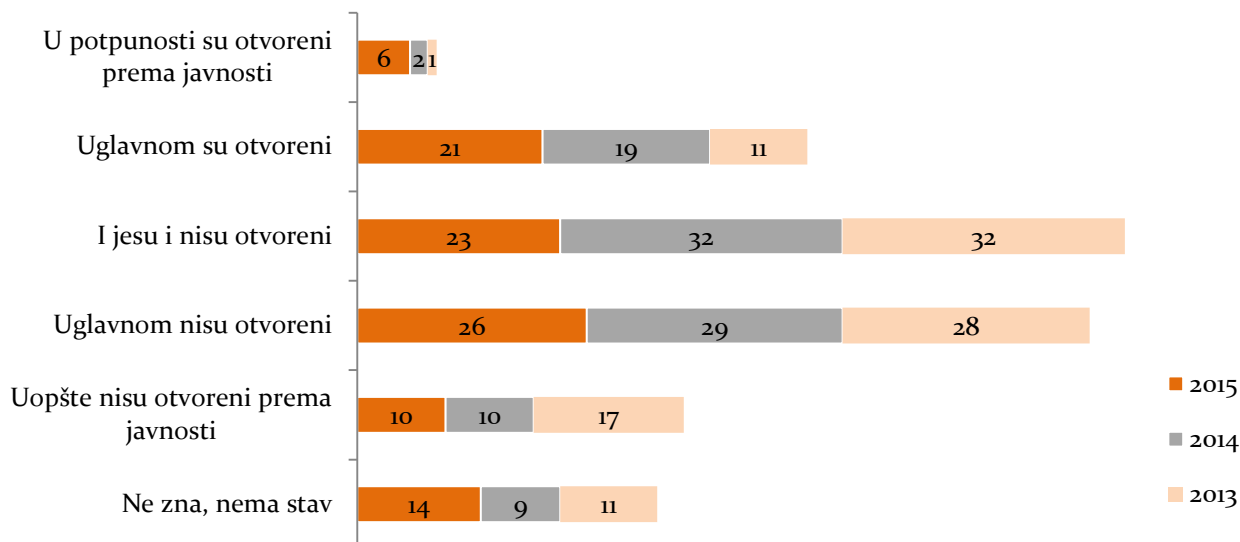

Koliko su predstavnici policije otvoreni prema javnosti?

Više od četvrtine populacije je mišljenja da su predstavnici policije u komunikaciji sa javnošću putem medija dovoljno otvoreni što je najbolji rezultat u prethodne tri godine.

Bez obzira što je više od trećine građana (36%) ocenilo da policija veoma ili uglavnom nije otvorena prema javnosti to je manje i u odnosu na 2014. (za 3%) i 2013. godinu (za 9%).

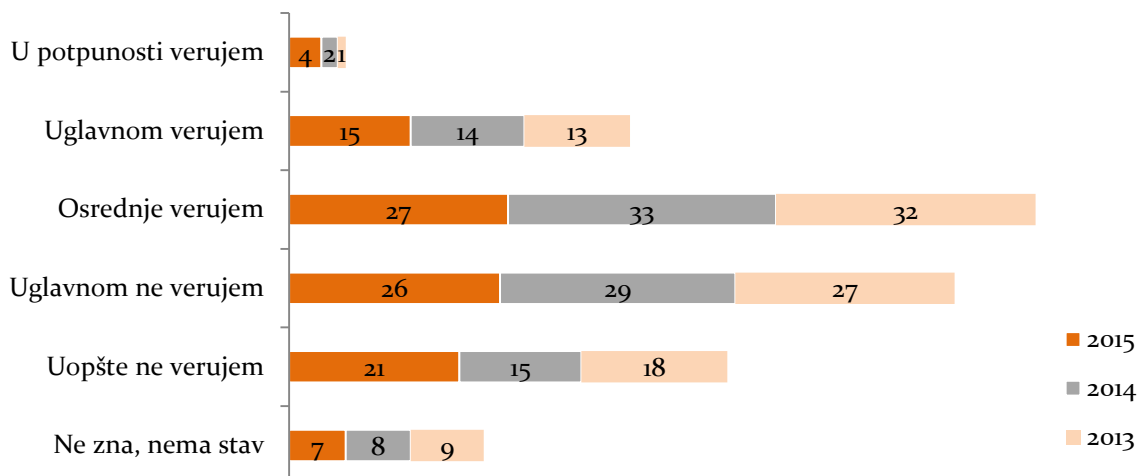
Grafikon 13.2. - Da li su predstavnici policije u komunikaciji sa javnošću putem medija dovoljno otvoreni prema javnosti (%)

Budući da je rad policije po prirodi stvari predmet izveštavanja medija odnosno da je rad policije pod lupom javnosti, zanimalo nas je kakav je stav građana o verodostojnosti tekstova/priloga u štampanim i elektronskim medijima o radu policije. Gotovo da nema promena u odnosu na istraživanja iz 2014. i 2013. godine. Naime, većina odgovora se grupiše oko „uglavnom ne verujem“ i „uopšte ne verujem“ – ukupno ove godine 48%, što je manje-više na nivou ranijih ciklusa: 2014: 44% odnosno 2013: 45%.

Procenat anketiranih koji veruju tekstovima ili priložima u medijima o radu policije iznosi 19% što je najveći procenat do sada, ali se ne radi o velikim razlikama u odnosu na 2014. i 2013. godinu.

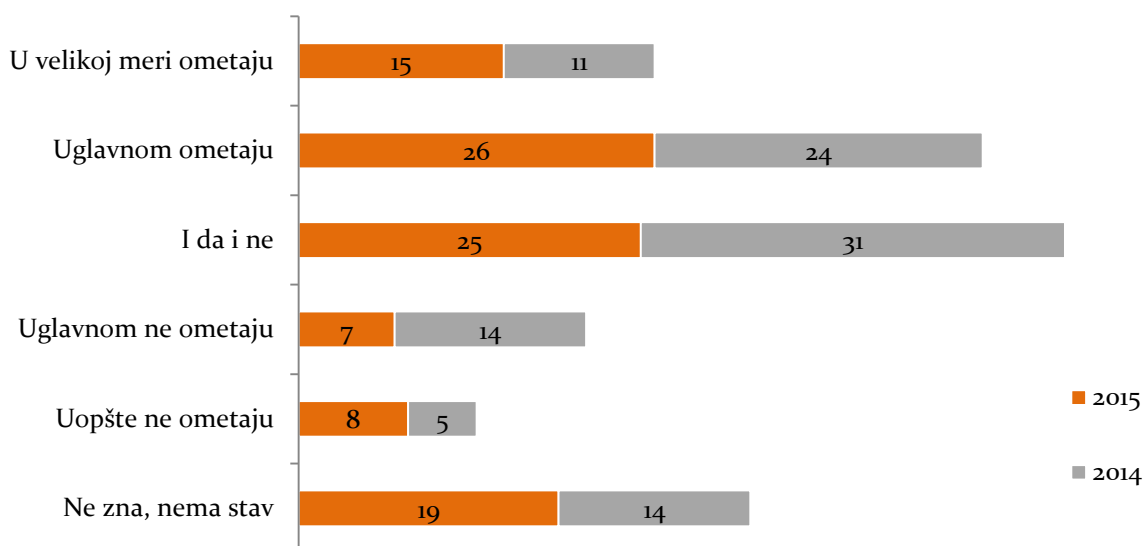
Grafikon 13.3. - Da li i u kojoj meri verujete tekstovim/priložima u štampanim i elektronskim medijima o radu policije (%)

Paralelno sa profesionalnim izveštavanjem, često se u medijima sreću i informacije o aktuelnim slučajevima i krivičnim delima, pa je naše pitanje bilo da li takve vrste informacija utiču na rad policije i tužilaštava.

Ako je suditi na osnovu odgovora naših ispitanika – utiču jer nam je dve petine građana (41%) reklo da takve vesti ometaju rad policije i tužilaštava. To je za 6% više nego prošle godine. Istovremeno, daleko je manje građana (15%) koji veruju da ovakav način izveštavanja ne utiče na rad nadležnih organa.

Grafikon 13.4. - Da li smatrate da informacije o aktuelnim slučajevima i krivičnim delima u štampanim i elektronskim medijima ometaju rad policije i tužilaštava (%)

14. Srbija i migrantska kriza

Migrantska kriza je, nažalost jedan od događaja koji je obeležio godinu iza nas, ne samo u Srbiji već i u svetu. U trenutku pisanja izveštaja objavljena je informacija od strane Međunarodne organizacije za migracije (IOM) da je broj izbeglica koji su tokom 2015. godine došli u Evropu kopnenim ili morskim putem premašio milion. Nemali broj je prošao i kroz Srbiju, pa ćemo u ovom polavlju da vidimo kakav je stav koji naši građani imaju o odnosu države i drugih nedržavnih organa prema njima.

Najvažniji zaključak je da građani imaju izuzetno pohvalne ocene na odnos izvršne vlasti, policije, građana i NVO/humanitarnih organizacija prema migrantima – više od dve petine građana misli da su im reakcije bile odlične i da su ponosni na to kako su prihvatili migrante, a više od 35% građana ocenjuje

da je reakcija bila „dobra, baš kako treba“. Procenat anketiranih koji kažu da su reakcije bile veoma loše ili loše je gotovo na nivou statističke greške.

Drugi važan zaključak je da građani prepoznaju NVO i humanitarne organizacije kao aktere koji su imali odličan odnos prema migrantima („ponosan sam na način kako su ih prihvatili“) – 44% što je više u odnosu na Vladu, policiju i same građane.

Na kraju, ulogu policije u ovom procesu građani vide kao veoma važnu i pozitivnu. Tako je 40% građana mišljenja da je policija reagovala odlično; 39% građana misli da su reagovali baš kako je bilo potrebno, dok je samo 4% anketiranih koji negativno ocenjuju ulogu policije i njihov odnos prema migrantima.

Da je policija reagovala odlično smatraju (više od proseka) stariji građani (više od 60 godina; 60-69: 49% odnosno više od 70: 59%), službenici i stručnjaci (46% odnosno 44%) i građani Beograda (53%).

Tabela 14.1. Odnos države Srbije i građana prema migrantima (%)

	Vlada Srbije	Policija	Građani	NVO i humanitarne organizacije
Ne zna, bez stava	8	8	8	10
Veoma loše, nisu im nimalo pomogli	1	1	1	1
Loše, moglo je to biti značajno bolje	3	3	4	2
Niti dobro, niti loše, pustili su ih u zemlju bez posebne brige o njima	11	9	12	8
Dobro, reagovali su baš kako treba	36	39	35	35
Odlično, ponosan sam na način na koji smo prihvatili migrante	41	40	40	44
Ukupno	100	100	100	100

U nastavku poglavlja ćemo se detaljnije pozabaviti odnosom policije prema migrantima iz ugla javnosti. Njihov odnos prema policiji ispitivali smo na dva nivoa – prilikom prijema migranata i njihov tretman dok se nalaze na teritoriji Srbije.

Gotovo da nema razlike koju su građani prepoznali u pogledu prijema i kasnijeg tretmana migranata od strane policije pošto su u oba slučaja građani izuzetno zadovoljni odnosom policije prema njima. Po 80% anketiranih ocenjuje kao odličnu („ponosan sam na način kako smo prihvatili migrante“) ili dobru reakciju („reagovali su baš kako treba“) policije prilikom prijema i njihovog kasnijeg tretmana. Građani koji misle suprotno se nalaze na nivou statističke greške.

Grafikon 14.2. - Odnos policije prema migrantima (%)

